

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

**OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN ÇOCUK İSTİSMAR VE İHMALİNE
YÖNELİK FARKINDALIKLARININ İNCELENMESİ**

SERVET ÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DR. ÖĞR. ÜYESİ MUHAMMED SALMAN

MAYIS - 2022
KASTAMONU

TAAHHÜTNAME

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu; ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını, bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini bildirir ve taahhüt ederim.

Servet ÖZ

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN ÇOCUK İSTİSMAR VE İHMALİNE
YÖNELİK FARKINDALIKLARININ İNCELENMESİ****SERVET ÖZ****KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI
DANIŞMAN:DR. ÖĞR. ÜYESİ MUHAMMED SALMAN**

Bu araştırmanın amacı; okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmali durumuyla karşı karşıya kaldıklarında verdikleri tepkileri, çocuk istismarı ve ihmali tanılamadaki bilgi düzeylerini ve bu yönde harekete geçme davranışlarını incelemektir. Araştırmanın modeli nitel yöntem olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda ölçüt ve ulaşılabilir örneklem yöntemleri kullanılarak 15 okul öncesi öğretmeni ile görüşme yapılmıştır. Araştırmada nitel veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen “Çocuklara Yönelik İstismar ve İhmale İlgili Görüşme Formu” yarı yapılandırılmış görüşme formu ve demografik bilgi formu kullanılmıştır. Nitel veriler araştırmacı tarafından içerik analizine tabi tutularak tema ve kodlar oluşturulmuştur. Analizlerin sonucunda okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmali durumları karşısında verdikleri tepkiler, belirtileri tespit etme, istismar ve ihmali türlerini tanımlama, durumu bildirme ve yükümlülükleri açısından değerlendirildiğinde yetersiz oldukları ortaya çıkmıştır.

ANAHTAR KELİMELEER:Okul Öncesi Dönem, Çocuk İstismarı, Okul Öncesi Öğretmenleri, İhmal

Mayıs 2022, Sayfa

ABSTRACT**MSC THESIS****INVESTIGATION OF PRESCHOOL TEACHERS AWARENESS OF CHILD
ABUSE AND NEGLIGENCE****SERVET ÖZ****KASTAMONU UNIVERSITY INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCE****DEPARTMENT OF BASIC EDUCATION****EARLY CHILDHOOD EDUCATION****SUPERVISOR:DR. ÖĞR. ÜY. MUHAMMED SALMAN**

The aim of this study is to examine the reactions of preschool teachers when faced with the situation of child abuse and neglect, their level of knowledge in determine child abuse and neglect, and their behavior to take action in this direction. The model of the research was determined as the qualitative method. In this context, 15 pre-school teachers were interviewed using criteria and accessible sampling methods. In the research, semi-structured interview form and demographic information form "Interview Form Regarding Child Abuse and Neglect" developed by the researcher was used as a qualitative data collection tool. Themes and codes were created by subjecting the qualitative data to content analysis by the researcher. As a result of the analyzes, it has been revealed that preschool teachers' reactions to child abuse and neglect situations are inadequate when evaluated in terms of detecting symptoms, defining the types of abuse and neglect, reporting the situation and obligations.

KEYWORDS:Preschool Period, Child Abuse, Preschool Teachers, Neglect

May 2022, Page

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca kapısını her çaldığımda beni içtenlikle karşılayan, bilgi ve deneyimleri ile benden desteğini esirgemeyen, her zaman sabırla destekleyen, birlikte çalışmaktan onur duyduğum danışmanım sayın Dr. Öğr. Üyesi Muhammed SALMAN' a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Kendilerinden aldığım dersler ile tezimin temellerini inşa etmeme yardımcı olan, alan yazını açısından bir kütüphane oluşturmamı sağlayan, uzman görüşlerini ve en yoğun zamanlarında dahi bir fırsat yaratıp yardımlarını esirgemeyen kıymetli hocalarım Doç. Dr. Berat AHİ' ye, Dr. Öğr. Üyesi Gökhan KAYA' ya ve Dr. Öğr. Üyesi Mutluhan ERSOY'a teşekkür ederim.

Tüm zor zamanlarımda yanımda olan, beni sabırla dinleyip yol gösteren, her zaman bir telefon kadar uzağımda hissettiğim aynı zamanda bilgi ve tecrübeleri ile beni yönlendiren, içtenliğini, kişiliğini, duruşunu ve ahlaki değerleri ile örnek edindiğim, beni yola teşvik edip sonuna kadar destekleyen çok kıymetli hocam Arş. Gör. Dr. Mehmet Akif CİNGİ' ye ve hiçbir zaman yardımını esirgemeyen, benimle gülen benimle hüzünlünen, hayatımda olduğu için kendimi hep şanslı hissettiğim sevgili Mercan CİNGİ' ye sonsuz teşekkürler.

Tez süreci boyunca hep yanımda olan, motivasyonu ile beni destekleyen, veri toplama sürecimdeki en büyük yardımcım olan değerli arkadaşım İlknur AYDIN' a ve bu hayattaki en kıymetli dostlarım olup bana sonsuz destek veren; Merve ESENLİK' e, Emine BAL' a, Serap ÇİFTÇİ' ye, Türkan ÇOPUR' a, Hüsna GÜRLEYEN' e ve Aysun YILDIZ' a çok teşekkür ederim.

Kızları olmaktan gurur duyduğum, tüm süreç boyunca maddi manevi desteklerini benden esirgemeyen, her zaman yanımda olan, bana her zaman güvenen ve beni bugünlere getiren kıymetli annem Fatma ÖZ' e, en büyük destekçim olan sevgili babam Hasan ÖZ' e ve biricik kardeşim Sezer ÖZ' e en kalbi duygularımınla sevgilerimi sunuyorum. Tüm hayatım boyunca bana verdiğiniz sevgi ve desteğiniz için sonsuz teşekkürler...

Servet ÖZ

Kastamonu, 2022

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEZ ONAYI	ii
TAAHHÜTNAME	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ŞEKİLLER VE GÖRSELLER DİZİNİ	ix
TABLolar DİZİNİ	x
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xii
1. GİRİŞ	1
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	4
2.1 Çocuk Kavramı ve Tarihi.....	4
2.2 Çocuk İstismarı ve İhmalinin Tarihçesi	6
2.3 Çocuk İstismar ve İhmalinin Türleri.....	7
2.3.1 Fiziksel İstismar	7
2.3.1.1 Dövme	8
2.3.1.2 Yanıklar	9
2.3.1.3 Zehirlenme	9
2.3.1.4 Sarsılmış Bebek Sendromu	9
2.3.2 Duygusal İstismar.....	9
2.3.3 Cinsel İstismar.....	12
2.3.4 Ekonomik İstismar	15
2.3.5 Medya İstismarı.....	18
2.3.6 İhmal.....	21
2.3.6.1 Fiziksel İhmal	23
2.3.6.2 Duygusal İhmal.....	23
2.3.6.3 Cinsel İhmal	23
2.3.6.4 Eğitim İhmali.....	24
2.4 Türkiye’de Çocuk İstismarı ve İhmalinin Durumu	24
2.5 Dünyada Çocuk İstismarı ve İhmalinin Durumu.....	25
2.6 Çocuk İstismarı ve İhmalinde Öğretmenin Rolü ve İhbar Yükümlülüğü.....	26
2.7 İlgili Araştırmalar	31
2.8 Problem Durumu	37
2.9 Araştırmanın Amacı.....	40
2.10 Araştırmanın Önemi	40
2.11 Sayıtlar	41
2.12 Sınırlılıklar	41
3. YÖNTEM	42
3.1 Araştırmanın Modeli.....	42
3.2 Çalışma Grubu.....	42
3.3 Veri Toplama Araçları	44
3.3.1 Demografik Bilgi Formu	44
3.3.2 Çocuklara Yönelik İstismar ve İhmale İlgili Görüşme Formu	45

3.4	Verilerin Toplanması	47
3.5	Verilerin Analizi	48
3.6	İnanırcılık ve Dürüstlük	48
4.	BULGULAR.....	50
4.1	Cinsel İstismar Bulguları	50
4.2	Fiziksel İstismar Bulguları	65
4.3	Duygusal İstismar Bulguları.....	79
4.4	İhmal Bulguları.....	88
4.5	Medya İstismarı Bulguları.....	100
4.6	Ekonomik İstismar Bulguları	110
5.	TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER.....	119
KAYNAKLAR.....		135
EK-A:	Çocuklara Yönelik İstismar ve İhmal İlgili Görüşme Formu	147
EK-B:	Çalışmaya Katılım Formu.....	151
EK-C:	Kastamonu Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurul Kararı.....	154

ŞEKİLLER VE GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 3.1 Çocuklara yönelik istismar ve ihmale ilgili görüşme formu	46
Şekil 4.1 Cinsel istismara ait temalar ve kodlar	51
Şekil 4.2 Fiziksel istismara ait temalar ve kodlar	66
Şekil 4.3 Duygusal istismara ait temalar ve kodlar	80
Şekil 4.4 İhmale ait temalar ve kodlar	89
Şekil 4.5 Medya istismarına ait temalar ve kodlar	101
Şekil 4.6 Ekonomik istismara ait temalar ve kodlar	111

TABLOLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 3.1 Araştırmaya Katılan Okul Öncesi Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı.....	43
Tablo 4.1 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Cinsel İstismar Göstergeleri- Katılımcı Yorumu Dağılımı.....	52
Tablo 4.2 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Cinsel İstismara Yönelik Belirtilere Göre Dağılımı	55
Tablo 4.3 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Cinsel İstismara Yönelik Duygusal Reaksiyon Dağılımları	57
Tablo 4.4 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Cinsel İstismara Yönelik Harekete Geçme Dağılımı	59
Tablo 4.5 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Cinsel İstismar Durumunda Sürecin Takibine Göre Dağılımı	62
Tablo 4.6 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Cinsel İstismar Durumunda Öğretmenin Yükümlülükleri dağılımı.....	63
Tablo 4.7 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Cinsel İstismar ile İlgili Aldığı Eğitim Dağılımı	64
Tablo 4.8 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Fiziksel İstismar Göstergeleri- Katılımcı Yorumu Dağılımı.....	67
Tablo 4.9 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Fiziksel İstismara Yönelik Belirtilere Göre Dağılımı	69
Tablo 4.10 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Fiziksel İstismara Yönelik Duygusal Reaksiyon Dağılımları	71
Tablo 4.11 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Fiziksel İstismara Yönelik Harekete Geçme Dağılımı	73
Tablo 4.12 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Fiziksel İstismar Durumunda Sürecin Takibine Göre Dağılımı	76
Tablo 4.13 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Fiziksel İstismar Durumunda Öğretmenin Yükümlülüklerine Göre Dağılımı.....	77
Tablo 4.14 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Fiziksel İstismar ile İlgili Aldığı Eğitim Dağılımı	78
Tablo 4.15 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Duygusal İstismar Göstergeleri- Katılımcı Yorumu Dağılımı.....	81
Tablo 4.16 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Duygusal İstismara Yönelik Belirtilere Göre Dağılımı.....	82
Tablo 4.17 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Duygusal İstismara Yönelik Duygusal Reaksiyon Dağılımı	83
Tablo 4.18 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Duygusal İstismara Yönelik Harekete Geçme Dağılımı.....	84
Tablo 4.19 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Duygusal İstismar Durumunda Sürecin Takibine Göre Dağılımı	86
Tablo 4.20 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Duygusal İstismar Durumunda Öğretmenin Yükümlülükleri Dağılımı.....	87
Tablo 4.21 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Duygusal İstismar ile İlgili Aldığı Eğitim Dağılımı	88

Tablo 4.22 Okul Öncesi Öğretmenlerinin İhmal Göstergeleri- Katılımcı Yorumu Dağılımı	90
Tablo 4.23 Okul Öncesi Öğretmenlerinin İhmale Yönelik Belirtilere Göre Dağılımı	93
Tablo 4.24 Okul Öncesi Öğretmenlerinin İhmale Yönelik Duygusal Reaksiyon Dağılımları	94
Tablo 4.25 Okul Öncesi Öğretmenlerinin İhmale Yönelik Harekete Geçme Dağılımı	96
Tablo 4.26 Okul Öncesi Öğretmenlerinin İhmal Durumunda Sürecin Takibine Göre Dağılımı	98
Tablo 4.27 Okul Öncesi Öğretmenlerinin İhmal Durumunda Öğretmenin Yükümlülükleri Dağılımı	99
Tablo 4.28 Okul Öncesi Öğretmenlerinin İhmal ile İlgili Aldığı Eğitim Dağılımı	100
Tablo 4.29 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Medya İstismar Göstergeleri- Katılımcı Yorumu Dağılımı.....	102
Tablo 4.30 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Medya İstismarına Yönelik Belirtilere Göre Dağılımı	103
Tablo 4.31 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Medya İstismarına Yönelik Duygusal Reaksiyon Dağılımı	105
Tablo 4.32 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Medya İstismarına Yönelik Harekete Geçme Dağılımı.....	106
Tablo 4.33 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Medya İstismarı Durumunda Sürecin Takibine Göre Dağılımı	108
Tablo 4.34 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Medya İstismarı Durumunda Öğretmenin Yükümlülükleri Dağılımı.....	108
Tablo 4.35 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Medya İstismarı ile İlgili Aldığı Eğitim Dağılımı	109
Tablo 4.36 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Ekonomik İstismar Göstergeleri- Katılımcı Yorumu Dağılımı.....	112
Tablo 4.37 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Ekonomik İstismara Yönelik Belirtilere Göre Dağılımı.....	113
Tablo 4.38 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Ekonomik İstismara Yönelik Duygusal Reaksiyon Dağılımları	114
Tablo 4.39 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Ekonomik İstismara Yönelik Harekete Geçme Dağılımı.....	115
Tablo 4.40 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Ekonomik İstismar Durumunda Sürecin Takibine Göre Dağılımı	116
Tablo 4.41 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Ekonomik İstismar Durumunda Öğretmenin Yükümlülüklerinin Dağılımı.....	117
Tablo 4.42 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Ekonomik İstismar ile İlgili Aldığı Eğitim Dağılımı	118

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar

AÇSHB: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

BMÇHB: Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi

CÇHB: Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi

ÇHS: Çocuk Hakları Sözleşmesi

ÇKK: Çocuk Koruma Kanunu

ICMEC: International Centre for Missing & Exploited Children (Uluslararası Kayıp ve İstismara Uğrayan Çocuklar Merkezi)

ILO: International Labour Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü)

TCK: Türk Ceza Kanunu

TDK: Türk Dil Kurumu

TSPCAN: Turkish Society For Prevention Of Child Abuse And Neglect (Türkiye Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme Derneği)

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

UNICEF: United Nations International Children's Emergency Fund (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu)

WHO: World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)

1. GİRİŞ

Yaşayan toplumların geleceklerini sağlam temeller kurarak ilerletebilmesi için bu toplumların temel ve sosyal yapısını oluşturan çocukların ruhsal, bedensel olarak korunması aynı zamanda iyi bir şekilde eğitilmeleri herkes tarafından kabul edilen bir gerçektir (Kocaer, 2006).

Geleceğimizi şekillendirecek olan çocuklar; büyüme sürecinde ailesi ile geçirdiği vakit içerisinde kendine çıkardığı sonuçları anlamlandırarak kendi kişiliğini ve ruhsal yapısının temellerini oluşturur (Kocaer, 2006). Geleceğimiz olan çocukların her anlamda sağlıklı gelişim içerisinde olmaları önemli bir unsurdur.

Toplum geleceği için önemli olan çocukların ruhsal ve fiziksel açıdan sağlıklı olmaları aynı zamanda değerli olduklarını bilerek büyümeleri ve bu değerleri gelecek yararına kullanabilmeleri için bizlerin bu koşulları sağlaması gerekmektedir. Çocuğun çıkarının düşünülmesi ve bu çıkarların toplum ile bağdaşması fikri; toplumun geleceğinin çocuklar olduğu düşüncesini kuvvetlendirmektedir. Çocukların bilinçli, nitelikli, sorumluluk sahibi bir şekilde yetişmesi toplumun bugünün ve gelecekte olan çıkarları ile örtüşmektedir. Çocukların bir insan olarak temel hak ve özgürlüklerinden, hürriyetinden, sosyal ve ekonomik haklarından yararlanması, geliştirilen çocuk politikalarının ve uygulamalarının özünü oluşturmaktadır (Aral ve Gürsoy, 2001).

Çocukların yaşaması ve büyümesi, gelişimlerinin sağlıklı şekilde ilerlemesi, eğitim alabilmesi gibi haklarının yanında huzurlu, mutlu aynı zaman da çocuk istismarı ve ihmaline maruz kalmamaları en temel haklarıdır. Bu hakların tam olarak bilinmemesi aynı zamanda çocuk istismarı ve ihmali karşısında caydırıcı cezaların olmaması cinsel, fiziksel, duygusal, ekonomik, medya istismarına ve ihmale maruz kalınmasına neden olmaktadır.

Toplumlarda çocuğun sağlığı ve gelişiminin olumlu ilerlemesi için gereken dikkat ve çaba harcanmış olsa da günümüzde hala çocukların çeşitli istismar ve ihmale maruz kaldığı görülmektedir. Günümüzde çocuklar beslenme, barınma ya da gözetim eksikliği sonucu ciddi rahatsızlıklar yaşamakta veya hayatını kaybetmektedir. Bazı

çocuklar ise yaşamları boyunca devamlı eğitim görememektedir. Bazı çocuklara da ebeveyn ya da toplumsal kurumlar tarafından duygusal ve fiziksel açıdan zarar verilmektedir. Çocukların bir kısmı yaşına uygun olmayan işlerde zorla çalıştırılırken bir kısmı da büyük kişiler ya da akranları tarafından cinsel saldırılara maruz kalmaktadır (Sağır, 2013).

Çocuk istismarı ve ihmali; ebeveynlerin ya da çocuğa bakmakla yükümlü olan kişilerin ihmal etmesi nedeni ile ortaya çıkan her türlü fiziksel, zihinsel, ruhsal veya sosyal açıdan zarar görmesi, sağlığının ve güvenliğinin kalmaması olarak tanımlanabilir (Sağır, 2013). 2002 yılında WHO çocuk istismarını; “Çocuk istismarı veya kötü muamele, bir ilişki bağlamında çocuğun sağlığına, hayatta kalmasına, gelişimine veya onuruna fiili veya potansiyel zararlarla sonuçlanan her türlü fiziksel ve/veya duygusal kötü muamele, cinsel istismar, ihmal veya ihmalkâr muamele veya ticari veya diğer sömürü biçimlerini oluşturur.” olarak belirtmiştir (s.59). Çocuk istismarı ve ihmali tanımlaması ülkelere, kuruluşlara, kişilere göre farklılık göstermektedir. Ancak çocukların maruz kaldığı istismar ve ihmalin ortak sonucuna bakıldığında hepsinin olumsuz etkenlere değindiği görülmektedir.

Kempe ve diğerleri 1962 senesinde yayınladığı çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili makalesinde insan yaşamındaki gelişim ile ilgili evrelerin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlamış olup aynı zamanda çocukların sağlık ve gelişimlerinde tehdit olan istismar ve ihmal konusu üzerinde mücadele edilmesi için gerekli politika ve hizmet alanlarının geliştirilmesinde bilimsel dayanak oluşturmuştur.

Ülkemize bakıldığında çocuk istismarı ve ihmali konusundaki çalışmalar 1980 yılında başlamıştır. Fakat günümüze kadar ki süreçte hala sınırlı sayıda yayın bulunmaktadır. Yapılan çalışmalar incelendiğinde çocuk istismarı ve ihmalinin yaygınlık oranı tam olarak bilinmemektedir. Çocuk istismarı ve ihmalinin ülke çapında yaygınlık oranını tam olarak belirten bir araştırmaya henüz rastlanamamıştır (Irmak, 2008). Bunun insanların çocuk istismarı ve ihmali hakkında yetersiz bilgiye sahip olmaları ve durum karşısında ne yapacaklarını bilmemelerinden ya da bunun için bir adım atmaya korktuklarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Ülkemizde çocuk istismarı ve ihmaline yönelik bilgiler adliyeye, hastaneye, polise ve basına bildirilen durumlar ile sınırlı kalmakta ve mevcut durumla ilgili ortak bir sistem olmaması nedeni ile kayıtlara geçmemektedir (Tugay, 2008). İstismar ve ihmal edilen her çocuğun yaşadığı durum devam ettiği, üstü örtüldüğü ve müdahale edilemediği sürece maalesef bu çocukların yetişkinlik döneminde kendilerinin de istismarcı birer anne baba olmaktan kaçamadığı görülmektedir (Tugay, 2008).

Son zamanlarda çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili gelişmeler olarak Çocuk Koruma Kanunu çıkarılmış, çocuk polisi çalışmalarına önem verilmiş, ilgili alanda çalışmalar hız kazanmış, Ankara ve İstanbul da Alo Çocuk Merkezleri kurulmuştur. Ancak bunların çocuk istismarı ve ihmali önlemede tamamen yeterli olmadığı düşünülmektedir. Yapılan bu çalışmaların yanı sıra insanlar bilgilendirilmeli, istismar ve ihmale uğrayan çocuklar koruma altına alınmalı, gerekli tedavilerin uygulanması için ilgili merciler açılıp sayıları arttırılmalı ve kanun maddelerine uyma zorunluluğu getirilmelidir. Bunun yanında da çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili bağı olabilecek tüm meslek gruplarının eğitimlerine önem verilmelidir. Özellikle öğretmenlik mesleği grubu, çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili toplumsal farkındalığın artırılması, gerektiğinde durumu doğru şekilde tespit etmesi ve erken müdahale edebilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle öğretmenlerin eğitim hayatına başladıkları andan itibaren çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili bilgi düzeyleri arttırılmalıdır. Aynı zamanda kurumlara olayı kayıt altına alma ve gerekli yasal süreçlerin başlamasında zorunlu uygulamalar getirilmelidir.

Çocuğun sağlıklı bir yaşam sürüp korunması için istismar ve ihmal durumlarının erken fark edilmesinde ve girişimlerin erken başlamasında öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Bu doğrultuda yaptığımız çalışmanın amacı; okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmali durumuyla karşı karşıya kaldıklarında verdikleri tepkileri, çocuk istismarı ve ihmali tanılamadaki bilgi düzeylerini ve bu yönde harekete geçme davranışlarını incelemektir. Aynı zamanda çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili olan çalışmalara katkı sağlamaktır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu başlık altında çocuk kavramı ve tarihi, çocuk istismarı ve ihmalinin tarihçesi, çocuk istismarı ve ihmalinin türleri, Türkiye’de çocuk istismarı ve ihmalinin durumu, dünyada çocuk istismarı ve ihmalinin durumu, çocuk istismarı ve ihmaliinde öğretmenin rolü ve ihbar yükümlülüğü hakkında bilgi verilmiştir.

2.1 Çocuk Kavramı ve Tarihi

Çocuk kavramı birçok kuruluş, örgüt ve uzmanlar tarafından farklı şekilde tanımlanmaktadır. Dünya genelinde tüm ülkeler tarafından kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi, günümüzde çocuğun yararını gözeten en geçerli tanımı ortaya koymaktadır (Polat, 2007). Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin 1. Maddesine göre çocuk; 18 yaşından küçük insan olarak belirtilmiştir. Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin çocukluk tanımı ise; “Çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır” olarak ifade edilmiştir (UNICEF, 2004; s.5). Çocuk kavramı Türk Dil Kurumu’na göre; “Küçük yaştaki erkek veya kız; soy bakımından oğul veya kız, evlat; bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak.” şeklinde tanımlanmıştır (TDK, 2021). 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu (2005)’na göre çocuğun tanımı; “Erken yaşta ergin olsa bile on sekiz yaşını doldurmamış kişi” olarak açıklanmıştır.

1924 Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi (CÇHB) temel alınarak 1959’da Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi (BMÇHB) çıkarılmıştır. Daha sonra Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (ÇHS) 20 Kasım 1989 tarihinde New York’ ta birçok devlet tarafından kabul edilmiş, uluslararası olarak hukuki yönden tepe noktasına ulaşmış ve dünyada en çok imzalanan ve onaylanan uluslararası sözleşme olmuştur (Garip, 2007).

Günümüzden geçmişe doğru bakıldığında, farklı çağ ve kültürlerde çocuk bir “mal” olarak algılanmış ve kötü muameleye maruz kalmıştır. Kötü muameleye örnek olarak çocuklar; dövülmüş, doğar doğmaz öldürülmüş, köle olarak satılmış, tanrılara adak olarak adanmış, yaşına uygun olmayan işlerde çalıştırılmıştır (Kocaer, 2006). Geçmiş

zamanlarda tarihçiler tarafından çocuğu ele alan çok fazla çalışmaya rastlanılamamıştır. Fakat Philip Aries orta çağ toplumunun çocuğa yönelik tutum ve yaklaşımlarının yanlış olduğunu ortaya koyarak çocuklarla ilgili araştırma yapan ilk sosyal tarihçidir (Polat, 2007).

Orta çağ batı toplumlarını inceleyen Philip Aries (1996), toplumlarda çocukluğa yönelik modern bir bakış açısının olmadığını, toplumların çocukluk kavramını bağımlılık kavramı ile özdeşleştirdiklerini ve 5-7 yaş civarındaki çocuklara anne ve baba bağımlılığından kurtulmasıyla yetişkinliğe geçmiş gözüyle baktıklarını belirtmiştir. Başka bir anlamı ile çocuğun anne-babasının denetimi ve gözetimi olmaksızın yaşayabilecek duruma gelmesi yetişkinlik anlamı taşımaktaydı. Bu nedenle Philip Aries 10. yy da sanatçıların, ressamların ve heykeltıraşların eserlerinde yer alan çocuk figürlerini “minyatür yetişkinler” olarak ifade etmiştir (Akt; Akyüz, 2001; s.1-3). Stearns (2018) orta çağda ve devam eden yy. da çocuğu şöyle ele almıştır;

O dönemde çocuklar yetişkinler gibi giyiniyor, yetişkinler gibi işlerde çalışıyor, yetişkinler gibi alkol tüketiyorlardı. Çocuklar o yaşlarda iktidara getiriliyor, evlendiriliyor ve suçlu buldukları zaman bir yetişkin gibi asılabiliyorlardı. Bu dönemde çocuklar ailelerine yük olarak görülüyor ve çocukların yaşama haklarına dahi saygı duyulmuyordu (s.11-41).

Orta çağdaki yasalar suçlulara yetişkin ve çocuk ayrımı yapmadan uygulanmaktaydı; örneğin 1800’lü yıllar da Avrupa da en yaygın suçlar arasında çocukların öldürülmesi gelmekteydi (İnanç, Bilgin ve Atıcı, 2007).

Çocuk ve çocukluk kavramını Jean-Jacques Rousseau yeniden anlamlandırmıştır. Rousseau o dönemdeki çocuk kötüdür algısının aksine çocukların günahkâr olmadıklarını ve masum olarak doğduklarını öne sürmüştür. Jean-Jacques Rousseau Emile (1762) adlı kitabında çocukların gelişim özelliklerinden bahsederken aynı zamanda çocukların etrafında oluşan toplumsal normlar, mecburiyetler, iktidarlar ve ön yargılar nedeniyle kendilerini gerçekleştirememeleri riskiyle karşı karşıya kaldıklarını belirtmektedir (Celiloğlu, 2018).

17. yüzyıldan itibaren çocukların yaşlarına özgü kıyafetler, oyunlar, resimler ve müziklere rastlanmakta, çocuklar yetişkinlerin yaptığı faaliyetlerden uzaklaşmakta ve günlük yaşamları birbirinden ayrılmaktaydı (Akyüz, 2001; s.1-3). Yapılan araştırmalara göre yaşanan bu değişikliklerin yalnızca o dönemin varlıklı ailelerinde meydana geldiği görülmektedir. Rönesans dönemi toplum ve kültürlerinde çocuğa yönelik bakış açısı; çocukları yetişkinlerden ayıran, çocuklara farklı muamele edilmesi gerektiğini vurgulayan, çocukların eğitimlerine yönelik modern yaklaşımlar ve yeni çocukluk anlayışı gibi değişiklikler aydınlanma devrimindeki filozoflar tarafından ortaya çıkarılmıştır (Akyüz, 2001; s.1-3).

20. yüzyıla gelindiğinde ise bu dönem “çocuk yüzyılı” olarak ele alınmaktadır. Bu yüzyılda çocuk en başta insan kaynağı olma niteliği taşımakta ve toplumun geleceğini şekillendirecek bir birey olarak görülmektedir (Gander ve Gardiner, 1993).

Günümüzdeki çocukluğa bakıldığında ise geçmiş yüzyıllardaki çocukluk ile arasında büyük farklar olduğu görülmektedir. Artık çocuklar geleceği kuracak özneler olarak değil, şu andaki koşullar içinde haklara sahip bireyler olarak kabul edilmektedir ve ailesi ya da mensubu olduğu devletin ideallerinden bağımsız olarak bir değere ve hakka sahiptir (Semerci ve diğerleri., 2012; s.9).

2.2 Çocuk İstismarı ve İhmalinin Tarihçesi

Çocuk istismarı ve ihmali geçmişten günümüze herhangi bir sınıfsal ayırım ve etnik köken fark etmeden her yerde karşımıza çıkmaktadır. Çocuğa yönelik istismarın ya da kötü davranışın kökenleri insanlığın tarihi kadar eskidir. Çocuk istismarı ve ihmali uzun süredir toplumlar tarafından biliniyor olmasına rağmen ortaya çıkan vakalar kadar gizli kalan vakaların olması da sosyal ve tıbbi bir sorundur (Yılmaz ve diğerleri, 2003).

Çocuk istismar ve ihmali ile ilgili ilk kritik çalışma 1946 yılında Dr. J. Caffey isimli bir radyolog tarafından yapılmıştır. Dr. J. Caffey (1946) çocuklarda gözlemlendiği kırıkların ve beyin kanamalarının kaza sonucu olmadığını öne sürmüştür. 1960’lı yıllarda çocuk doktoru olan Kempe ise “Amerikan Pediatri Akademisi” sempozyumunda dövülmüş çocuk sendromu ile ilgili o zamana kadar önemsenmeyen,

saldırıya uğrayan ve dövülen çocuklar için ilk kez “Bettered Child Syndrome” (Hırpalanmış Çocuk Sendromu) terimini kullanmıştır (Altınsu, 2004).

Dövülmüş çocuk sendromu ilk başlarda fiziksel istismar olarak tanımlanırken 1970’li yıllarda cinsel istismar olarak birbirinden ayrılmaya başlamıştır; 1980’li yıllarda ise duygusal istismarın, cinsel ve fiziksel istismar kadar önemli olduğu ortaya koyulmuştur (Başbakkal ve Baysan, 2004).

1988 yılında ülkemizde çocukları istismardan korumak için Turkish Society For Prevention Of Child Abuse And Neglect (TSPCAN) kurulmuştur. 1988 yılında bu merkez içinde danışman, sosyal hizmet uzmanı, psikolog, pratisyen hekim, psikiyatri ve avukatlar ile çocuklara hizmet verilmiş olup proje bitiminde kurum Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme kurumuna devredilmiştir (Kürklü, 2011).

Günümüze bakıldığında çocuklar ile ilgili en önemli gelişme ise şüphesiz Çocuk Hakları Sözleşmesi’dir. Sözleşme 20 Kasım 1989 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 44/25 sayılı karar ile uygun bulunarak onay ve katılıma açılmıştır. 2 Eylül 1990 tarihinde Çocuk Hakları Sözleşmesi 49. maddeye göre uygun bulunarak yürürlüğe girmiştir. 14 Eylül 1990 tarihinde Çocuk Hakları Sözleşmesi’ni Türkiye imzalamış ve 9 Aralık 1994 tarihinde ihtirazı kayıtlı onaylanmıştır. 4058 Sayılı Onay Kanunu 11 Aralık 1994 tarihi ve 22138 Sayılı Resmî Gazetede yayınlanmıştır.

2.3 Çocuk İstismar ve İhmalinin Türleri

2.3.1 Fiziksel İstismar

Fiziksel istismar belirlenmesi en kolay olan ve en sık rastlanan şiddet türüdür. Fiziksel istismar; bir çocuğa karşı kaza ile olmayan, itme, dövme, ısırma, kesme, tırmalama, yakma, boğma, elle ya da bir alet ile vurma sonucu sağlığına ve gelişimine zarar veren eylemler olarak açıklanabilir (Sağır,2013). Fiziksel istismarı çocukların sadece bedenleri üzerinde görülen yaralanmalar olarak tanımlamak mümkün değildir. Çocuklara yapılan bedensel şiddet aynı zamanda psikolojik şiddet niteliği de taşımaktadır. Claussen ve Crittenden (1991) tarafından yapılan bir araştırmada fiziksel istismar gören çocukların aynı zamanda psikolojik şiddete de maruz kaldıkları ve

fiziksel şiddete maruz kalan çocukların duygularını daha çok öfke içeren davranışlar ile sergiledikleri için duygusal şiddetten daha çok etkilendikleri tespit edilmiştir.

Aile içi şiddetin önemli bir boyutunu oluşturan fiziksel ceza toplumumuzda oldukça yaygın görülen bir disiplin yöntemidir. Fakat disiplin etme amacı ile uygulanan fiziksel ceza çoğunlukla fiziksel istismar boyutuna ulaşmaktadır. Vygotsky (1978)'nin sosyal öğrenme teorisine göre çocuklar anne-babalarının davranışlarını gözlemleyerek öğrenmelerini gerçekleştirir. Buna bağlı olarak çocukların evde maruz kaldıkları şiddet davranışlarını öğrenerek ileriki yaşantılarına fiziksel istismar olarak aktardıkları düşünülmektedir.

Çocuklara yapılan fiziksel istismar aletsiz saldırı ve aletli saldırı olarak uygulama şekline göre ikiye ayrılmaktadır. Aletsiz saldırı; hiçbir alet kullanmadan çocuğa karşı tekme, tokat, itme, ısırma, çimdikleme, yumruk ve zehirleme içeren saldırılardır. Alet kullanarak yapılan saldırı ise; çocuğa karşı şiddet uygulama esnasında sopa, kemer, hortum, ütü, tava ve benzeri ev eşyaları kullanılarak yapılan saldırılardır (Baylan, 2019).

Fiziksel istismar yanlışlıkla ya da kazalar sonucu ortaya çıktığı düşünülerek gözden kaçırılmaktadır. Ancak Jessee (1995) fiziksel istismar belirtilerinin %50'sinin kafa ve boyun bölgelerinde olduğunu söyleyerek gözden kaçamayacağını ifade etmiştir.

2.3.1.1 Dövme

Dövme; bir yetişkinin çocuk üstünde güç kurma, cezalandırma, öfkelenme sonucu ya da zevk alma amacıyla ellerini kullanarak veya bir alet ile vücut bölgelerinin herhangi bir yerinde iz bırakacak şekilde şiddet uygulanmasıdır (Güner ve diğerleri., 2010). Çocuklarda genel olarak dövme belirtilerine bakıldığında başta, sırtta, kalçalarda ve kollarda morluklara rastlanmakla birlikte daha ileri boyuttaki vakalarda ise vücuttaki kemiklerin kırıldığı görülmektedir. (Geçkil, 2017).

2.3.1.2 Yanıklar

Yanıklar çocuklar için ciddi istismar belirtisidir. Hastaneye yanık vakası ile başvurusu sebeplerinin %10 ile %20'sinin beş yaş altındaki çocuklar olduğu görülmekte ve bunların yaklaşık %35'inin çocuk istismarı vakası olduğu belirtilmektedir (Kınay, 2020).

2.3.1.3 Zehirleme

Zehirlenme; anne, baba ya da herhangi bir kişinin çocuğa zoraki olarak kimyasal madde veya ilaç içirmesi sonucunda oluşur (Beyaztaş ve diğerleri., 2014). Bunun yanı sıra çocukların kaza sonucu ilaç ve kimyasal madde yutması da zehirlenmelere yol açabilir. Burada dikkat edilmesi gereken önemli nokta çocukların vücutlarına aldıkları kimyasal maddelerin miktarıdır. Kimyasal madde ya da ilaç miktarının fazla olması çocuklarda hayati tehlikeye yol açabilir. Bu gibi durumlarda çocuğun biri ya da birileri tarafından zehirlenebileceği üzerinde durulması gerekmektedir.

2.3.1.4 Sarsılmış Bebek Sendromu

Sarsılmış bebek sendromu, bebeğe bakmakla yükümlü kişi ya da kişilerin çocukları genellikle susturmak için aşırı derecede sallaması sonucu oluşan çocuk istismarının en ağır formlarından biridir (Caffey, 1946). Bu durumun en önemli sebepleri arasında çok ağlayan bebekler, bebek ağlarken öfke kontrolünü sağlayamayan ebeveynler ya da doğum sonrası depresyona giren anneler sayılabilir (Herman ve diğerleri., 2011).

2.3.2 Duygusal İstismar

Duygusal istismarın tanımı diğer istismar türlerinden farklıdır. Duygusal istismar günlük yaşam içinde en sık rastlanan ve anlaşılması en güç olan istismar türüdür (Polat,2019). Burgess ve diğerleri (1983) duygusal istismarı; çocuğun bakımından sorumlu yakın sosyal çevreden kaynaklanan uygunsuz, zarar verici olarak değerlendirilen eylem ya da eylemsizlikler olarak açıklamışlardır.

1983 yılında Çocuk ve Gençlerin Duygusal İstismarı Konferansı'nda uzmanlar tarafından duygusal istismar şu şekilde tanımlanmıştır;

“Çocuk ve gençlerin psikolojik olarak kötüye kullanılması, yapılan veya yapılması ihmal edilen, toplumsal ve bilimsel ölçütlere göre psikolojik açıdan zarar verici oldukları saptanan davranışlardır. Bu davranışlar yaş, statü, bilgi ve pozisyon gibi özellikleriyle çocuk veya gencin üzerinde güç sahibi olan kişi ya da kişiler tarafından gerçekleştirilir. Bu tür davranışlar çocuğun davranışsal, bilişsel, duygusal ve fiziksel gelişimine hemen veya gelecekte zarar verme potansiyeli taşır.” (Akt. Kanak ve Çelik, 2018; s.911).

Duygusal istismar diğer istismar türlerinden farklı olarak en yaygın görülen fakat tanı konulması ve yasal olarak kanıtlanması çok zor olan bir istismar türüdür. Birçok uzman istismar türlerinin altında duygusal istismarın olduğunu belirtmektedir (Arslan, 2016). Cinsel veya fiziksel istismara uğrayan çocuklar aynı zamanda duygusal istismara da maruz kalmaktadır. Çocukların herhangi bir istismara maruz kalmaları onları duygusal olarak etkilemektedir. Duygusal istismara uğrayan çocukların ileri ki yaşlarda kişilik gelişimleri olumsuz etkilenmektedir. Aynı zamanda bu çocukların sağlıklı bir yaşam sürmeleri de zorlaşmaktadır. Yapılan çalışmalara bakıldığında duygusal istismardan diğer istismar türlerine göre daha az söz edilmektedir. Bunun sebebi ise duygusal istismarın diğer istismar türlerine göre çocuğa daha az zarar verebileceği düşüncesidir (Bozgun ve Pekdoğan 2018). Sağır (2013) duygusal istismarın sonuçlarını şu şekilde ele almıştır;

Duygusal istismara maruz kalan çocuklarda güven eksikliği, kendini değersiz ve çaresiz hissetme duygusu ortaya çıkmaktadır. Çocuk kendini aciz ve çaresiz olarak görür. Bunun sonucunda istismarı yapan kişiye karşı daha da bağımlı hale gelmeye başlar. Çocuk istismar yapan kişiye bağımlı oldukça ve bağlanma devam ettikçe istismarı yapan kişi kontrolü daha fazla eline alır ve kendini daha güçlü hisseder (s.27).

Çocuğa bakmakla yükümlü olan kişiler; çocuğu sürekli aşağılama, çocuğa karşı koruyucu tutum içinde olma, çocuğun üzerine fazla düşerek kendine bağımlı hale getirme, kendi isteklerini yaptırabilmek için çocuğa karşı aşırı otoriter tutum

sergileme, çocuğun yaptığı eylemler karşısında davranışı ile alakası olmayan cezalar verme, çocuğa şiddet uygulanmasa bile bunu sürekli dile getirme gibi eylemler yaparak çocuğu istismar eder. Bununla beraber duygusal istismar niteliği taşıyan eylemsizlikler ise çocuğun ebeveyne ihtiyacı olduğu halde terk etme, çocuğun giderilmesi gereken önemli ihtiyaçları ile ilgilenmeme, çocuğun iletişim kurma çabalarını görmezden gelme ve çocuğun kendini ifade etme çabasını yok sayma gibi davranışları içermektedir (Kansu, 2012). Çocuğun; dış görünümü, yeteneği, davranışı, başarısı ile dalga geçme, çocuğun yaşına uygun olmayan işler yapmasını bekleme, çocuğu sebepsiz yere suçlama, çocukla ilişkili olmayan eylemlerden onu sorumlu tutma, toplum içinde çocuğu azarlama, güvenini kaybetmesine neden olacak şekilde eleştirmede duygusal istismara girmektedir (Hergüner, 2011). Tüm bunların yanı sıra çocuğa duygusal istismar uygulanmamış olsa bile çocuğun aile içinde şiddete tanık olması, ihtiyaç duyduğu ilgiden mahrum bırakılması da duygusal istismara neden olmaktadır.

Duygusal istismara maruz kalan çocuk ve gençlerde; depresyon, uyku bozuklukları, aşırı kaygı, fobiler, obsesyon gibi nevrotik reaksiyonlar, intihar girişimi, içe dönüklük, güçsüzlük duygusu, dış kontrol odaklı olma, saldırganlık, aşırı pasiflik, hırsızlık, güdü azlığı, aşırı bağımlılık, başarısızlık, geri zekalılık, kötü beslenme, emme, ısırma, sallanma, altını ıslatma ve enkopresis, parmak yeme bozuklukları, güvensizlik, aşırı yalan söyleme, olumsuz benlik kavramı, hiperaktivite, bilişsel ve duygusal gelişmede duraklama, hafıza bozukluğu, konsantrasyon bozukluğu, oryantasyon bozukluğu, yapay olgunluk, psikososyal cücelik, büyümeme sendromu gibi sonuçlar görülebilmektedir (Erkman, 1999; s.129).

Duygusal istismar zor tanı konulan bir tür olduğu için araştırmalarda bu istismarla ilgili kesin doğrulara değinilmemiştir. Fakat kız ve erkek çocukların duygusal istismara uğrama sıklığının aynı olduğu söylenebilir (Taner ve Gökler, 2004). Duygusal istismara genellikle altı-sekiz yaş aralığındaki çocukların maruz kaldığı ve ergenliğe kadar bu durumun farklı düzeylerde devam ettiği görülmektedir (Kaplan vd., 1999).

2.3.3 Cinsel İstismar

Cinsel istismar; çocuğa bakmakla yükümlü olan kişi ya da kişiler tarafından çocuğun anlamlandıramadığı, kabul etmediği, gelişimsel özelliklerine uygun olmayan davranışların çocuk üzerinde uygulandığı durumlardır (Akgül, 2015). Sadece bununla sınırlı olmayıp oral-genital seks, ensest, tecavüz, çocuğu fuhuş ve pornografik materyallerin üretiminde kullanma, cinsel içerikli konuşma, şakalaşma, teşhir ve röntgencilik gibi temas içermeyen davranışlar da cinsel istismarı kapsamaktadır (Üstün, 2020). Cinsel istismara yönelik ilk tanım 1978 yılında Kempe, Henry ve Ruth tarafından “Cinsel istismar, olgunluk evresine ulaşmamış çocuk ve gençlerin bilinçli bir şekilde onaylamadıkları, istismarı bütünü ile algılamaları mümkün olmayan, aile yapısına ve topluma ters, cinsel aktiviteler” olarak belirtilmiştir (Polat, 2019).

Uluslararası Çocuk İstismarı ve İhmalini Önleme Derneği (2006) cinsel istismarı; “rıza yaşının altında bir çocuğun cinsel açıdan yetişkin bir kişinin cinsel doyumuna yol açacak bir edim içinde yer alması ya da bu duruma göz yumulması halinde cinsel istismara uğramış sayılır; bu tanım, söz konusu edimin herhangi bir araç ve cebir kullanılarak yapıp yapılmadığı; genital ya da fiziksel temas içerip içermediği; çocuk tarafından başlatılıp başlatılmadığı ve kısa dönemde ortaya çıkacak derecede zararlı bir sonuç doğurup doğurmadığı ile ilgilenmez” şeklinde tanımlamaktadır.

Cinsel istismar saptanması en zor olan, genellikle gizli kalan ve üstü kapatılmaya çalışılan bir istismar türüdür. Bu istismar türü sosyal yapı, cinsiyet, din, dil ırk ayrımı olmadan çocuğu, ailesini ve yakın çevresini etkileyen önemli bir problemdir. Maalesef bu durum gizlendiği için çocuklar cinsel istismara daha uzun süre maruz kalmaktadır. Araştırmalara bakıldığında cinsel istismarın sadece %15’inin gerekli yerlere başvuru yapıldığı ve bildirildiği tahmin edilmekle birlikte bu başvurulara göre cinsiyet olarak kız çocuklarının, erkek çocuklarına oranla daha fazla cinsel istismara uğradığı görülmektedir (Yarar ve Yarış, 2011). Cinsel istismara maruz kalan çocukların yaş durumuna bakıldığında; %30’unun 2-5 yaş, %40’ının 6-10 yaş ve %30’unun ise 11-17 yaş aralığında olduğu görülmektedir (Taşkıranoğlu ve Tırtıl, 2001, akt. Üstün, 2020, s.5).

Cinsel istismar durumunda mutlaka şiddet eyleminin olması gerekmez ve bu doğrultuda çocuğun kendi rızası olup olmamasına da bakılmaz. Cinsel istismar genellikle bir çocuk ve yetişkin arasındaki cinsel aktivite olarak ele alınmaktadır. Fakat iki çocuk arasında da cinsel aktivite olması mümkündür. Cinsel istismarı uygulayan çocuğun yaşı ile mağdur arasında en az beş yaş olduğunda; çocuğu zorlama ya da ikna ederek çocuk üzerinden cinsel haz alma amacı güden durumlar da cinsel istismar olarak kabul edilir (Alpaslan, 2014).

Ailenin ekonomik düzeyinin düşük olması, alkol ve uyuşturucu kullanımı, ailede bulunan ruhsal bozukluklar, ebeveynler arasındaki şiddet, anne babanın boşanmış olması durumları cinsel istismara maruz kalma riskini yükseltmektedir (Alpaslan,2014). Bununla birlikte anne ve babanın erken yaşta evlenmiş olması ve erken ebeveyn olması, aile arasındaki bağların zayıf olması, ailedeki kişi sayısının fazla olması, anne ve babanın aşırı yoğun çalışması ve erkeklerin cinsel zorbalıklarının toplum tarafından kabul görmesi de cinsel istismar sıklığını arttırmaktadır (Veenema ve diğerleri, 2014). Aynı zamanda çocuk da görülen psikiyatrik bozuklukların da cinsel istismara maruz kalma ihtimalini arttırdığı çalışmalarda görülmektedir (Üstün, 2020).

Cinsel istismar türleri Faller'e (1988) göre şöyle sıralanmaktadır;

- Temas içermeyen cinsel istismar, seksi konuşma, teşhircilik, gözetlemecilik,
- Cinsel amaçlı fiziksel temas, vücudun özel bölgelerine dokunma,
- Oral-genital temas, oral-vajinal, oral-penil, oral-anal ilişki,
- İnterfemoral ilişki, penisin çocuğun bacakları arasına yerleştirildiği ilişki türü,
- Cinsel penetrasyon, anal-genital penetrasyon, parmak ya da yabancı cisim penetrasyonu,
- Cinsel sömürü, çocuk pornografisi ve çocuk fuhuşu,

- Diğer istismar türleriyle bir arada olan cinsel istismar; sado-mazoşistik eylemlerin uygulanmasıdır (Akt: Ergündüz, 2010; s. 60).

Çocuk istismarı ebeveynlerin psikopatolojisine bağlı olduğu düşüncesi 20. yüzyılın son dönemlerinde kabul edilmeye başlamıştır (Reece ve Jenny, 2005). Canat (1994); Green (1996)'e göre cinsel istismarın sık görüldüğü aileler genel olarak işlevselliği bozuk aileler olarak tanımlanmakta ve bu ailelerde olaya yol açtığı düşünülen çeşitli patolojiler bulunmaktadır;

- Baskın ve Koşulsuz Söz Tutma İsteyen Ana Baba Modeli: Babanın son derece katı olduğu, kararlarında baskın olduğu aile modelidir. Aile sistemi kapalıdır. Babalar genel olarak ailesi üzerinde güç ve kontrol sağlamak için şiddete başvurmaktadır.
- Cinsel Sorunlar: Cinsel istismarın olduğu ailelere bakıldığında genellikle anne ve babada cinsel sorunlara daha sık rastlanır.
- Sosyal İzolasyon: Ana babaların çoğunda aile dışı sosyal ilişkilerde kısıtlılık ve zorlanma vardır.
- Rol Çatışması: Çocuklarına cinsel istismar uygulayan ailelerde genellikle rol çatışmasına rastlanır. Anne genel olarak eş durumunu ve ev kadınlığı rollerini kızına devretmekte, baba da bakım vermeyi ensest yolu ile yapmaktadır.
- Alkol ve maddenin kötüye kullanımı.
- Yadsıma: Aile bireylerinde en çok kullanılan savunmadır. Baba genellikle bu durumu seks eğitimi ya da cinsel eğitim olarak savunabilmektedir. Anne ise eşi ile arasının bozulmaması için bu durumu görmezden gelip reddetmektedir. Çocuk da utanma ve suçluluk duygularını bastırmak ve ailesinin dağılmasını önlemek için bu durumu yadsıyabilir (akt: Kılıçoğlu,2010; s.5).

Cinsel istismarda; istismarcı olan kişinin çocuğa yakın birinin olması durumun ortaya çıkmasını güçleştirmekte ve çocuğu korumak için yapılacak çalışmaları zorlaştırmaktadır (Çalışkan ve Sağlam, 2015). Bu duruma maruz kalan çocuklarda

depresyon görülme olasılığı, suisid riski ve yeme davranışı bozukluğunun ortaya çıkma olasılığı yüksektir (Aydoğdu ve Özsoy, 2017). Cinsel istismara maruz kalan çocuklarda en çok rastlanan durumlardan biri de cinsel içerikli davranışların artmasıdır. Bu davranışlarda çocuk; cinsellik üzerine olan konulara fazla ilgi göstermeye, cinsellik içeren davranışlarda bulunmaya, cinsel organına dokunmaya, sürtünme ya da başkalarına göstermeye, sürekli kirli hissetmeye başladığı görülmüştür (İbiloğlu ve diğerleri, 2018).

Genel olarak cinsel istismarın çocuk üzerindeki sonuçları; parmak emme, tırnak yeme, enüresis, enkopresis gibi davranış bozuklukları, karşı cinse güvensizlik ve kaygı belirtileri, sosyal ilişkilerde zorlanma, eş seçiminde dengesizlik, madde kullanma, cinsel problemler, ilişki kurmaktan kaçınma ya da aşırı şekilde yakınlık duyma ihtiyacı hissedip yüksek beklenti içinde olma davranışları görülmektedir (Aydoğdu ve Özsoy, 2017).

2.3.4 Ekonomik İstismar

Ekonomik istismar; çocuğun gelişim özelliklerini etkileyen, hukuki haklarını ihlal eden, çocuğun gücünün üzerinde iş verilerek düşük ücret ile çalışması ya da çalıştırılması şeklinde tanımlanabilir (Karakoç, 2017). Çocukların çalışma nedenleri genel olarak; ailenin maddi durumu, eğitim durumu, göç durumu, yoksulluk ve yasal düzenlemelerdeki eksiklikler şeklinde sıralanabilir. Ekonomik istismar toplumsal ve ekonomik boyutu ile insan hakları sorunudur ve bu sorunun çözüme ulaşması için siyasal, sosyal ve ekonomik süreçlerin aynı anda çalışması ve bu probleme çözüm üretmesi gerekmektedir (Ayrıl, 2010). Dünya çapında çalışan çocukların sayısı toplam çocuk nüfusunun beşte birine denk gelmekte ve aile denetiminden uzak kalarak çalışan bu çocuklar dış etkenlerden gelen sömürü ve istismara açık olabilmektedirler (Karakoç, 2017). Bu anlamda her 5 çocuktan biri çalışmaya zorlanmakta ve çocukluk dönemini yaşamadan yetişkin olmaktadır. Ekonomik istismara zorlanan çocuklar yaşlıtlarına göre mağdur durumdadır. Ekonomik istismar mağdurları; sigara, çiçek, mendil, su, sakız satan, trafik alanlarının olduğu yerde canlarını tehlikeye atıp cam silen ya da dilencilige zorlanan çocuklar olarak karşımıza çıkabilmektedir (Ayrıl, 2010).

Anayasa da çocuk ve gençleri korumak için yaşına, cinsiyetine ve gücüne uygun olmayan işlerde çalıştırmanın yasak olduğu ve çocuklar için çalışma şartları bakımından daha dikkatli ve özel olarak korunacağı söylenerek çocukların hakları güvence altına alınmıştır. Bu durumdan yola çıkarak 4857 sayılı İş Kanunu'nun (2003) 71. maddesinde yer alan: “On beş yaşını doldurmamış çocukların çalıştırılması yasaktır. Ancak, on dört yaşını doldurmuş ve zorunlu ilköğretim çağını tamamlamış olan çocuklar; bedensel, zihinsel, sosyal ve ahlaki gelişmelerine ve eğitime devam edenlerin okullarına devamına engel olmayacak hafif işlerde çalıştırılabilirler. On dört yaşını doldurmamış çocuklar ise bedensel, zihinsel, sosyal ve ahlaki gelişmelerine ve eğitime devam edenlerin okullarına devamına engel olmayacak sanat, kültür ve reklam faaliyetlerinde yazılı sözleşme yapmak ve her bir faaliyet için ayrı izin almak şartıyla çalıştırılabilirler.” şeklinde açıklanmıştır (s. 28).

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 9 Aralık 1994 tarihinde kabul edilen Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocukların çalışması ile ilgili rehberlik görevi görmektedir. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin 32. maddesine göre;

“Taraf Devletler, çocuğun ekonomik sömürüye ve her türlü tehlikeli işte veya eğitimine zarar verecek, sağlığı veya bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlâksal ya da toplumsal gelişmesi için zararlı olabilecek nitelikte çalıştırılmasına karşı korunma hakkını kabul ederler.”

“Taraf Devletler, bu maddenin uygulamaya konulmasını sağlamak için yasal, idari, toplumsal ve eğitsel her önlemini alırlar. Bu amaçlar ve öteki uluslararası belgelerin ilgili hükümleri göz önünde tutularak, Taraf Devletler özellikle şu önlemleri alırlar:

- İşe kabul için bir ya da birden çok asgari yaş sınırı tespit ederler;
- Çalışmanın saat olarak süresi ve koşullarına ilişkin uygun düzenlemeleri yaparlar.
- Bu maddenin etkili biçimde uygulanmasını sağlamak için ceza veya başka uygun yaptırımlar öngörürler.” (UNICEF,2004; s.13).

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nün tahminlerine göre dünyada 88 milyon erkek, 64 milyon kız olmak üzere toplamda 152 milyon çocuğun çalıştığı düşünülmektedir. Çocukların çoğu kötü ve zor şartlarda çalıştırılarak emekleri sömürülmektedir. Yaklaşık 73 milyon çocuk kayıt dışı sektör ve tarımsal alanlar başta olmak üzere tehlikeli işlerde çalışırken bu sayısının 4,3 milyonu ise çalışmaya zorlanmaktadır (ILO, 2019; s.3).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2017 yılındaki “İstatistiklerle Çocuk” verilerine bakıldığında 15-17 yaş arası çocukların iş gücüne katılım oranı %,20,3 iken 2018 yılında bu oran %,21,1 olarak artış göstermiştir. 2017 yılı iş gücüne katılım oranı cinsiyete göre incelendiğinde kız çocuklarında %,11,8, erkek çocuklarında ise %,28,5 iken 2018 yılı verilerinde bu oran erkek çocuklarında %,30'a çıkmış, kız çocuklarında herhangi bir değişiklik gözlenmemiştir (TÜİK, 2019). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2018 yılındaki “İstatistiklerle Çocuk” verilerinde 15-17 yaş grubundaki çocukların iş gücüne katılım oranı %,21,1 iken 2019 yılında bu oran %,16,2 olarak azalma göstermiştir. 2018 yılı iş gücüne katılım oranı cinsiyete göre incelendiğinde kız çocuklarında %,11,8, erkek çocuklarında ise %,30 iken 2019 yılı verilerinde bu oran erkek çocuklarında %,23,4 olarak artarken kız çocuklarında %,8,6 olarak azalma görülmüştür (TÜİK, 2020).

Ekonomik istismarın sebepleri ne olursa olsun çocuğun küçük yaşlarda çalışmaya başlaması; ruhsal, fiziksel, ahlaki ve toplumsal gelişimine zarar verir. Bunlardan en belirgin olanı ise fiziksel hasardır. Çalışan çocuklarda genel olarak bedende yıpranmalar ve yüzde oluşan kırışıklıklar gözle görülebilir. Aynı zamanda çocuğun yaşına uygun olmayan ağır işler yapması gelişmekte olan vücut yapısına kalıcı hasarlar verebilir. Çocukların birkaç yıl ara ile bedensel olarak ağır işlerde çalışması yetişkinlik döneminde gerekli olan gücü erken yaşta tüketmelerine sebep olmakta ve biyolojik olarak gelişimleri gerilemektedir (Polat, 2019).

Çocukların baskı altında olduğu yabancı ortamlarda çalışması psikolojik gelişimlerine de zarar vermektedir. Çocuklar kendilerini genel olarak oyun ile ifade eder, hayaller kurar ve yüksek enerjilerini bu şekilde atarlar. Ekonomik istismara maruz kalan çocuklarda ise bu durum yerini mutsuzluğa bıraktığı için dengesizlikler ortaya

çıkabilir. Ekonomik istismara maruz kalan çocuk oyun oynayarak kendilerini ifade edemediği için psikolojik olarak rahatlayamaz, öfkeli, agresif, kaygı ve stres düzeyi yüksek davranışlar sergiler (Aydın, 2019). Çocuğun fazla çalışmasından kaynaklı yorulmaların olması okul hayatında da güçlük çekmesine neden olmaktadır. Bu nedenle çalışan çocukların eğitim ve öğretim hayatlarına verdikleri değer azalmakta ve okul başarıları düşmektedir (Aydın, 2019).

Yasalar ve yapılan araştırmalara göre çocuklar bazı işlerde çalıştırılmamalıdır. Bunun nedenleri arasında; çalıştığı yerdeki ortamın çocuklara uygun olmaması, ortamda bulunabilecek zararlı gazlar olması, toz ve gaz buharı gibi maddelerin ya da yaşa uygun olmayan sanayi makinelerinin çocukların sağlığını tehdit etmesi gösterilebilir (Polat, 2019).

2.3.5 Medya İstismarı

Medya istismarı; çocuğun gelişimsel özelliklerine zarar veren, ruhsal ve psikolojik açıdan sağlığını bozan, bilişsel ve ahlaki gelişimini olumsuz etkileyen ve sosyal ilişkilerinde içine kapanmasına neden olan bir istismardır (Kınay,2020). Medya istismarı iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bunlar;

- Medya araç gereçlerindeki haber, tanıtım, reklam ve diğer ortamlarda çocuğun sağlığı ve gelişimi göz ardı edilerek kullanılması
- Ticari kaygıyla çocuğun zararına da olsa ürün tanıtımlarının yapılması (Taşçı, 2017; s.106).

Günümüzde televizyon ve telefonlar gün geçtikçe daha fazla kişiye ulaşmaktadır. Televizyon ve telefon gibi teknolojik aletleri kullanma yaşı düşmekte, küçük yaşlarda çocukların bile sosyal medya hesapları bulunmakta ya da telefona sahip oldukları gözlenmektedir. Bunun sonucunda televizyonda karşılaşılan risklerin aynısının diğer teknolojik aletlerinde eklenmesiyle birlikte yeni problemlerin ortaya çıktığı görülmektedir. (Atalay, 2019). Çocukların cinsel, bilişsel, psiko-sosyal gelişimlerini etkileyecek, toplumun ahlaki kuralları ile uyuşmayacak paylaşımların yapılması bazı etik, hukuki ve ahlaki ihlallerin ortaya çıkmasına da sebep olmaktadır (Serin, 2019).

Sosyal medya platformlarını kullanmak için belli bir yaş sınırı olmasına rağmen uygun olmayan yaş grubundaki çocukların da sosyal medyayı aktif olarak kullandıkları görülmektedir. Çocukların kendilerine uygun olmayan sosyal medya alanlarında denetimsiz şekilde dolaşmaları, internette vakit geçirerek kendi yaşlarına uygun olmayan içeriklere maruz kalmaları, küçük yaşlarda tüketim kültürünün parçası olmaları ve sanal oyunların renkli dünyaların da zaman harcamaları çocukları olumsuz şekilde etkilemektedir (Ulusoy ve Bostancı, 2014).

Bilgisayar ve internet bilinçli kullanıldığında bazı alanlarda fayda sağladığı bilinmektedir. Fakat bazı çalışmalarda çocukların çok fazla bilgisayar ve internet kullanımında ders başarılarının etkilendiği ve okula gitmeme gibi durumların ortaya çıktığı görülmektedir (Tahiroğlu ve diğerleri, 2010). Çocukların odasında teknolojik aletlerin bulunması; ebeveynlerin çocuklarını denetlemesini zorlaştırmakta, çocuklarda uyku sorunlarının başlamasına ve eğitim alanında gerilemesi gibi problemlere yol açmaktadır. (Barkin ve diğerleri, 2006).

İnternet ve sosyal medyanın kullanımıyla birlikte pedofili davranışları da artmaya başlamıştır. Çocuk istismarı olarak tanımlanan pedofili; resim, video, görsel simge üzerinden olabilmektedir (Serin,2019). Sosyal medya ortamı da pedofili durumunu çok kolay sağlayabilmektedir. Çocukların gerçek yaşamda ve sosyal medya üzerinden cinsel istismara maruz kalması sonucu depresyon, intihar, psiko-matik eğilimler, travmatik stres bozukluğu gibi birçok rahatsızlık ortaya çıkmaktadır (Serin,2019). Yapılan bir araştırmaya göre internet üzerinden aratılan 200 kelimenin 82'si pornografi ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Canbek ve Sağiroğlu, 2007).

Son yıllarda çocukların şiddet davranışlarının giderek artması da dikkat çeken bir konudur. Bunların başlı nedenleri arasında aile yapısı ve yaşam şekilleri olarak belirlenirken son zamanlarda medyanın etkileri de göze çarpmaya başlamıştır (Tahiroğlu ve diğerleri, 2010). Televizyon ve internet içeriklerinde şiddet içerikli sahneler ve şiddete eğilim gibi gösterimler çocukların her an karşısına çıkabilmektedir. Çocuk bu görüntüler karşısında denetimsiz kalmaktadır. Medyada en etkili denetim aile tutumları ve aldıkları önlemler olarak görülse de çoğu aile bu konuda ilgisizdir.

Bu konuda bilinçli aileler her ne kadar denetim sağlamaya çalışsa da tamamen etkili olmayabilir (Tahiroğlu ve diğerleri, 2010).

Christakis ve Zimmerman (2007)'nin yaptıkları bir çalışmada şiddet içerikli medyaya maruz kalan 8 yaşındaki çocukların yaşlarına göre 4 kat daha fazla anti-sosyal davranışlar sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Sanal oyunların çocuklar üzerindeki etkileri ile ilgili yapılan çalışmada ise çocukların şiddete yönelme davranışlarının normalden 15-30 kat arttığı görülmüştür. Çocuklar televizyonda şiddet içerikli film izlediklerinde ya da şiddet içerikli bilgisayar oyunları oynadıktan hemen sonra akranlarıyla beraber geçirdikleri zamanda diğer çocuklara göre daha fazla saldırganca davrandıkları gözlemlenmiştir. Sadece bununla kalmamakla beraber bu durum okul öncesi dönemden üniversite çağındaki gençlere kadar olan kesimde aynı sonuçlar ortaya koyulmuştur.

Sosyal medya platformlarında çocuklar sadece gördüklerinden etkilenmemektedir. Çocuklar aynı zamanda sosyal medya içerisinde üretici ve tüketici konumunda olarak da olumsuz etkilenmektedir. Bu olumsuz özellikleri sıralayacak olursak;

- Çocuğun yaşına uygun olmayan içeriklere maruz kalması,
- Çocukları kapitalizm pazar şartlarına göre tüketici konuma sokması,
- Kimlik kazanmada yanlış oluşum ve yeni medya kullanımından olumsuz etkilenmesi,
- Medya için içerik üreten çocukların potansiyel tehlikelerle karşı karşıya gelmesi,
- Çocuğun emek sömürüsü (Atalay, 2019; s. 184).

Canbek ve Sağıroğlu (2007) 'na göre çocukların ve gençlerin internette karşılarına çıkacak sorunlar;

- Teknik zararlar,
- Yasa dışı içeriklere maruz kalma,

- Çevrimiçi ortamlarda çocukların ve gençlerin kendilerinin ya da ailelerine ait kişisel bilgilerin üçüncü kişilere geçmesi,
- İnternet üzerinden tanımlı kartlar ile habersiz alışveriş yapma,
- Çocukların ve gençlerin kendinden yaşça büyük, kötü niyetli kişilerle bağlantı kurarak riskli ortamlar oluşturma gibi sorunlardan birkaçı sayılabilir (s. 35).

Genel olarak bakıldığında sosyal medya ve internetin çocuklar üzerinde; göz bozukluğuna, bedensel rahatsızlıklara, açık havada az süre geçirmeye ve enerji boşaltımı yapamama gibi ciddi problemlere neden olmaktadır (Tuncer, 2000). Çocukların internette fazla zaman geçirmeleri internet tutkunluğu ya da bağımlılığına yol açar. Bu durum çocukların psikolojisini de olumsuz etkiler. Bu sorunlar; sosyal medyada daha fazla zaman geçirmek isteme, internet kullandığında ya da kullanmadığı zaman strese girme, ilişkilerde sorun yaşama, titreme, endişeli olma, sürekli medyayı düşünme ya da hayalini kurma, istemsiz parmakları ile sürekli tuşlara dokunma hareketleri sergileme, içe kapanıklık, eğlence amaçlı aktiviteleri azaltma veya hiç ilgilenmeme, bağımlılık nedeni ile önemli ilişkilerini tehlikeye atma olarak sıralayabiliriz (Tuncer, 2000).

Tüm bunların önüne geçilebilmesi için ebeveynler çocuklarına küçük yaştan itibaren sosyal medyayı, interneti ve teknolojiyi kullanma kurallarını öğretmelidirler. Bunlar kısaca; çocuğun belli yaşa gelmeden sosyal medyaya tek başına girmesinin yanlış olduğunu, ileriki zamanlarda çocuğun bir yabancı ile internet üzerinden tanışmasının sakıncalı olduğunu ve buluşmaması gerektiğini, çocuğun sosyal medyada veya internette gördüğü okuduğu her şeyin doğru olmadığını ve internet üzerinde uygunsuz bir durum ile karşı karşıya kaldığında ebeveynlerine haber vermesi gerektiği öğretilmelidir (Bencik ve Özkızıklı, 2015).

2.3.6 İhmal

İhmal; bir çocuğun temel ihtiyaçları olan barınma, beslenme, giyinme, tıbbi bakım, duygusal, sosyal, eğitim-öğretim ve bilişsel açıdan çocuğa bakan kişiler tarafından eksik ya da tamamen karşılanamaması durumudur (Kınay, 2020). Bir başka deyimle

çocuğun duygusal, fiziksel, eğitim ihtiyaçlarını gidermemek, çocuğa gelebilecek olan zarar ve potansiyel tehlikelerden korumamaktır (Altan, 2015).

Çocuk ihmali, çocuğun fiziksel, duygusal ve cinsel istismarından farklıdır. Çünkü bir davranışın ihmal edilmesini içerir. Genel olarak çocuk ihmali, bir ebeveynin veya başka bir kişinin çocuğa gerekli bakımı sağlamaması, çocuğa zarar verme veya zarar verme tehdidiyle sonuçlanması olarak tanımlanır (Schumacher ve diğerleri, 2001). Çocukların gelişim evrelerini düzgün bir şekilde tamamlaması, ihtiyaçlarının giderilmesi ve geleceğe hazırlanması çocuğa bakmakla yükümlü olan kişilerin ya da kurumların güvencesi altındadır. Çocuklara bakmakla yükümlü kişiler ya da kurumlar yükümlülüklerini yerine tam anlamıyla getirmiyorsa duygusal ve fiziksel ihmalden bahsediliriz (Topdemir, 2016).

Çocuk istismarı temel olarak aktif, ihmal ise pasif bir olgu olduğu için birbirinden ayrılır. Fakat bunları ayırt etmek oldukça zordur. Çünkü çocuğun herhangi bir istismara uğraması ihmali de beraberinde getirebilir. İhmal kavramında sadece tek bir ihtiyaçtan bahsedilmez. Çocuk ihmalinde fiziksel olarak çocuğa kötü bakılmasının yanında zihinsel ve duygusal olarak da çocuğun tatmin edilmediği görülebilir. Çocuklarını ihmal eden anneler doğuma üç ay kala sağlık ve bakım hizmetlerinden faydalanmaması da ihmale girmektedir, kısacası çocuk ihmali anne karnında başlayabilir (Dervişoğlu, 2012).

Çocuk ihmali en ařađı seviyeye dűřürűlmeye çalıřılırken; fazla sevgi göstermek, řımartma, gerektiđinden fazla para verme ve ihtiyaçlarını hiç karřılamama gibi fazlalıklarda kötü muamele kategorisine girmektedir. (Karabulut, 2018). Yařanan durumların ihmal olabilmesi için bazı gerekli faktűrler bulunur. Bunlar;

- İhmal olaylarının sűreklilik arz edip, uzun zaman içerisinde tekrarlanması gerekir.
- Bireyin olanaklarının elverdiği ölçűde çocuğun ihtiyaçlarını karşılamaması ihmal olarak kabul edilirken maddi imkânsızlıklar nedeniyle çocuğunun ihtiyaçlarını karşılayamaması ihmal olarak kabul edilmez (Taşçı, 2017; s.104).

Çocuk ihmalinin de istismar gibi alt boyutları vardır. Bunlar; fiziksel, duygusal, cinsel ve eğitim ihmali olarak sıralanmaktadır (Ballı, 2010).

2.3.6.1 Fiziksel İhmal

İhmal çeşitlerinin içinden en sık görülen türüdür. Çocuğun fiziksel olarak zarar gördüğü her şey fiziksel ihmal olarak nitelendirilir. Bunlar; çocuğu terk etme, kovma, reddetme, uzun süre içinde başka birine bırakıp gitme, aç bırakma ya da yeteri kadar besin almasını sağlamama, mevsime uygun giysi giydirmeme, hijyenik ortam yaratmama ve çocuğun özel hijyeni ile ilgilenmeme, çocuğun korunması ve iyi halini tehlikeye atacak durumlara sebep olma olarak sayılabilir (DePanfilis, 2006; s. 1967).

Tıbbi ihmal fiziksel ihmalin bir alt boyutu olarak kabul edilmektedir. Çocuğun hastalandığında doktora gidilmemesi ya da geç gidilmesi, aşılarını zamanında yaptırmamak veya eksik yaptırmak, doktorun verdiği tedavi yöntemini uygulamamak olarak gerçekleşmektedir (Kaya, 2017).

2.3.6.2 Duygusal İhmal

Değerlendirmesi zor olan bu ihmal türünün diğer ihmal türlerine göre sonuçları daha ağır ve uzun sürelidir. Genel olarak diğer istismar ve ihmal türleriyle beraber görülür. Duygusal ihmal çocuğun ihtiyacı olan ilgi ve sevginin yeterli şekilde çocuğa gösterilmemesi şeklinde tanımlanır. Ebeveynlerin ya da çocuğa bakan kişilerin çocuğu duygusal olarak yok saymaları çocuğun kötü davranışlar sergilemesine ve kazanmasına neden olmaktadır (Kaya, 2017).

2.3.6.3 Cinsel İhmal

Cinsel ihmal; çocukların cinsel istismara maruz kalmasına karşı gerekli önlemlerin alınmaması, cinsel istismara karşı ilgisiz olunması ve çocuğun cinsel gelişim evrelerine önem verilmemesi ve ona bu evrelerin zamanında doğru bir şekilde aktarılmaması olarak tanımlanmaktadır (Kara, 2012). Ebeveynlerin çocuk üzerindeki etkileri 0-6 yaş arasında büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle ebeveynlerin 0-6 yaş arasındaki çocuklarına karşı; cinsel kimliklerine uygun olarak davranması, yaşına

uygun giydirmesi, çocuğun cinsiyetine uygun oyuncakların tercih etmesi ve çocuğun belli dönemlerinde cinsel konular içeren sorularına karşı uygun cevaplar vermesinin önemi büyüktür (Tugay, 2008).

2.3.6.4 Eğitim İhmali

Eğitim ihmali; çocuğun okula başlama yaşı itibariyle gelişimine uyumlu olan eğitim hakkından mahrum bırakılması şeklinde tanımlanabilir. Çocuğu okula göndermemek, okuldan kaçmasına göz yummak, kardeşlerine bakma sorumluluğunu çocuğa yüklenmesi gibi sebeplerden ötürü okula kaydını yaptırmamak, zihinsel engel ve öğrenme güçlüğü gibi özel gereksinimi olan çocukların alması gereken eğitimi ebeveynlerin reddetmesi gibi durumlar eğitim ihmali olarak nitelendirilir (Pehlivan, 2016).

2.4 Türkiye’de Çocuk İstismarı ve İhmalinin Durumu

Çocukların karşılaştıkları durumlar arasında olan çocuk istismarı ve ihmalinin Türkiye de yaygın olduğu bilinmektedir. Türkiye’ de yapılan araştırmalara bakıldığında okul öncesi dönemi çocuklarının istismar ve ihmale uğrama olasılığının fazla olduğu ve bu oranın kız çocuklarında %34,6, erkek çocuklarında ise %32,5 olarak görülmektedir (Sürsavur ve Demirel, 2018).

Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından 20.580 yetişkin ile 2016 yılında yapılan “Türkiye Aile Yapısı Araştırması” sonuçlarında annelerin çocuklarına verdikleri cezalar içinde %76’sının çocuklarını azarlamak, %25’inin dövme ve %37’sinin de tokat atmak olduğu ortaya çıkmıştır (T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2019).

Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) 21 Temmuz 2020 tarihinde “Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri” adlı raporu yayınlanmıştır. Güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocukların %46,1’inin mağdur olarak, %32,9’unun suç olarak tanımlanan bir fiil işlediği iddiasıyla güvenlik birimlerine geldiği tespit edilmiştir. Güvenlik birimlerine suç mağduru olarak gelen 206,498 çocuğun %57,6’sının yaralama, %15,2’sinin cinsel suçlar, %11’inin de aile düzenine karşı

suçlardan mağdur olduğu açıklanmıştır (TÜİK,2020). Türkiye İstatistik Kurumunun 2 Ağustos 2021 tarihinde “Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri” raporun da ise güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocukların karıştığı olay sayısı 450.803 olduğu görülmektedir. Bu olaylarda çocukların %37,9'unun mağdur olarak, %25,3'ünün kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiasıyla, %18,5'inin kabahat işlediği iddiasıyla, %13'ünün ise bilgisine başvurma amacıyla güvenlik birimlerinde bulunduğu saptanmıştır (TÜİK, 2021).

Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü'ne göre çocuk cinsel istismar hükümlülükleri 2006 yılında %42 iken bu durum 2016 yılında %58'e yükseldiği açıklanmıştır. Türkiye'de Ceza Mahkemeleri'nde çocukların cinsel istismarı konusunda açılan davalardaki suç sayısı 2012 yılında 17.589 iken, 2019 yılında 22.689'a yükselmiştir (Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, 2019).

Çocuk hak ihlali izleme raporunda covid-19 salgını ile çocukların hak ihlallerinde artış olduğu belirtilmiştir. Ev ortamında daha fazla zaman geçiren çocukların; okuldan uzaklaşma, arkadaş ilişkilerinin zayıfladığı ya da tamamen koptuğu, çocuk işçiliğinde artış görüldüğü, istismar ve erken yaşta evliliklere zemin hazırladığı, ev işlerinde özellikle kız çocuklarının çalıştırıldığı, aile içi şiddetin fazlalaştığı, aile içi sıkıntıların fazlalaşıp ekonomik anlamda muğlaklık gibi sebeplerden ötürü ciddi oranda yıkıcı problemlerle karşı karşıya kaldıkları belirtilmiştir (Göç ve İnsani Yardım Vakfı,2020).

2.5 Dünyada Çocuk İstismarı ve İhmalinin Durumu

Çocuk istismarı ve ihmali üzerine çalışmalar yapılması ve önleme için oluşturulan yasalara rağmen çocuklar istismar ve ihmale maruz kalmaya devam etmektedir. 2017 Dünya Sağlık Örgütü'ne göre; her yıl 0-15 yaş arası ortalama 41.000 çocuğun cinayete kurban gittiği açıklanmıştır. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu'nun ‘Tanıdık Bir Yüz: Çocukların ve Gençlerin Hayatlarında Şiddet’ adlı yayınladığı çalışmada ise her yedi dakikada bir genç şiddet görerek öldürüldüğü belirtilmiştir. Dünya geneline bakıldığında iki ve dört yaş arası çocukların dörtte üçü ebeveynleri ya da çocuğa

bakmakla yükümlü kişiler tarafından fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalmaktadır (UNICEF, 2017).

Dünya Sağlık Örgütü'nün yaptığı çalışmada 15-19 yaş arasındaki yaklaşık 15 milyon kız çocuğunun hayatlarının bir bölümünde cinsel ilişkiye ya da cinsel bir eyleme zorlandığı açıklanmıştır. UNICEF'in 2014 yılında yayınladığı raporda ise 120 milyon çocuğun cinsel istismara uğradığı belirtilmiştir. Bu vakaların genelinin de tecavüz olduğu açıklanmıştır. 28 ülkede kız çocuklarını cinsel ilişkiye zorlayanların %90'ının tanıdık bir kişi olduğu belirtilmiştir. Erkeklerle yönelik cinsel istismar ise çoğunlukla ergenlik döneminde olduğu ve en çok arkadaş ve partnerler arasında görüldüğü ortaya çıkmıştır (UNICEF, 2017). Uluslararası Kayıp ve İstismara Uğrayan Çocuklar Merkezi (ICMEC)'ne göre ise her 10 çocuktan biri cinsel istismara maruz kaldığını belirtmiştir (UNICEF, 2015).

Dünya Sağlık Örgütü (2013) Avrupa da 18 milyon bebeğin cinsel saldırıya maruz kaldığını belirtmiştir. Cinsel istismara maruz kalanların %13'ünün kız bebekler, %5'inin de erkek bebekler olduğu saptanmıştır (WHO,2013).

İnternet ağının genişlemesi ile medya istismarı ve şiddet olayları da fazlaşmıştır. İnternet İzleme Vakfı'nın (2016) raporuna göre çocuk istismarına yönelik içerik yayınlayan internet sitelerinin çoğunluğu ABD'ye ait iken 2016 yılında Hollanda, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'yı geçerek ilk sırada olduğu belirlenmiştir.

2.6 Çocuk İstismarı ve İhmalinde Öğretmenin Rolü ve İhbar Yükümlülüğü

Çocukların daha sağlıklı büyümeleri ve gelişim evrelerini tamamlayabilmeleri için gerekli ortamı sağlamanın yanı sıra bazı etkenlerden de korumamız gerekir. Çocukları istismar ve ihmalden korumak için ilgili ve belli bir bilgi birikimine sahip olmalıyız. Çocukları korumak her ne kadar ebeveynlerin görevi olarak görülse de toplum olarak da bu görevi üstlenmeliyiz. Çocukların hayatında ailelerinden sonra gelen ikinci sosyal çevre olan okul bu konuda önemli bir yere sahiptir. Bu önemli görevi üstlenenlerden biri de öğretmenlerdir (Karakoç, 2017).

Öğretmenler, çocukların korunmasında kilit kişilerdir. Okul ortamı, 6–15 yaş arası çocukların ev ortamı dışında en çok zaman geçirdikleri yerdir. Öğretmenler çocuğun ailesi dışından, diğer profesyonellerden veya herhangi bir yetişkinden günlük iletişimde daha fazla zaman harcarlar. Çocuk gelişimi konusunda uzmanlığa sahip olup çocukta görünüm, davranış ve ilerlemedeki değişiklikleri tespit etme, istismar veya ihmalin uyarı işaretleri olabilecek olağandışı, karakteristik olmayan davranışları gözlemlene potansiyeline sahiptirler (Walsh ve diğerleri, 2005). Öğretmenlerin aynı zamanda çocukların sırdaşları olmaları ve kötü muamele hakkında çocuklardan açıklamalar almaları daha muhtemeldir (Walsh ve diğerleri, 2005). Öğretmenler çocuk istismarı ve ihmali konusunda; istismarı tespit etme, müdahale edebilme ve bildirme konularında eğitilmelidir (Tugay, 2008).

Çocukların aileden sonra okul hayatında ilk karşılaştıkları kişi okul öncesi öğretmenleridir. Okul öncesi öğretmenleri; çocuk istismarı ve ihmali açısından risk altında olan çocukları korumada, tespit etmede, olası durumlarda gerekli mercilere bildirmede, erken tanı koymada ve yardımcı olmada fazlaca sorumluluk taşımaktadır. Okul öncesi öğretmenlerin tüm bu sorumlulukları yerine getirebilmesi için çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgi ve risk tanıma düzeylerinin yüksek olması gerekmektedir (Şahin ve Beyazova, 2001).

Çocuk istismarı ve ihmaliinde çocukları korumanın birinci adımı önlemedir. Okul öncesi öğretmenleri de bu konuda önemli bir role sahiptir. Tanı koymakla beraber öğretmenler istismar ve ihmale uğramış çocukların tekrardan bu duruma maruz kalmamaları için de çalışmalıdır. İstismarı önleme konusunda literatürde üç aşamalı bir süreçten bahsedilir. Bunlar birincil önleme, ikincil önleme ve üçüncül önleme olarak karşımıza çıkmaktadır;

- Birincil önleme; birincil önlemenin amacı istismar ve ihmal konusunda çocukları, aileleri ve toplumu eğitmektir. Çocuklar için birincil önlemenin asıl odağı; çocuğun istismar ve ihmali tanınması, çocuğun istismar ve ihmal ile baş etmesi ve çocuğun istismarı bildirmesini sağlayan çocuk ve sınıf merkezli programlardır.

- İkincil önleme; ikincil önlemenin amacı yüksek risk altındaki çocukların istismar ve ihmale maruz kalma potansiyelini arttıran faktörleri azaltmaktır. Bu program madde kullanımı ve yüksek derecede riskli tavırlar sergileyen çocuklara uygulanmaktadır.

- Üçüncül önleme; üçüncül önlemenin amacı ise istismar ve ihmale uğrayan çocukların tekrardan istismar ve ihmale maruz kalmamaları için risk faktörlerinin belirlenip önlenmeye çalışılmasını içermektedir. Örneğin; cinsel istismar mağdurlarının tekrardan cinsel istismara maruz kalma oranının oldukça yüksek olduğu alan yazın taramalarında görülmektedir. Bu nedenle üçüncül önlemede çocukların tedavisine odaklanılıp tekrardan istismara maruz kalmalarına yol açan faktörler ile mücadele edilmelidir (Koçtürk, 2018; s.39).

Okul öncesi öğretmenleri çocuk istismar ve ihmalini önlemede oldukça önemli bir role sahip olmalarının yanı sıra -çocuk istismarı ve ihmalini doğru olarak saptayabilmeleri de önemli görülen bir diğer noktadır. Öğretmenlerin istismar ve ihmali doğru saptayabilmesi için sadece hizmet içi eğitimlerin verilmesi yeterli değildir (Goldman, 2005). Bunun için öğretmenlere hizmet öncesinde aldıkları üniversite eğitimlerinde çocuk istismarı ve ihmaline yönelik derslerin de verilmesi gerekmektedir. Goldman (2005) yapılan bir araştırmada, Avustralya'daki bazı okulların sınıf temelli dersleri, ebeveyn eğitimi ve öğretmen mesleki gelişimi gibi çeşitli eğitim programlarını kullanarak çocukların cinsel istismarını ele aldıklarını; bununla birlikte, çocukların cinsel istismarı konusunda bilgi sahibi olma, öğretmenlerin kendi rollerini anlama ve çocuklara koruyucu davranışları öğretme açısından öğretmenlerin profesyonelliğini artırmaya yönelik hizmet öncesi eğitiminin öğretmenler için önemli bir rol oynayacağını belirtmiştir.

Kenny (2004)'nin çalışmasında öğretmenler çocuk istismarı ve ihmalini bildirmede ve müdahale etmede sıkıntılar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Örneğin; öğretmenler çocuk istismarı konusunda hizmet öncesi eğitimlerin yetersiz olduğunu, akademik eğitimin her zaman güncel olmadığını, çocuk istismarı ve ihmali konusunda üniversite temelli eğitimin oluşturulması için çok az çaba harcandığını vurgulamışlardır. Çoğu öğretmen, çocuk istismarının nasıl tespit edileceğine dair eğitim ve bilgi eksikliği hissettiği için

şüphelenilen istismarı bildirme becerilerinin önünde büyük bir engel olduğundan bahsetmektedir.

Çocuk istismar ve ihmale maruz kalması sonucunda ciddi problemlerle yüz yüze kalmaktadır. Bu durumda çocuğun özel eğitime ihtiyaç duyması muhtemeldir. Burada istismar ve ihmale maruz kalan çocuğun herhangi bir davranış bozukluğu olup olmadığını fark etmenin ise öğretmenin görevi olduğu söylenebilir. Öğretmen çocuğun istismar ve ihmale maruz kalıp kalmadığını; çocuğun bir yakınından ya da üçüncü şahıs kişilerden, çocuğun konuşmasından, çocuğun normalden farklı davranmasından ve fiziksel belirtilerinden fark edebilir (Tugay, 2008).

Öğretmenlerin en önemli rollerinden biri de çocuk istismarı ve ihmali yetkili mercilere bildirmektir. Bildirmek öğretmenin çocuk istismarını ve ihmali tespit ettikten sonraki aşamadır. Öğretmenler çocuğun daha fazla zarar göreceği, çocuğa yardım edilemeyeceği, çocuğun bu durumdan daha fazla zarar göreceği, çocuk ile aile ilişkilerinin bozulacağı endişesi ve yeteri kadar kanıtın olmaması durumunda istismar ve ihmali bildirmekten çekinirler (Kürklü, 2011).

Ülkemizdeki okullara bakıldığında öğretmenler ve okulda çalışan personeller için çocuk istismarı ve ihmali olaylarının önüne geçilmesini sağlayan ve bildirim yollarını belirten açıklayıcı bir rehber kitapçığı bulunmamaktadır. Aynı zamanda ülkemizde öğretmenlere yönelik çocuk istismarı ve ihmali bildirim zorunluluğu bulunmamaktadır. Ancak Türk Ceza Kanunu ve Çocuk Koruma Kanunu ile belirlenmiş çocuğun zarar görmesini engelleyen düzenlemeler bulunmaktadır.

Türk Ceza Kanunu'na göre ülkemizdeki tüm vatandaşların suçu ihbar etme yükümlülüğü bulunmaktadır. Normal vatandaşlar için ihbar yükümlülüğü madde 278, kamu görevlisi için madde 279 ve sağlık personelleri için ihbar etme yükümlülüğü madde 280 olarak belirlenmiş olup bu görevlerin yerine getirilmemesi durumunda ceza uygulanacağı belirtilmiştir. Devlet okullarında çalışan okul öncesi öğretmenleri kamu görevlisidir. Türk ceza kanunu madde 103'e göre cinsel istismar ağır bir suçtur. Bu nedenle okul öncesi öğretmenlerinin böyle bir suça maruz kalan çocuğu görmezden gelmeleri durumunda TCK madde 279'da belirtilen ihbar yükümlülüğü doğmaktadır.

“Kamu görevlisinin suçu bildirmemesi-Madde 279;

(1) Kamu adına soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğini göreviyle bağlantılı olarak öğrenip de yetkili makamlara bildirimde bulunmayı ihmal eden veya bu hususta gecikme gösteren kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Suçun, adli kolluk görevini yapan kişi tarafından işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkra göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.” (Türk Ceza Kanunu, 2004).

Belirtilen Türk Ceza Kanunu maddesi şüphesiz tüm devlet memurlarının görevi gereği öğrendiği tüm istismar, ihmal ve suç türlerini ihbar etmesi anlamına gelmektedir. Aynı zamanda ihbar yükümlülüğü ile ilgili Çocuk Koruma Kanunu’nun 6. Maddesinin 1. Fıkrasında; “Adli ve idari merciler, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, korunma ihtiyacı olan çocuğu Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna bildirmekle yükümlüdür” şeklinde belli kişi ve kurumlardan bahsedilmektedir (Koca, 2012). Belirtilen hükme göre korunma gereksinimi olan çocuğu AÇSHB’ ye bildirmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak çocuk istismarı ve ihmalinin fark edilmesi ve bildirilmesinde okulun önemli bir yeri bulunmaktadır. Bununla beraber öğretmenlerin de çocuk istismarı ve ihmaline maruz kalan çocukları fark etmesinde ve çocukların korunmasında büyük sorumlulukları vardır. Öğretmenlerin istismara ve ihmale maruz kalan çocukları koruyabilme ve tespit edebilmesi için bu alanda eğitilmeleri gerekmektedir. Öğretmenlerin eğitilmesi çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgi sahibi olmalarına ve çocuk haklarına karşı daha duyarlı olarak çocukların haklarını savunmalarına katkı sağlayacaktır. Böylece öğretmenler sadece çocuk istismarı ve ihmali tespit etmekle kalmayıp çocuklar için daha iyi koruyucu ve önleyici tedbirlerde alabileceklerdir. Bu koşulların sağlanması içinde öğretmenlere hizmet öncesinde çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili gerekli eğitimin verilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda kuşkusuz hizmet içi eğitim tarama amacı ile standardize edilmiş bir gerecin varlığı ve bildirim sisteminin oluşturulması gerekliliği kaçınılmazdır (Kürklü, 2011).

2.7 İlgili Araştırmalar

1999 yılında O'Toole, Webster, ve Lucal tarafından “Öğretmenlerin Çocuk İstismarının Tanınması Ve Raporlanması: Faktöriyel Anket” adlı çalışmaya 480 öğretmen dahil olmuştur. Araştırmada öğretmenlerin demografik özellikleri, okul özellikleri ve durumlar ile ilgili özelliklerin çocuk istismarı ve ihmalini tanımlama ve bildirme üzerindeki etkisine bakılmıştır. Sonuçlara bakıldığında çocuk istismarının tanınmasında suçlu olan kişinin cinsiyetinin; rapora yansıtılmasında ise mağdur olan kişinin cinsiyetinin önemli bir etken olduğu ortaya koyulmuştur. Ayrıca öğretmenlerin çalışma yılı ve çocuk istismarı tanımlama durumuna bakıldığında negatif yönlü ilişki bulunmuştur.

“Çocuk İstismarı Raporlaması: Öğretmenlerin Algılanan Caydırıcıları” adlı 2001 yılında Kenny tarafından yapılan araştırmada 197 öğretmen dahil edilmiştir. Araştırmanın amacı öğretmenlerin çocuk istismarını rapor etme durumlarını ve bunu etkileyen faktörleri belirlemek olup 158’i kadın 37’si erkek olmak üzere öğretmenlere anket uygulanmıştır. Araştırma sonucuna bakıldığında öğretmenlerin %27’si çocuk koruma servislerine bildiriye bulunduğu, %66’sının ise okul yönetimine bildirim yaptığı belirlenmiştir. Öğretmenlerin %46’sı çocuk istismarı ve ihmalinin bildirmek zorunda olduğunu bilmediklerini ifade etmiştir. Öğretmenlerin %40’ı ise çocuk istismarını ve ihmalini rapor etseler bile okul yönetiminin destek vermeyeceği düşüncesi ile bildirim yapmadıkları ortaya çıkmıştır. Diğer nedenlere bakıldığında öğretmenlerin çocuk istismarı konusunda asılsız bildiri yapmaktan korktukları için bildirmedikleri ve çocuklara yardım edilmeyeceği düşüncesi ortaya çıkmıştır.

Yanowitz, Monte ve Tribble (2003)’in “Öğretmenlerin Çocuk İstismarının Etkilerine İlişkin İnançları” başlıklı çalışmasında fiziksel ve duygusal istismarın çocukların sınıf davranışları üzerindeki etkilerine ilişkin öğretmenlerin beklentileri incelenmiştir. Araştırmaya Kuzeydoğu Arkansas'ta görev yapan okul öncesi öğretmenleri ve on ikinci sınıftan toplam 59 öğretmenden anket toplanmıştır. Araştırma sonucuna göre öğretmenlerin %72’si fiziksel ve duygusal istismar arasında bir fark olmadığını ikisinin de kötü olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %81’i fiziksel ve duygusal

istismara maruz kalmada sınıf davranışlarının aynı şekilde etkilendiğini belirtmişlerdir.

Tugay (2008) "Öğretmenlerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri" adlı çalışmasında öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili farkındalıklarını belirlemeye hem de alan yazına "Öğretmenler İçin Çocuk İstismarı ve İhmali Anketi" kazandırmayı amaçlamıştır. Araştırma Ordu ilinde Millî Eğitim Bakanlığına bağlı 52 okulda yapılmıştır. Araştırmaya toplamda 400 öğretmen katılmıştır. Veri toplama aracı 2005 yılında Kerryann Walsh tarafından oluşturulan "Öğretmenler İçin Çocuk İstismarı ve İhmali Anketi" kullanılmıştır. Sonuç olarak öğretmenlerin %93'ünün çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili eğitim almadıkları ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin bildirim durumlarına bakıldığında %82'si ahlaki olarak, %51'i kanuni olarak ve %45'i ise Millî Eğitim Bakanlığı politikalarına göre bildirim zorunluluğu olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerin %3'ü çalıştığı yerdeki çocukların anne babaları tarafından ya da bakıcıları tarafından istismar ve ihmale uğrama durumu diğer okullara göre daha sık görüldüğüne, %19'u kendi okulları ile diğer okullarda da aynı sıklıkla görüldüğüne, %34'ü çalıştığı okulda hiç görülmediğine ve %42'si ise çalıştığı okulda diğerlerine göre daha az görüldüğünü belirtmiştir. Öğretmenlerin %35'i çalışma hayatları boyunca en az bir kere de olsa çocuk istismarı ve ihmalden şüphe duyduklarını belirtmiştir. %27'si ise çocuk istismarı ve ihmali tanılamış olduğunu belirtmiştir.

"Öğretmenlerin Çocuk İstismarı ve İhmaliyle İlgili Bilgilerini Belirleme ve Değerlendirme: Avustralyalı Erken Çocukluk Öğretmenleri ile Nitel Bir Çalışma" adlı çalışmada Walsh ve Farrell (2008) 8 okul öncesi öğretmeni ile çalışmıştır. Araştırma nitel desende olup öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali durumunda bilgilerini belirtmeye ve değerlendirmeye çalışmışlardır. Araştırmaya katılan 8 öğretmen daha önce çocuk istismarı ve ihmali ile karşı karşıya kalmışlardır. Sonuçta ise öğretmenlerin daha önce edindiği bilgiler ile karşılaştıkları durum karşısında yeterli olmadığı bulunmuştur. Öğretmenlerde var olan bilgiler çocuk istismarı ve ihmali olayı özelliklerine uyarlayarak ve yeni bilgiler edindikleri durumda baş edebildikleri bulunmuştur.

Pala (2011), “Geleceğin Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmali Konusunda Bilgi ve Farkındalık Düzeyler” adlı çalışmasında öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi ve farkındalık düzeylerini ölçmeyi amaçlamıştır. Araştırmada toplam 171 öğretmen adayı dahil olmuştur. Araştırma 2010-2011 öğretim yılında Eskişehir Osmangazi Üniversitesi bünyesindeki öğretmen adaylarına anket formu uygulayarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılanların %91,2'si daha önce çocuk istismarı ve ihmali ile ilişkili hiç ders almadığını, %20,5'i fiziksel istismarı tanımlamada, %28,1'i cinsel istismarı tanımlamada, %16,4'ü duygusal istismarı tanımlamada, %18,7'si de çocuk ihmalini tanımlamada hazırlıksız olduklarını belirtmişleridir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının %87,7 si kanunlara göre, %73,7 si de Milli Eğitim Bakanlığı politikalarına göre, %96,4'ü de ahlaki olarak çocuk istismarı ve ihmalini bildirme zorunlulukları olduğunu belirtmişlerdir.

Kürklü (2011) “Öğretmenlerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri” adlı çalışma da öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali konusuna ilişkin farkındalıklarını ve ülkemizin bu konu ile ilgili eğitim açığını belirlemek amacı ile yapılmıştır. Araştırma, Afyon ilindeki Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı 23 okulda gerçekleştirilmiş olup, 241 öğretmen ile anket doldurarak yapılmıştır. Bu çalışmaya katılan 226 öğretmen lisans eğitimleri ve mesleki hayatlarında çocuk istismar ve ihmali ile ilgili hiçbir eğitim almadığını, %87,1'i çocuk koruma kanunu hakkında hiç bilgilendirilmediğini ve konu hakkında hiçbir eğitim almayan öğretmenlerin %84,2'si bu konuda bilgilendirilme gereksinimi duyduklarını belirtmişleridir. Öğretmenlerin %86'sı çocuk ihmal ve istismarını kanunlara göre bildirmek zorunda olduklarını, %97,6'sı ise ahlaki anlamda bildirimden sorumlu olduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin %56'sı çocuk istismar ve ihmalini bildirecekleri yeri okul yönetimini tercih etmişlerdir. Fiziksel istismardan şüphelenen 53 öğretmenin %7,9'u, ihmalden şüphelenen 56 öğretmenin %7,5'i şüphesini okul yönetimine bildirmiştir. Ülkemizde çocuk istismarı ile mücadelede okul temelli önleme ve müdahale programları oluşturularak öğretmenlerin konu ile ilgili eğitim ve duyarlılıklarının artırılmasının gereği bir kez daha ortaya çıkarılmıştır.

Sağır (2013) yaptığı araştırmada okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmali konusundaki görüşlerini ve farkındalık düzeylerini belirlemeyi amaçlamıştır.

Araştırmaya 369 sınıf öğretmeni ve 169 okul öncesi öğretmeni katılmıştır. Yapılan çalışmada araştırmacı tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır. Anket sonuçlarında fiziksel istismarla ilgili olanlara öğretmenlerin 437'si, duygusal istismar ve ihmalle ilgili olanlara 500'ü, cinsel istismarla ilgili olanlara 492'si, ekonomik istismarla ilgili olanlara 372'si, fiziksel ihmalle ilgili olanlara 332'si ve eğitimsel ihmalle ilgili olanlara 436'sı doğru yanıt verdikleri görülmüştür. Öğretmenlerden 482'si çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili hiçbir eğitim almadığını, 408'i Çocuk Koruma Kanunu hakkında hiç bilgilendirilmediğini ve 381'i bu konularda bilgilendirilme gereksinimi duyduklarını belirtmişlerdir. Araştırmada çocuk istismar ve ihmali bildirme zorunluluğunun nedenleri incelendiğinde öğretmenlerin 454'ü kanunlara göre, 527'si ahlaki açıdan bildirmek zorunda olduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenler çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili bildirim yapacakları ilk adım olarak okul yönetimini seçmişlerdir.

Kefeli (2016) “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmali Davranışları ile Kurum Personelinin Konuya İlişkin Görüşleri” adlı çalışmasında okul öncesi eğitim kurumları personelinin çocuk istismarı ve ihmali hakkındaki görüşleri ile okul öncesi öğretmenlerinin sınıf içerisinde çocuğa yönelik istismar ve ihmal davranışlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma Tokat il merkezinde bulunan 7 bağımsız anaokulunda çalışmakta olan 11 yönetici, 31 okul öncesi öğretmeni, 13 destek eğitim personeli, 8 memur, 5 aşçı, 2 hizmetli, 1 bahçıvan ve 1 servis şoförü oluşturmaktadır. Araştırma verileri gözlem ve görüşme yöntemleriyle elde edilmiştir. Araştırma sonucunda okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları ortaya çıkmıştır. Çocuk istismarı denilince yöneticiler dışındaki personelin sadece cinsel istismarı düşündükleri belirtilmiştir. Araştırma da gözlemlenen iki okul öncesi öğretmenin sınıflarında çocuklara duygusal istismar ve ihmal davranışı gösterdiği tespit edilmiştir. Gözlemlenen öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali hakkındaki görüşleri ile çocuklara yönelik davranışlarının çeliştiği de belirtilmiştir.

Toros ve Tiirik (2016)'in okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili deneyim ve görüşlerine yönelik yaptığı araştırmada 108 öğretmen dahil olmuştur. Estonya'nın başkenti Tallinn'de gerçekleştirilen bu araştırmada beş açık on üç de kapalı uçlu soru bulunan ve demografik bilgilerinde bulunduğu bir anket ile veriler

toplanmıştır. Araştırmanın sonucuna bakıldığında öğretmenlerin yardıma ihtiyacı olan çocukları tespit edebildikleri fakat bu çocukları bildirme konusunda eksik kaldıklarını, çocuk istismarı ve ihmalinde güven sorunu yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Karakoç (2017) “Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeyleri” adlı araştırmasında öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarına yönelik farkındalık düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada genel tarama modeli kullanılmış olup, Van ili İpekyolu, Tuşba ve Edremit ilçelerinde görev yapmakta olan 168 sınıf, 64 matematik, 42 sosyal bilgiler, 59 Türkçe ve 69 rehber öğretmeni katılmıştır. Veri toplama aracı olarak Sağır (2013) tarafından geliştirilen anket uygulanmıştır. Araştırma sonucuna bakıldığında öğretmenlerin %84,8’i çocuk ihmal ve istismarıyla ilgili olarak bir eğitim almadıklarını, %73,1’i Çocuk Koruma Kanunu hakkında bilgilendirilmediklerini belirtmiştir. Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusunda lisans döneminde ve sonrasında kapsamlı ve programlı bir eğitim almadıkları ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda çocuk koruma kanunu hakkında bilgilendirilmedikleri ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık düzeyleri ile kıdemleri incelendiğinde; on yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenlerin çocuk ihmal ve istismarı konusundaki farkındalık düzeylerinin diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin fiziksel ve ekonomik istismar ile fiziksel ihmal ve eğitimsel ihmal belirtileri konusunda kendilerini yeterli gördükleri; cinsel istismar, duygusal ihmal ve istismar konusunda kendilerini yeterli görüp görmedikleri konusunda ise kararsız kaldığı görülmektedir.

Erdoğan (2019)’un “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmali ile İlgili Algıları” araştırması okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmalini nasıl algıladıklarını belirlemek amacıyla yapılmış nitel bir çalışmadır. Araştırma Gaziantep ilinde Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan 36 okul öncesi öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırma sürecinde nitel veri toplama araçlarından yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış olup, nitel verilerin analizinde içerik ve betimsel analiz kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali konusunda birtakım bilgilerinin ve duyarlılıklarının olduğu fakat bilgilerinin yetersiz olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin istismar ve ihmale

ilişkin kavramları, istismar davranışının yanı sıra, bu davranışın çocuk üzerindeki belirtilerine göre algıladıkları sonucuna ulaşmıştır.

Kınay (2020) de yapılan “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İhmali ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeylerinin Belirlenmesi (Bitlis İl Örneği)” araştırması Bitlis il merkezinde okul öncesi eğitim veren öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali konusu hakkında görüşlerini ve farkındalık düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmaya 91 öğretmen katılmış olup, araştırma sürecinde genel tarama modeli kullanılmış. Veri toplama aracı olarak kişisel bilgi formu ve Sağır (2013) tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır. Çocuk istismarı ve ihmali hakkında çocuk korumaya yönelik eğitim öğretmenler %28,6 olarak, konuya ilişkin daha fazla bilgilene gereksinimi duyanların oranı ise %93,4 olarak belirtilmiştir. Okullardaki çocuk ihmal ve istismarı ile ilgili tartışma yapılanların oranı %24,2; çocuk koruma kanunu hakkında bilgilendirilmiş olanların oranı %47,3; kanunen çocuk ihmal ve istismarı şüphesini bildirmek zorunda olduğunu düşünenlerin oranı %91,2; vicdani olarak bildirmekten sorumlu olduğunu düşünenlerin oranı %100; konuya ilişkin bildirimde bulunduğu yöneticisinin kendisini destekleyeceğini düşünenlerin oranı %91,2 olarak ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak konuya ilişkin çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili eğitimlerin sınırlı olduğu görülmüştür.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde çocuk istismarı ve ihmali konusu üzerinde genellikle öğretmenlerin teorik olarak bilgi düzeylerine, algılarına ve farkındalıklarına yoğunlaştığı, aynı zamanda ağırlıklı olarak sınıf ve branş öğretmenlerinin araştırmalarda karma olarak katılımcı oldukları görülmektedir. Bunun yanında farklı alanlardaki öğretmen adaylarının da çocuk istismarı ve ihmali konusundaki görüşlerine, algılarına ve farkındalıklarını ele alan çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Okul öncesi öğretmenleri ile çocuk istismarı ve ihmali konusuna yönelik ayrı çalışmalar bulunsa da istismar ve ihmal türlerinin çeşitlendirilerek konunun özüne inilmediği ve okul öncesi dönem çocuklarının uğradıkları istismar olayları ile ortaya koyulmuş bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Yapılan araştırmalara göre okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmali türlerinden yola çıkarak yaşanmış örnek olaylar üzerinden öğretmenlerin farkındalık

durumlarının nasıl olduğuna dair bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda yapılan bu çalışma literatüre katkı sağlaması, aynı zamanda cinsel, fiziksel, duygusal istismarın yanı sıra ekonomik ve medya istismarı konusunda farkındalık sağlaması ve bu konuyla ilgili çalışma yapmak isteyen araştırmacılara ve eğitimcilere katkı sunulması amaçlanmaktadır.

2.8 Problem Durumu

Okul öncesi dönem çocukların geleceğe daha sağlıklı bireyler olarak hayata kazandırmak için üzerinde durulması gereken önemli bir evreyi kapsamaktadır. Çocukluğun ilk yıllarında bütün gelişim alanlarının temellerinin atıldığı ve geliştiği bu evre de çocukların daha sağlıklı bireyler olmasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Çocukların bu dönemde yaşayacakları yanlış ya da yetersiz eğitim çocukların gelişim alanlarının sekteye uğramasına neden olmakta ve onlara zarar vermektedir. Çocukların gelişimlerinin zarar görmesi ve sekteye uğramasının tek nedeni yanlış eğitimler değildir. Bu doğrultuda çocuklara kötü muamele edilmesi de çocuğun bedensel, zihinsel ve duygusal açıdan örselenmesine neden olmaktadır (Akgül, 2015).

Günümüzde çocuğa kötü muamelenin toplumsal yapıda giderek fazlaşması ve çocuklar üzerinde kısa bir zamanda yıkıcı etkiler bırakması üzerine istismar ve ihmal ile ilgili farkındalığın artması giderek önem kazanmaktadır. Çocuk istismarı ve ihmali dünya da olduğu gibi ülkemizde de gözlemlenen büyük bir toplumsal sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkemizde çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili detaylı ve ülkeyi genel olarak kapsayan araştırmalara rastlanılmamıştır. Yapılan farklı araştırmaların ise üzerinden çok zaman geçtiği ve güncel bilgileri içermediği gözlenmektedir. TÜİK verileri ise çok kısıtlı bilgi edinmemizi sağlamaktadır (Polat, 2018; s.7). Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu'nun yaptığı araştırmada; dünyada iki ve dört yaş aralığındaki üç yüz milyon çocuğun ebeveynleri ya da çocuğa bakmakla yükümlü olan kişiler tarafından psikolojik saldırıya ve fiziksel cezalara maruz kaldığını belirtilmiştir (UNICEF, 2017). Aynı zamanda 1-19 yaş arasındaki yaklaşık on beş milyon kız çocuğunun hayatlarının bir döneminde cinsel ilişkiye ya da cinsel eylemlere zorlandığı açıklanmıştır (UNICEF, 2017). 2010 yılında UNICEF tarafından yayınlanan raporda; 7-14 yaş aralığındaki kız çocuklarının en çok baba, anne, arkadaş ve büyük kardeşler

tarafından fiziksel istismara uğradığı, erkek çocukların ise arkadaş baba, büyük kardeş ve tanımadıkları kişiler tarafından fiziksel saldırıya maruz kaldıkları belirtilmiştir. Ülkemizdeki verilere bakacak olursak 2019 yılında güvenlik güçlerine gelen suç mağduru 206.498 çocuğun olduğu, bu suçların %15,2'sinin cinsel suçlar, %57,6'sının yaralama nedeniyle yetkili birimlere getirildiği görülmektedir (TÜİK,2020). Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü'ne (2019) göre Ceza Mahkemeleri'nde çocukların cinsel istismarı konusunda açılan davalardaki suç sayısı 2012 yılında 17.589 iken, 2019 yılında 22.689'a yükseldiği görülmektedir. 2021 yılında Şubat-Temmuz ayları arasında Adana, Ağrı, Ankara, Antalya, Batman, Bursa, Çanakkale, Çorum, Diyarbakır, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kayseri, Kocaeli, Konya, Mardin, Mersin, Muğla, Ordu, Sakarya, Şanlıurfa, Van, Yalova illerinde takip edilen 92 davaya ve çocuk istismarına yönelik medya takibine göre cinsel istismara ilişkin bildirimler incelendiğinde, cinsel istismara maruz kalan çocukların yalnızca %7'sinin kendi başına ihbarda bulunabildiği, suçu bildirenlerin %54'ünün öz anne olduğu aynı zamanda çocukların %95'inin okul çağında olmasına rağmen bildirimde bulunan yalnızca 4 öğretmen olduğu görülmektedir (UCİM,2021; s.5).

20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde, çocuğun yaşama, gelişme, eğitim, istismar ve ihmalden korunma hakkı gibi temel haklarının korunması amaçlanmıştır (UNICEF, 2004). Ülkemizin Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni imzalamasının üzerinden otuz yıl, meclisten kabul edilmesinin üzerinden ise yirmi beş yıl geçmiş olmasına rağmen halen sözleşme prensiplerinin çocukların hayatlarında yeterince etki etmediği yapılan araştırmalar doğrultusunda görülmektedir (Polat,2018). İmzacı taraf devletin çocuğunun her türlü hakkını korumak zorunda olduğu prensibini hatırlayacak olursak istismar edilen çocukların sayısının bu denli artıyor olması bu durumla bağdaşmamaktadır (Polat, 2018; s.7). Yapılan araştırmalar incelendiğinde ise istismar ve ihmale maruz kalan çocukların üçte ikisinin okul öncesi dönem çocuklarını kapsamakta olduğu görülmektedir. İstismar ve ihmalin okul öncesi dönem çocuklarında karşılaşılmaması durumu hem tespit etmeyi hem de çözmeyi daha da zorlaştırmaktadır. Okul öncesi dönemi çocukları istismar ve ihmale uğradıklarında korktukları ve kendilerine yapılan kötülükleri tam olarak anlamlandıramadığı için sessiz kalmakta ve durumu tam olarak ifade edememektedirler (Üstün, 2020). Bu durumda anne babalara ve özellikle yaşamın ilk yıllarında hayatlarında olan okul

öncesi öğretmenlerine büyük görevler düşmektedir. Çocuğun birinci derece yakını olan anne ve babasından sonra hayatına giren öğretmenler istismar ve ihmale uğrayan çocukları teyit etmekte ve erken müdahalede önemli bir yer almaktadır. (Bilir ve diğerleri, 1991; Akgül, 2015).

Okul öncesi dönemden başlayarak eğitimcilerin çocuklara istismar ve ihmalle ilgili düzeylerine uygun olarak bilgilendirme yapmaları ve eğitimcilerin çocukları daha iyi tanımaları durumu önlemede önemli rol oynamaktadır. Okul öncesi öğretmenlerinin istismar ve ihmal durumları ile karşı karşıya kaldıklarında gerekli yerlere bildirmesi ve bu durumla ilgili bilgi sahibi olması gerekmektedir. Yapılan çalışmalar okul öncesi öğretmenlerine istismar ve ihmal durumlarını engellemede, erkenden müdahalede ve bu durumda daha sağlıklı bir yol izlemede önemli bir katkı sağlayacaktır (Akgül, 2015; Dilsiz ve Mağden, 2015; Erol, 2007; Sağır, 2013; Sözdüyar, 1989; Tugay, 2008). Bu bağlamda yapılan bu araştırmanın problem durumu; *“Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmali durumuyla karşı karşıya kaldıklarında verdikleri tepkileri, çocuk istismarı ve ihmali tanılamadaki bilgi düzeylerini ve bu yönde harekete geçme davranışları nasıldır?”* şeklinde belirlenmiştir.

Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmali durumuyla karşı karşıya kaldıklarında verdikleri tepkileri, çocuk istismarı ve ihmali tanılamadaki bilgi düzeylerini ve bu yönde harekete geçme davranışları incelenmiştir. Araştırmada yanıt aranan alt problemler ise şunlardır:

- Okul öncesi öğretmenlerinin cinsel istismara yönelik farkındalık durumları nasıldır?
- Okul öncesi öğretmenlerinin fiziksel istismara yönelik farkındalık durumları nasıldır?
- Okul öncesi öğretmenlerinin duygusal istismara yönelik farkındalık durumları nasıldır?
- Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmaliye yönelik farkındalık durumları nasıldır?

- Okul öncesi öğretmenlerinin medya istismarına yönelik farkındalık durumları nasıldır?
- Okul öncesi öğretmenlerinin ekonomik istismara yönelik farkındalık durumları nasıldır?

2.9 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmali durumuyla karşı karşıya kaldıklarında verdikleri tepkileri, çocuk istismarı ve ihmali tanılamadaki bilgi düzeylerini ve bu yönde harekete geçme davranışlarını incelemektir. Aynı zamanda çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili olan çalışmalara katkı sağlamaktır.

2.10 Araştırmanın Önemi

Çocuk dünyaya geldiği zaman kişilik yapısını ve ruhsal durumunun temellerini oluşturmaya başlar. Çocuk bu temelleri dünyaya geldiği andan itibaren ebeveynler ve çevresindekiler ile kurduğu etkileşim sonucu gözlemleyerek ve özümseyerek oluşturmaya çalışır. Çocuklar ailelerine sadece temel ihtiyaçları bakımından muhtaç değildir. Aynı zamanda ailesi ve çevresindekilerin ilgilerine, sevgilerine, güvenlerine de ihtiyaç duymaktadır. Çocukların ileri ki yaşamlarında sağlıklı bireyler olabilmeleri ailelerinin tutum ve davranışlarına bağlıdır. Bu nedenle aileler çocuklarına gösterdikleri tutumları ve davranışlar, buldukları ortam, çevresi ile etkileşimde bulunduğu kişilerin davranışları çocuklarda sağlıklı kişilik oluşmasında önem taşımaktadır. Çocukların aile ya da çevresindeki kişilerden dolayı maruz kalacağı kötü muamele çocuklarda; istenmedik davranışlara, psikolojik sorunlara, sağlık nedenlerine ve gelişimlerini olumsuz etkileyecek sonuçlara neden olabilir. Çocuk istismarı ve ihmal konusu dünya çapında son zamanlarda önem kazanan bir konu olmaktadır. Çocuk istismarı ve ihmal ile alakalı insanların detaylı bilgiye sahip olmaması, tanı koymadaki yaşanan zorluklar, konunun aile içi ya da çevredekilerden gizlenmesi ve yetkili kişilere bildirilmemesi konunun önemini daha da arttırmaktadır (Turhan ve diğerleri, 2006).

Çocuk Hakları Komitesi'nin Türkiye raporunda çocuk istismarı ve ihmali konusuna yönelik boyut kapsam ve niteliğin anlaşılması için gerekli önlemler belirlenmesi, politikalar benimsenmesi gerektiği belirtilmiştir. Cinsel istismar, aile içi yaşanan şiddet, kötü davranışlarda bulunmak da dahil olmak üzere davranışlarda etkili olması için istismar konusunda çalışmalar yapılması üzerinde durulmuştur (UNICEF, 2010).

Çocuk istismarı ve ihmali konusu genel olarak insanların önyargılı ve çekinerek yaklaştıkları bir konudur. Konu ile alakalı çalışmalarda ülkemizde çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili bilgi ve farkındalık düzeyinin yetersiz olduğu görülebilir. Araştırma konusu öğretmenlerin çocuk istismar ve ihmaline yönelik bilinçlenmesi, farkındalık kazanması ve bu konuya yönelik öğrenme isteğinin yüksek olması önem arz etmektedir.

2.11 Sayıtlar

- Araştırmacı tarafından hazırlanan veri toplama araçlarının tam ve doğru şekilde ölçtüğü varsayılmaktadır.
- Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin kendilerine yöneltilen soruları içtenlikle ve gönüllü şekilde cevapladıkları varsayılmaktadır.
- Araştırmadaki seçilen örneklem grubu evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.

2.12 Sınırlılıklar

- Araştırma 2020-2021 eğitim öğretim yılı Kastamonu ilinde bulunan okul öncesi öğretmenleri ile sınırlıdır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin analizi, inandırıcılık ve dürüstlük ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırmanın amacı; okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmali durumu ile karşı karşıya kaldıklarında vermeleri gereken tepkileri, bilgi düzeylerini ve bu yöndeki harekete geçme davranışlarını incelemektir. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın yöntemi durum (örnek olay) çalışması olarak belirlenmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum (örnek olay) çalışması bir olayın üzerine giderek, o olayı derinlemesine bir betimleme ve analiz ile ortaya koymayı amaçlar (Creswell, 2013). Bu çalışmada da çocuk istismarı ve ihmali incelenen durum olarak ele alınmış ve bu durumun detaylı incelenmesi için okul öncesi öğretmenlerinin sunulan örnek olaylarla ilgili görüşlerine başvurulmuştur.

3.2 Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu 2020-2021 eğitim öğretim yılı Kastamonu ilinde görev yapmakta olan 15 okul öncesi öğretmeninden oluşmaktadır. Bu çalışmada çalışma grubunda yer alacak katılımcıların okul öncesi öğretmeni olması gerekliliğinden dolayı grup belirlenirken önce ölçüt örneklem yöntemi kullanılarak 60 okul öncesi öğretmenine ulaşılmıştır. Daha sonra bu öğretmenler içerisinde görüşme yapılacaklar belirlenirken kolay erişebilme, sınırlı kaynakların en etkin kullanımı, araştırmacıya hız ve pratiklik kazandırması için ulaşılabilir örneklem tercih edilmiştir. Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin demografik özelliklerine göre dağılımları Tablo 3.1. de verilmiştir.

Tablo 3.1 Araştırmaya Katılan Okul Öncesi Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Çalışma Grubu		
Demografik Özellikler		N
Cinsiyet	Kadın	14
	Erkek	1
	Toplam	15
Yaş	20-29	1
	30-39	7
	40-49	6
	50-59	1
	60- +	0
	Toplam	15
Eğitim Durumu	Lise	0
	Ön lisans	0
	Lisans	13
	Lisans Üstü	2
	Toplam	15
Eğitim Kurumu	Anadolu Üniversitesi	6
	Gazi Üniversitesi	2
	Karadeniz Teknik Üniversitesi	1
	Kastamonu Üniversitesi	2
	On Dokuz Mayıs Üniversitesi	1
	Selçuk Üniversitesi	3
	Toplam	15

Tablo 3.1'in Devamı

Çocuk Sayısı	0	1
	1	3
	2	9
	3	2
	4+	0
	Toplam	15
Hizmet İçi Eğitim	Evet	2
	Hayır	13
	Toplam	15
İstismar ve İhmal Konusunda Ders Alma Durumu	Evet	1
	Hayır	14
	Toplam	15
Cinsel Eğitim Dersi Alma Durumu	Evet	6
	Hayır	9
	Toplam	15
Diğer Kaynaklar (Kitap, Dergi, Belgesel vb.)	Evet	12
	Hayır	3
	Toplam	15

3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak demografik bilgi formu ve araştırmacı tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış “Çocuklara Yönelik İstismar ve İhmale İlgili Görüşme Formu” kullanılmıştır.

3.3.1 Demografik Bilgi Formu

Demografik bilgi formu (Ek-B), araştırma kapsamında olan okul öncesi öğretmenlerin kendileri hakkında bilgi almak amacı ile araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Aynı zamanda bu bilgiler öğretmenin çocuklara yönelik istismar ve ihmal durumlarında verdikleri tepkiler, yönlendirmeler, bilgi düzeyleri ve düşünce durumlarında bir farklılık olup olmadığını anlamak amacı ile hazırlanmıştır. Demografik bilgi formu

cinsiyet, yaş, branş, eğitim durumu, hangi eğitim kurumundan mezun olduğu, kıdem yılı, medeni durumu, medeni durumu, anne ya da baba olma durumu, çocuk sayısı, istismar ve ihmal konusunda hizmet içi eğitim alma durumu, istismar ve ihmal konusunda ders alma durumu, cinsel eğitim dersi alma durumu, diğer kaynaklardan bilgi edinme durumu ve geçmiş öğretmen yaşamlarında istismar ve ihmale yönelik öykü/anı olma ile ilgili sorular içermektedir. Formda öğretmenlere kendi tercihlerine göre istedikleri soruları doldurma hakkı tanınmıştır.

3.3.2 Çocuklara Yönelik İstismar ve İhmale İlgili Görüşme Formu

Çocuklara Yönelik İstismar ve İhmale İlgili Görüşme Formu (Ek-A), okul öncesi öğretmenlerin bilgi düzeyleri ve düşünceleri hakkında bilgi toplamak için araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Görüşme formu soruları hazırlanırken tümdengelim yöntemi kullanılmıştır. Tümdengelim felsefe ve mantıkta sahip olunan genel verilerden yola çıkarak özel sonuçlar çıkarma yöntemidir (Tok,2009; s.129-157). Bu nedenle durumlar hazırlanırken tümdengelim yaklaşımı benimsenerek genelden özele doğru oluşturulmuştur.

Görüşme forumunda tümdengelim yöntemi kullanılarak alandaki literatür taramalarından istismar ve ihmal türleri belirlenmiştir. Çocuklara yönelik istismar ve ihmalle ilgili görüşme formunda ilk olarak 57 adet durum oluşturulmuştur. Ardından durumlar istismar ve ihmal türlerine ayrılmıştır. Bunların 14 tanesi cinsel istismar, 13 tanesi fiziksel istismar, 7 tanesi duygusal istismar, 9 tanesi ihmal, 6 tanesi ekonomik istismar ve 8 tanesi medya istismarı olarak belirlenmiştir. Durumlardaki çocuk isimleri, aile yaşamları tamamen gerçekten bağımsız şekilde oluşturulmuştur.

Veri toplama aracı olan çocuklara yönelik istismar ve ihmale ilgili görüşme formunda yer alan örnek olayların oluşturulması aşamasında; Sanay (2020), Christakis ve diğerleri (2007), Erkut ve Gözen (2019), Kaya ve diğerleri (2015), Tahiroğlu ve diğerleri (2010), Tor (2010), Zimmerman ve diğerleri (2005) kaynaklarından yararlanılmıştır. Ek olarak Millî Eğitim Bakanlığı'nın çocuk ihmali ve istismarını önleme adına öğretmen ve aileler için yayınladığı kılavuzlardan da yararlanılmıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu 1 okul öncesi alan uzmanı, 1 çocuk psikoloğu ve 1 psikoloji alan uzmanı olmak üzere 3 uzman tarafından incelenmiştir.

"6 yaşındaki ~~Eymen~~ anne ve babası memur olarak çalışan, üç çocuklu bir ailenin en küçük erkek çocuğudur. ~~Eymen~~ okulda arkadaşlarına karşı olumsuz davranışlar sergilemektedir. Genellikle arkadaşlarına karşı bir şeyleri diretmekte ve istediği olmadığı zaman zorbalığa başvurmaktadır."/

Bu durumu siz yaşamış olsaydınız nasıl tanımlardınız?

Bu durumda nasıl bir yol izlerdiniz?

"5 yaşındaki ~~Asya~~ evin tek çocuğu olup, anne ev hanımı babası işsiz olan bir kız çocuğudur. ~~Asya~~ okula gelirken genellikle yanında tabletini getirmektedir. Buna karşı çıkıldığında da ağlama krizine girmektedir. ~~Okulda arkadaşları ile ilişki kurmayı reddetmekte ve genellikle bir şeyler izlemek isteyip oyun ve etkinliklere katılmamaktadır."/~~

Bu durumu siz yaşamış olsaydınız nasıl tanımlardınız?

Bu durumda nasıl bir yol izlerdiniz?

Medya İstismarı

"4 yaşındaki Hüseyin, anne ve babası memur olarak çalışan, 2 çocuklu bir ailenin en küçük erkek çocuğudur. Hüseyin okula gelirken genellikle yanında tabletini getirmektedir. Buna karşı çıkıldığında da ağlama krizine girmektedir. Okulda arkadaşlarına karşı olumsuz davranışlar sergilemektedir. Genellikle arkadaşlarına karşı bir şeyleri diretmekte ve istediği olmadığı zaman zorbalığa başvurmaktadır. Ailesi ise bu konu karşısında uyku düzeni olmadığı, düzenli bir şekilde yemek yemediğini ve günde en az 5 saatini tabletle geçirdiğini söylemektedir."

Şekil 3.1 Çocuklara yönelik istismar ve ihmale ilgili görüşme formu

Şekil 3.1 de oluşturulan durumlar 3 uzman görüşüyle beraber birleştirilerek daha etkili ve yönlendirici olmasına dikkat edilmiştir. Durumlar genel olarak çocukların yaş düzeylerine, çocukların istismar ve ihmal durumlarında verdikleri tepkilere, yaşanmış olayların istismar ve ihmal durumlarını doğru olarak yansıtmasına özen gösterilmiştir. Oluşturulan durumların bazıları Şekil 3.1' de ki gibi ana hatları alınarak ortak tek bir durum oluşturulmuştur. İstismar ve ihmal durumlarını tam olarak karşılamayan durumlar ise görüşme formundan çıkarılmıştır. Oluşturulan görüşme formu araştırmacı tarafından rastgele olarak seçilen üç okul öncesi öğretmene pilot uygulama olarak uygulanmıştır. Pilot uygulama sonucunda ortaya çıkan eksiklikler uzman desteği alınarak veri toplama aracının son hali oluşturulmuştur.

Çocuklara yönelik istismar ve ihmale ilgili görüşme formu uzman görüşleri ve pilot uygulama sonrasında toplamda 14 duruma düşürülmüştür. Bunların 4 tanesi cinsel istismar, 3 tanesi fiziksel istismar, 1 tane duygusal istismar, 4 tane ihmal, 1 tane medya istismarı ve 1 tane de ekonomik istismar olarak son halini almıştır.

Görüşme formundaki örnek olaylara uygun yöneltilecek sorularda araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Oluşturulan sorular durumlara göre belirlenerek ortak bir soru havuzu hazırlanmıştır. Uzman görüşleri ile sorular iki ana hat olarak durumlar üzerinde olumsuzluk sezme ve olumsuzluk sezmemeye şeklinde ayrılmıştır. Ayrılan sorular kullanılan durumların içeriğine göre düşünce, duygu ve davranış olarak şekillendirilmiştir. Sorulan soruların durumlardaki önemli noktaları çok boyutlu olmasına ve yönlendirici olmasına dikkat edilmiştir. Son olarak örnek olaylarda olumsuzluk sezme durumlarına ilişkin öğretmenlere yöneltilecek 7 adet soru belirlenmiştir. Olumsuzluk sezmemeye durumlarında ise öğretmenlere yöneltilecek 1 adet soru belirlenerek Çocuklara Yönelik İstismar ve İhmale İlgili Görüşme Formu tamamlanmıştır.

3.4 Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama aracı olarak demografik bilgi formu ve yarı yapılandırılmış çocuklara yönelik istismar ve ihmale ilgili görüşme formu kullanılmıştır.

2021-2022 eğitim-öğretim yılı güz döneminde okul öncesi öğretmenleri ile yüz yüze görüşülerek ve gönüllülüğe dayalı bir şekilde veriler toplanmıştır. Okul öncesi öğretmenlerini araştırma hakkında bilgilendirmek ve veri toplama sürecini anlamalarını sağlamak için görüşme öncesinde bilgilendirilmiş onam formu verilmiş ve görüşmeye katılacaklarına dair onayları alınmıştır. Öğretmenlere araştırmacı tarafından çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili herhangi bir eğitim verilmemiştir.

Öğretmenler ile yapılan görüşmeler ses kaydına alınmıştır. Cevaplar sırasında öğretmenlerin birbirlerinin cevaplarını etkilememeleri için önemler alınıp bilgilendirme yapılmıştır. Görüşmeleri herhangi bir dış faktör tarafından etkilenmemesi için okulların müdür odası, kütüphane ve memur odaları kullanılmıştır. Öğretmenin kendini rahatça ifade edebilmesi için gerekli düşünme zamanı verilmiştir.

3.5 Verilerin Analizi

Bu araştırmada elde edilen veriler nitel araştırma yöntemi türlerinden olan içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. İçerik analizi toplanan verilerin tanımlanmasına, cevapların içinde saklı olan gerçeklerin gün yüzüne çıkarmaya yarar (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Nitel araştırma yöntemlerinde kullanılan içerik analizi belirlenen kurallara göre kodların oluşturulması ve bu kodlara uygun temaların belirlenmesi ile gerçekleştirilir (Creswell, 2013). “İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır.” (Yıldırım ve Şimşek, 2011; s. 227).

Bu analiz yöntemi doğrultusunda ilk olarak çalışmaya katılan okul öncesi öğretmenlerine Ö1, Ö2, Ö3... gibi takma isimler verilerek kimlikleri saklanmaya çalışılmıştır. Öğretmenler ile yapılan görüşmeler ses kaydına alınmıştır. Araştırmacı tarafından gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen ses kayıtları bilgisayar ortamında Microsoft Word’e aktarılmıştır. 15 okul öncesi öğretmeni olmak üzere ses kaydına alınan katılımcıların tamamının ses kayıt deşifreleri araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiştir. Metinlerin kayıtlara dökülme esnasında herhangi bir veri kaybı yaşanmaması için birkaç kere dinlenmiş ve metinler okuyarak tekrar edilmiştir. Ses kayıtları ortalama 30 ile 50 dakika arasında olup, kayıt çözümleri 11 sayfa ile 16 sayfa arasında değişiklik göstermiştir.

3.6 İnandırıcılık ve Dürüstlük

Çalışmanın nitel boyutunda, geçerlik ve güvenilirliği kavramları yerine nitel çalışmanın doğasına uygun çeşitli kavramlar ortaya atılmıştır (Lincoln ve Guba, 1985). Bu kavramlardan ilki çalışmanın inandırıcılığıdır. Araştırma sürecinin ve sonuçlarının nesnel bir yaklaşımla ortaya konulmasıyla ilgilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu problemin ortaya çıkmasını engellemek için araştırmacı çalışmanın her aşamasına eleştirel bir gözle yaklaşmaya çalışmıştır. Gerekli uzmanlardan yardım alarak yaşanacak herhangi bir problemi en aza indirgeme sağlanmıştır. Oluşturulan görüşme formu birkaç kere uzman görüşü alınarak desteklenmiştir. Araştırmaya katılan

öğretmenlerin demografik bilgileri konusunda çalışmalar yapılmıştır. Öğretmenlerin demografik bilgileri alınarak çalışmada elde edilen bulguların bu etmenlerden etkilenip etkilenmediği belirlenmeye çalışılmıştır. Öğretmenler ile görüşme sırasında kendilerini rahat hissedecekleri ortamlar oluşturulmuştur. Alınacak cevapların daha iyi ve etkili olması için öğretmenlere gerekli zaman tanınmıştır. Verilerin kaybolmaması için görüşme esnasında cevaplar ses kaydına alınmıştır. Araştırmanın güvenilirliği açısından bulgular içerisinde doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Bir diğer önemli kavram transfer edilebilirliktir (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Nitel çalışmaların sonuçlarının benzer durumlarda uygulanması adına araştırma sürecinin ve bulguların daha detaylı bir şekilde açıklanmasına dikkat edilmiştir.

Nitel verilerin güvenilir olması adına tutarlık öne çıkan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Lincoln ve Guba, 1985). Bu çalışmadaki nitel veriler, ses kayıtlarında sık sık tekrar edilen sözler veya kelime betimlemeleri kod olarak belirlenmiştir. Kodlar oluşturulduktan sonra başka bir araştırmacı tarafından da verilerin kontrol edilmesi istenmiştir. Yapılan karşılaştırma sonucunda iki analizde de bulunan kodlar yüksek benzerlik göstermiştir (%85). İki araştırmacı tarafından elde edilen farklı kodlar tartışılarak uzlaşmaya çalışılmıştır. Ortak olarak verilen kodlar çalışmaya dahil edilirken uzlaşılmayan kodlar çalışmaya dahil edilmemiştir. Bununla verilerin güvenilirliğinin sağlanması amaçlanmıştır.

Son olarak, verilerin teyit edilebilirliği nitel çalışmalarda vurgulanan bir diğer durumudur (Erlandson, Harris, Skipper ve Allen, 1993). Varılan sonuçların araştırmacıların ön yargılarını yansıtmaması gerekmektedir. Bu çalışmada, nitel verinin açıklanmasında öğretmenlerin alıntıları kullanılarak elde edilen bulgular daha da güçlendirilmiştir.

4. BULGULAR

Araştırmanın bulguları altı ana başlık şeklinde sunulmuştur. Ana temalar olarak cinsel istismar bulguları, fiziksel istismar bulguları, duygusal istismar bulguları, ihmal bulguları, medya istismarı bulguları ve ekonomik istismar bulguları olarak ayrılmıştır.

4.1 Cinsel İstismar Bulguları

Öğretmenlerden elde edilen veriler doğrultusunda cinsel istismara ait yedi ayrı tema ve temalara ait kodlar bulunmaktadır. Bu tema ve kodlar alt boyutları ile bütün olarak Şekil 4.1’de verilmiştir.

Şekil 4.1 Cinsel istismara ait temalar ve kodlar

Cinsel istismar bulguları araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formundaki dört adet cinsel istismar durumlarını öğretmenlerin verdikleri cevaplara göre tek tek analiz edilerek ortak bir kod-tema ile ortaya çıkarılmıştır. Kod ve temaların tablo hali sırası ile açıklanıp öğretmenlerin cümleleri ile desteklenmiştir.

Tablo 4.1 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Cinsel İstismar Göstergeleri- Katılımcı Yorumu Dağılımı

İstismar ve İhmal Göstergeleri- Katılımcı Yorumu	f
Cinsel İstismar	51
Fiziksel Göstergeler	32
Davranışsal Göstergeler	19
Diğer İstismar Türleri ve İhmal	13
Duygusal Göstergeler	13

Tablo 4.1’ de okul öncesi öğretmenlerinin cinsel istismar göstergeleri ve katılımcı yorumları dağılımını göstermektedir. Öğretmenler cinsel istismar göstergelerinde ve yorumlarında çoğunlukla cinsel istismar olduğunu belirtmişlerdir. Ö8 durumlar karşısında;

“Yani Eymen'in bir cinsel istismara maruz kaldığını düşünüyorum açıkçası yani bununla ilgili vücudunda oluşan bu durumun üzerinden gitmesi için elinden geleni yaptığını hissediyorum bu şekilde”, “Yani burada da aynı şekilde cinsel bir saldırıya uğramış öğrencimiz. Somut bir saldırı. Yani bunu bu şekilde dile getiriyor yani yaşadığı travmayı bir şeyle bağdaştırarak dile getiriyor açıkça da söylemiş açıkçası”, “Yani bu çocuğumuz evde muhtemelen birtakım sıkıntılar yaşıyor ve uykusuz kalıyor ve yaşadığı sıkıntılarını açıkçası şu an hani şu anki profile göre konuya göre anlamlandıramıyorum ama muhtemelen bu çocuk evde bir sıkıntı yaşıyor hani istismarın hangi boyutu ya da ne tür olduğunu şu an açıklayamıyorum yani muhtemelen bir sıkıntı yaşıyor çocuğumuz. Yani şiddet görüyor olabilir yani sadece cinsel istismar ziyade hani şu aldığım paragrafta göre bir şiddet olabilir içine kapanma durumunda tabii ki de cinsel istismarda düşünmek zorundayız bunu da irdelemeliyiz bu şekilde hani şu an ki gözlemim ile” ve “Ada. Ada da değil mi öğrencimizin adı. Ada öğrencimiz babası tarafından cinsel istismara uğruyor. Çocuğumuz oldukça bu durumdan rahatsız olmuş ki yani gecelik giyiyor çocuğumuz ve

bunu engellemek için pantolon giymeyi bile düşünebiliyor Hani yani babasından ne tür bir cinsel istismara uğradığını buradan anlayabiliyoruz açıkçası” cinsel istismar olarak açıklamalarda bulunmuştur.

Ö9 da aynı şekilde; “Vücudunun kirlendiğini hissediyor sanırım ve temizlemeye çalışıyor. Yani bana göre diyeyim bir taciz sonucu herhâlde öyle hissediyor olabilir kendini temizlemek için sürekli banyo yaptığını vücudunu temizlemek için sürekli yıkadığını hatta yaktığını söyledi tercih söz konusu olabilir”, “Pipi sütü istemiyorum. Yine istismar söz konusu. Bu ciddi manada yani organla yapılan bir istismar sanırım. Cinsel taciz”, “Uykusuzluk söz konusu, uykusuzluk söz konusu yorgunluk söz konusu evet. Gene istismar var sanırım geceleri uyuyamaması nedenin altında herhalde bunlar bu yatıyor sanırım. Cinsel istismar... Cinsel taciz” ve “Evet. Cinsel istismar...” belirtmiştir.

Ö16 ise; “Yani burada çocuğun fiziksel olarak bir cinsel istismara maruz kaldığına dair emareler var”, “Yine burada bir istismar var oral yolla yapılmış bir istismar var. Yani direkt zaten bu çok açık bir şekilde çocuk kendini ifade etmiş. Çünkü o yaş çocuğu için üstünde bir bilmesi gereken in üstünde bir bilgi var. Yani dediğim gibi oral yolla bir cinsel istismar görülüyor hani yemek yemek istememesi direnç göstermesi işte ağzını kapatması bunların hepsi”, “Yani hani bir çocuğun uyuyamaması işte yorgun hissetmesi uykudan kaçması evet burada da bir acaba rahatsızlık durumu var mı hani cinsel istismar konusunda biraz rahatsızlık durumu var mı onu bir soru işareti olarak verir ama hani farklı şey var mı açıkçası onu da araştırmak lazım hani direk her şeyi de yormamak adına” ve “Yani burada baba tarafından yapılmış bir taciz olabilir cinsel istismar olabilir öyle bir durum var” cinsel istismar olduğu açıklamalarında bulunmuştur.

Okul öncesi öğretmenlerinin cinsel istismar göstergeleri ve katılımcı yorumlarında öğretmeneler ikinci olarak fiziksel göstergelerin olduğunu belirtmişlerdir.

Ö1 fiziksel gösterge olarak; “Olumsuzluk evet sezdim. O yaştaki bir çocuğun böyle bir şey düşünmesi zaten anormal bir durum bence. Şüphelenecek bir durum. Hani temizlenmek ve benzeri direk şüphe uyandırıyor açıkçası.

Olumsuzluk çocuğun sürekli yıkanmak istemesi ya üzerimden hani yıkıyorum işte pislikler gitmiyor arınmıyor şeklinde konuşması ve kendini yakması yani pislikler gitsin diye” açıklamıştır.

Ö3 fiziksel gösterge olduğunu; “Uyuyakalması yani çocuklar evet yorula biliyorlar bir de nasıl diyeyim yorgun ve gözleri şiş bir şekilde okula gelmesi aynı zamanda uyuyakalması masa üzerinde çünkü 6 yaş çocuğunda bu durum çok normal değil” şeklinde ifade etmiştir.

Ö10 ise; “Normal giden bir süreçte böyle olması birazcık bana kaygı yaratır yani çocukta daha önceden böyle bir şey yoktu neden şimdi bu yapmaya başladı derim bana göre olumsuzluk bu yani değişen bir durum olması bence olumsuzluk. Tanımlayım ben bunu titizlik hastalığı olarak tanımlardım” ve “Yani çocuk normalde yardımsever iyi başarılı bir çocukken birden işte gözleri şiş ağlamaklı gelmesinde bir olumsuzluk var diye düşündüm” şeklinde belirtmiştir.

Okul öncesi öğretmenleri cinsel istismar göstergeleri ve katılımcı yorumları arasında davranışsal göstergelerin olduğunu belirtmiştir. Ö10 bu durumu cinsel istismar yanında bulgu olarak; *“Evet kesinlikle bir istismar durumu var. Çocuğum daha dar kıyafetler giyerek, giyme isteği olumsuz durum yani çocuk psikolojik olarak da farklı davranışlar gösteriyor ve zaten kelimelerle bunu ifade ediyor”* şeklinde ifade etmiştir.

Ö3 ise; “Eymen'in cevabı bence kendimi pis hissediyorum kaç kere vücudumu yaktım bu yüzden” ve “Elif'in cevabı ama zaten Elif'in davranışları da normal değil ilk aşamada. Burada istismar tabii ki düşünüyorum istismar düşünüyorum ama şimdi şey olarak yani akademik olarak belli bir bilgi birikimine sahip olmadığım için size net bir şey diyemeyebilirim şu ya da bu olabilir diye ama tabii davranışlarındaki farklılık göze çarpan farklılık ve verilen cevap büyük bir istismarın var olduğunu gösteriyor” diyerek açıklamıştır.

Okul öncesi öğretmenleri cinsel istismar göstergeleri ve katılımcı yorumları arasında cinsel istismar yerine durumlar için diğer istismar türleri ve ihmal olduğunu belirtmişlerdir. Ö13 diğer istismar ve ihmal göstergelerinden; *“Evet büyük ihtimalle*

çalışan bir çocuk gibi düşündüm. Çocuk büyük ihtimalle okuldan sonra çalıştırılıyor öyle gibi bir şey yaptım hep yorgun ve gözleri şiş şekilde gelmektedir diye. İstismar, iş, büyük ihtimalle yani çocuğun çalıştırıyorlar küçük bir çocuğu büyük ihtimalle çalıştırıyorlar gibi ilk öyle bir izlenim geldi bilmiyorum” çocuk işçiliği olarak belirtmiştir.

Ö7 cinsel istismar yerine; “Bir olumsuzluk var ama burada bir şey mi yani cinsel anlamda bir istismar söz konusu değil ama başka bir istismar olduğunu düşündüm. Sanırım sorumsuz ebeveynlerle yaşayan bir çocuk ve birçok işini kendi yapmak zorunda yani o yorgunluğun ve uykusuzluğu belki anne baba çok değişik saatlerde çalıştığı için belki küçük kardeşine bakıyor ya da 6 yaşında gerçi ama ne bileyim kendi beslenmesini bile kendisi hazırlıyor olabilir yani o yorgunluğun başka bir açıklaması hani oynayıp da yorulmuş olamaz bu çocuk. Duygusal istismar derim herhalde ya da var mı başka bir tanım yok” duygusal istismar olarak belirtmiştir.

Son olarak öğretmenler cinsel istismar göstergeleri ve katılımcı yorumlarında duygusal göstergelerin olduğunu da belirtmiştir. Ö5 durumu; *“Şimdi şöyle bu durumda ilk başta bir olumsuzluk sezmem çünkü bazı öğrencilerimiz hani oturmayı tercih ediyorlar oynamak istemiyorlar bazen çok sakin oluyor öğrencimiz hani kendini geriye doğru çekebiliyor ama bu sürekli olan bir durumsa eğer çok ilerlediyse bu durumda tabii ki de bir olumsuzluk sezerim”* şeklinde açıklamıştır.

Tablo 4.2 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Cinsel İstismara Yönelik Belirtilere Göre Dağılımı

İstismar ve İhmale Yönelik Belirtiler	f
Fiziksel Belirtiler	56
Davranışsal Belirtiler	47
Sözel Belirtiler	15

Tablo 4.2’ ye bakıldığında okul öncesi öğretmenlerinin cinsel istismara yönelik belirtilere göre dağılımında ilk sırada fiziksel belirtiler olduğu görülmektedir. Ö9 fiziksel belirtiyi; *“İşte üstünü başını sürekli temizlemeye çalıştığında elini sürekli yıkamak istediğini bunlardan anladım”* ve *“Evet okula yorgun ve gözleri şiş gelmekte ve oynamak yerine bir köşede oturmaktadır”* şeklinde açıklamıştır.

Ö12; “Her defasında elini yıka masasından ve ne diyor hissediyorum kaç kere yine de kendini pis hissediyorum kaç kere vücudumu yaktım diyor bu yüzden diyor yani oradan anlayabiliyoruz yani” ve “Nereden hangi davranıştan çocuğun uyuya kalmasından anladık böyle bir davranışı yani bir ihmalin söz konusu olduğunu” şeklinde ifade etmiştir.

Ö13; “Sürekli hani her defasında okula yorgun gelmesi gözlere şiş şekilde yani büyük ihtimalle uyuyamama yani uyuyamıyor geceleri geç yatıyor veya uyumadan geliyor hiçbir şeylere katılmıyor ve çok çabuk yoruluyor okuldan sonra da iş yaptığı için okulda o şeyi gösteremiyor kendini” şeklinde ifade etmiştir.

Ö16 ise; “Şimdi burada her defasında yıkanıyorum bir kere orada üstünden akıp gitsin diye çok bariz bir şekilde şey veriyor işte ama işe yaramıyor diyor pis hissediyorum kaç kere vücudumu yaktım aslında hani bütün cümlelerde kurduğu bütün cümlelerde var”, “İşte elini ağzına kapatıyor yemek yemekte istememesi aşırı direnç göstermesi zaten öncesinde davranışlarındaki değişiklikler zaten en başta onlar var ve açık açık hani burada inek sütü istiyorum pipi sütü istemiyorum derken verdiği yanıt” ve “Yani hem çocuğun ilk baştaki hal ve tavır değişmiş olması bize ipucu veriyor onun dışında da işte okula yorgun gelmesi uykusuz dair gözlerinin şiş olması işte zaman zaman uyuması ya da kenara çekilip etkinliklere katılmaması dikkat çekici şeyler” diyerek belirtmiştir.

Okul öncesi öğretmenlerinin cinsel istismara yönelik göstergelere göre dağılımında ikinci olarak davranışsal belirtilerin olduğu görülmektedir. Ö14 durumu; “Öncelikle hani ağzına hepsini atması şeyin meyvenin kuru meyvenin bir de pipi sütü istemiyorum” şeklinde çocuğun davranışına dikkat çekmiştir.

Ö7 ise; “Ya ağzını kapatması eliyle bir de şuradaki cümle pipi sütü istemiyorum”, “Bunda biraz daha çok şımarık davranması yaralamak istemesi insanları arkadaşlarıyla sohbetindeki kelimeler ve babası ile ilgili verdiği bilgiler” şeklinde açıklamıştır.

Ö3 de durumda; “Ya hırçın davranışları var. Ayrıca cevap hani arkadaşları arasında geçen iletişim söylenen cümleler kullanılan kelimeler burada endişe uyandırıcı” şeklinde ifade etmiştir.

Ö5 ise; “*Son cümlelerden yememesinden anladım*”, “*Çok çabuk yorulması. Kendini geri çekmesi, sakinleşmesi bundan anlayabiliriz*” ve “*Arkadaşlarını rencide edecek şekilde konuşması ve yatakta hani pijama yerine bir kot pantolon tercih etmesi*” davranışsal belirtileri sıralamıştır.

Son olarak da okul öncesi öğretmenleri cinsel istismara yönelik belirtilerinde sözel belirtiler olduğunu da açıklamıştır. Ö2 durumu; “*Burada çocuğun öğretmenine söylediği ben çilekli süt istiyorum ineğin sütünü istiyorum pipi sütü istemiyorum demesinden anladım*”, “*Arkadaşlarına söylediklerinden anlattıklarından babanız da sizinle neler yapıyor işte ben kot pantolon giyeceğim babam daha zor çıkarır çıkarıyor bunlardan anladım*” şeklinde çocukların sözlerinden yola çıkarak belirtmiştir.

Ö15 de aynı şekilde durumu; “*Arkadaşları ile sohbetinde pijama giydiklerini söylüyor oda gecelik yiyormuş ama sonrasında işte kot pantolon giymek istediğini babasının zorlanacağını düşünerek çözüm bulmaya çalışıyor buradan anladım*” açıklamıştır.

Ö8 çocukların cevaplarını; “*Pipi sütü istemiyorum demiş mesela hani onu artık nasıl bir şey yaşadı şu an buradan gözlemleyebiliyorum*”, “*Artık gecelik giymeyeceğim. Mesela ne gibi çamaşırlar giyiyorsunuz gibi soruyor arkadaşlarına işte kot pantolon yani bir çözüm üretmiş kendince kot pantolon giyersen Babam daha zor çıkarır gibi bir cümlesinde anlama daha doğrusu*” şeklinde açıklamıştır.

Tablo 4.3 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Cinsel İstismara Yönelik Duygusal Reaksiyon Dağılımları

İstismar ve İhmale Yönelik Duygusal Reaksiyon	f
Üzüntü	24
Kaygı	14
Merak	7

Tablo 4.3 de okul öncesi öğretmenlerinin cinsel istismara yönelik duygusal reaksiyon dağılımları görülmektedir. Öğretmenler cinsel istismar durumları karşısındaki duygusal reaksiyonları çoğunlukla üzüntü olduğunu belirtmişlerdir. Ö12 durum karşısında üzüntü duyduğunu; “*Yani bir baba olarak diyeceğim bu büyük bir şey bunlar bu yaştaki çocukların dediğim gibi yani uzun süre kaldıramayacağı yükler ağır*

yükler. Bununla ilgili dediğim gibi büyük bir üzüntü içindeyiz yani her öğretmen olarak hem baba olarak yani söylenecek laf bulamıyorum bu konuya yani” şeklinde açıklamıştır.

Ö8 de duygusal reaksiyonunu; “Üzüldüm açıkçası o çocuk açısından yani bir anne olarak üzüldüm”, “Yani aşırı derecede üzüldüm hani şu an. Kendimi hiç iyi hissetmiyorum yani şunu bir çocuğun yaşamış olması bile insanlık için çok acı bir şey yani” ve “Yani üzüldüm hayretle hayretle dinliyorum yani şu şeyi hani baba tarafından bir çocuğa karşı yani baba değil yani hiç kimse tarafından çocuğa karşı yapılan istismara kayıtsız kalamayız” şeklinde ifade etmiştir.

Ö1 de aynı şekilde; “Çok üzücü. Yani bilmiyorum son zamanlarda çok fazla duyduğumuz için sanırım gerçekten içinden çıkılmaz bir durum gibi falan geldi bana böyle çok yorucu açıkçası”, “çok üzücü” ve “Yani çok yorucu üzücü tabii ki her şeyden önce bende bir anneyim. Direkt insan çocuklarını düşünüyor yani okurken bile yoruluyorsunuz öyle söyleyeyim. İnsanın psikolojisini yoruyor” ifade etmiştir.

Öğretmenler cinsel istismar durumları karşısındaki duygusal reaksiyonları içinde kaygı duyduklarını da belirtmişlerdir. Ö10 kaygı duyduğunu; “Yani tabii ki ilk başta acaba neden böyle olduğunu düşünürüm. Yani üzüldürüm kaygılanırım gözlemlemeye başlarım çocuğu daha fazla gözlemlemeye başlarım”, “Yani açıkçası üzüldüm yine kaygılandım” şeklinde açıklamıştır. Ö9 ise, “Üzücü yani kaygı verici” şeklinde durum karşısında duygusal reaksiyonunu açıklamıştır.

Son olarak öğretmenler duygusal reaksiyonlar olarak durumlar için merak duyduklarını da belirtmiştir. Ö3; “Meraklandırıdı açıkçası bu durumu normal olmayan bir şey olduğu için takip etmem gerektiğini hissettim”, “İlk önce merak hissettirdi acaba doğru mudur hani hayali şeyler de olabilir ilk başta tabii ki çocuklar bayağı hayal gücüne sahip çocuklar. Ama tabii ki bu konuyu üstünde durmak gerektiğini düşündüm” şeklinde ifade etmiştir.

Ö2 de aynı şekilde; “Merak hissettirdi bu çocuk hani böyle gayet iyi iken ne oldu acaba bu kadar yorgun ve uykusuz kalıyor bunları merak ettim” açıklamıştır.

Tablo 4.4 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Cinsel İstismara Yönelik Harekete Geçme Dağılımı

İstismar ve İhmale Yönelik Harekete Geçme	f
Aile ile İletişim	18
Rehberlik Servisi	15
Gözlem	9
Çocuk ile İletişim	7
Okul İdaresi	7

Tablo 4.4 de okul öncesi öğretmenlerinin cinsel istismara yönelik harekete geçme dağılımları görülmektedir. Öğretmenler cinsel istismar durumlarında ilk olarak aile ile iletişime geçmeyi tercih etmektedir. Ö2 durum karşısında; *“İlk olarak aile ile görüşme yoluna giderdim daha sonra da okul idaresini bilgilendirirdim rehberlik servisi ile görüşüldü bu durumla ilgili”* şeklinde açıklamıştır.

Ö8 de aile ile görüşeceğini; *“Öncelikle aile ile görüşürdüm bu konu hakkında yani aileden eğer bir şey alamıyorsam okulla hani daha yardım edebilecek bir uzmanla bu durumu paylaşırdım”, “Yani tekrar aileyle hani bu durumu öncelikle aile ile paylaşmak isterdim yani nereden ya da nasıl bu durumu yaşamış bunu öğrenmeye çalışırdım bununla ilgili tabii ki de diğer merciimiz idari idare ile birlikte işi yürütürdüm”* şeklinde belirtmiştir.

Ö9 da aynı şekilde; *“Ne yapardım aile ile öncesinde bir temasa geçmek isterdim sanırım ondan sonra onlar eğer sıcak bakarlarsa yönlendirme ile olayın asıl yüzünü görmeye çalışırdım”, “Aynı şekilde gene aile ile görüşürdüm sanırım ondan sonra gerekli yönlendirmelerle sonuca ulaşmaya çalışırdım”* ve *“Aile ile iletişime geçirdim sonrasında da devam ederdim”* aile ile iletişime geçeceğini belirtmiştir.

Okul öncesi öğretmenleri cinsel istismar durumlarında ikinci olarak rehberlik servisi ile iletişime geçmeyi tercih etmektedirler. Ö14 durumlar karşısında;

“Önce okulumuzun rehber öğretmeni ile görüşüldüm onunla beraber aileye başvurduk aile ile konuşurduk yani daha ileri boyutu hani aileye göre şekillenirdi”, “Yani yine rehber öğretmenle hareket ederdim. Aileyi de konuşurdum ona göre yani yolumuzu çizerdik”, “Yine rehber öğretmenimiz ile görüşürdüm okul idaresini bilgi verebilirdim yani cinsel istismarla hepsi dahil ona göre de bir yol çizerdik hani aileyi anneyi belki ulaşabilirdim.

Çünkü babadan kaynaklı olduğu için cinsel istismar öyle” rehberlik servisi ile iletişime geçeceğini açıklamıştır.

Ö15 de durumlar karşısında rehberlik servisi ile görüşeceğini; “Kendim tek başıma sanırım çözemeye bilirim önce rehber öğretmenle bir görüşürdüm daha bu konuya hakim olduğu için sonrasında süreci ilerletirdik zaten ama peşini bırakmazdım bu durumun”, “Yine önce rehber öğretmenle görüşürdüm sonrasında idare gerekli aşamalar neyse rehberlik araştırma yani kimler devreye girecekse onlarla ilgilenerek sürece de takip ederek destek olmaya çalışırım”, “Rehber öğretmenle görüşürdüm yine gerekirse aile ile de neden böyle bir şey yaptığını hani kendi sınırlarımı bilerek görüşmeye çalışırdım iletişim kurabiliyorsam destek olmaya çalışırdım hani maddi olarak ya da manevi olarak nasılsa ama rehber öğretmen daha alana hakim olduğu için yine ilk işim onunla olurdu” ve “Yine rehber öğretmen onunla görüşerek gerekli hukuki ya da ne ise işlemlere başlatırdık yani” açıklamıştır.

Ö12 ise; “Yani şimdi biz okul öncesi öğretmenler olarak şimdi burada bazı yönlerde eksik yönlerimiz var. Yani dediğim gibi şeyden olabilir aldığımız eğitimden kaynaklı olabilir, üniversitede de dediğim gibi bu konu ile çok fazla bilgimiz olmadığından dolayı hep diyorum ben okul müdürlüğü yaşantımda da öyleydim. Öğretmenlik harici yaşantımda da böyleydi. Direkt olarak çocukları rehberlik araştırma merkezindeki kişilerle diyalog haline geçirmeye çalışıyoruz. Çünkü niye onlar işin uzmanı onların bize yönlendirmeleri ile beraber hareket ediyoruz. Çünkü yanlış bir hareket yapmak istemiyoruz. Çünkü bu çocuklar hassas olduğu için en ufak yanlış yapıldığında ömür boyu yani yaşantılarını şey yapacak etkileyecek durum ortaya çıkabilir. Dolayısıyla öncelikle Rehberlik Araştırma Merkezi” şeklinde açıklamada bulunmuştur.

Okul öncesi öğretmenleri cinsel istismar durumlarında üçüncü olarak gözlem yapmayı tercih etmektedirler. Ö5 durum karşısında gözlem yapacağını;

“Az önce de dediğim gibi öncelikle gözlemlerim. Tabii ki de bir defada yaptığı davranışla bu kanıya varamam tabii ki ama bunu sürekli tekrarlırsa dediğim gibi veli ile görüşürüm veli takibinin yapar. Daha sonrasında eğer baktık ki çok ileri seviyeye gidiyor ya da istismara uğraması belki de devam ediyor olabilir bu öğrencinin bir psikologdan bir pedagoğdan da mutlaka bir yardım alırız”, “Gözlemlerim. Gözlemlerim sonucunda son cümleler de dediğiniz

gibi ineğin sütünü istemiyorum işte pipi sütünü istemiyorum gibi cümleler kullandı zaman zaten bir şey olduğu sezebilirim. Dediğim gibi yine veli ile ilgili bir konuşma yaparım bu şekilde bir davranışın olduğundan bahsederim hani dikkat etmeleri konusunda ben de sınıfta yine dikkatli olmaya çalışırım bu konuda öyle” açıklamıştır.

Ö1 de gözlem yapacağını; “Ya öncelikle çocuğu izledim gözlem yapardım sonrasında hani ailesiyle de görüşürdüm tabii ki haliyle rehber öğretmenimi, idarecilerime de başvurdum bu konuda böyle böyle bir durum var çocuğum böyle şeylerden bahsediyor diye rehber öğretmenime de yönlendirdim sonrasında zaten çorap sökücü gibi gelir bence”, “Yine gözlem yaparak ailesiyle hani ailesini gözlemleyerek belki böyle bir şeyi ailesi yaptırıyordur onu da bilemeyiz direkt ailesine söylemek böyle bir şeyi nasıl olur tepki de çekebilir belki ailesini gözlemleyerek ve tabii ki idarem ve rehber öğretmeni bilgilendirerek” şeklinde açıklamıştır.

Okul öncesi öğretmenleri cinsel istismar durumlarında dördüncü olarak çocuk ile iletişime geçmeyi tercih etmektedirler. Ö16 çocuk ile iletişimini; *“Yani önce eğer çocuk daha fazlasına anlatıyorsa çok yormadan üzmeden onu dinlemeye çalışırdım. Sonrasında da okul rehberlik servisi ilk etapta hani onunla görüşürdüm ki hani ne olmuş nasıl olmuş kim tarafından bunu bir analiz edip sonrası neyse ne gerekliyse o yönde bir adım atılırdı”* şeklinde ifade etmiştir.

Ö13 ise çocuk ile iletişim kuracağını; “Öğretmen olarak ilk önce işin iç yani ön yüzünü araştırmaya çalıştım kimden kaynaklı ne yapıyor neden mi babadan mı yoksa biliyorlar mı bilmiyorlar mı İlk önce çocukla konuşmak isterdim. Neden hani yıkansam da neden gitmiyor ne oldu falan diye çocuk da biraz bilgi almak isterdim daha sonra işte ebeveynlerle teker teker kim yaptıysa kimden kaynaklanıyorsa bulmak isterdim bulduktan sonra okul idaresinin de bildirdim hem de onunla da konuşturdum” belirtmiştir.

Son olarak okul öncesi öğretmenleri cinsel istismar durumlarında okul idaresi ile iletişime geçmeyi tercih etmektedirler. Ö7 okul idaresi ile görüşeceğini;

“Şimdi bizim okul öncesi ben şu ana kadar hiç böyle bir şeyle karşılaşmadım ama karşılaşırdınız ne yapardım. Sanırım ilk önce idarecimle paylaşıp hani ondan yardım isterdim sonra belki bir rehber öğretmeni çocuğumuzu

yönlendirmemiz gerekir ondan sonraki adımlarda sanırım sırayla gelir hani bilemiyorum onlar nasıl yönlendirir bize” ve “Yine önceki gibi yani ilk önce idarecimle eğer okulda rehber öğretmenimiz varsa onunla paylaşarak çünkü tek başıma ne adım atacağım ama çok bilmiyorum onlar biraz daha psikolojik yaklaşabilirler olaya daha bilinçle hani ne kadar şimdi biz anne gibi öğretmen gibi yaklaşırsak da şimdi bunun bir de tıbbi boyutu var onlar biraz daha iyi bilirler idare idarecilerine de ya da işte dediğim gibi rehber öğretmenle paylaşarak adım atmak isterdim” şeklinde belirtmiştir.

Ö10 ise; “Yani bu konuda idareme bilgi veririm idare ile birlikte hareket ederdim bu konuyu aileye söylersem çocuğu bastıra bilirler çocuğa farklı yollarla çocuktaki duyguları anlamaya çalışırdım. Mesela işte konuşma resim yaptırma gibi yani birçok konunun gerçekliği hakkında biraz daha uzun soluklu araştırdım daha sonra idare ile birlikte hareket edip daha farklı yollar denerdim” ve “Yine aynı şekilde öncelikle idare ile paylaştırdım bu durumu yine çocuktan daha fazla bilgi almak isterdim bu konuda birebir çalışmalar yapardım işte çocukla sohbet ederdim bu konunun arkadaşlarına anlattığı gibi mi diye ben de bilgi almak isterdim çok bekletmeden idare ile görüşürdüm” şeklinde okul idaresi ile görüşeceğini belirtmiştir.

Tablo 4.5 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Cinsel İstismar Durumunda Sürecin Takibine Göre Dağılımı

Sürecin Takibi	f	Sürecin Takip Süresi	f
Takip Etmeye İstekli	15	Durum Sonuçlanana Kadar	15

Tablo 4.5’te okul öncesi öğretmenlerinin cinsel istismar durumunda sürecin takibine göre dağılımları görülmektedir. Öğretmenler cinsel istismar durumunda hepsi takip etmeye istekli olduklarını belirtmişlerdir. Ö1 durumu takip edeceğini; “Tabii ki. Ya olay çözülene kadar takipte kalırdım. Hatta sonrasında bile yani çocuğun hani o psikolojik aşamadan hani geçirene kadar da yanında olmak isterim açıkçası” şeklinde ifade etmiştir.

Ö7 de durumun takipçisi olacağını; “Tabii ki. Ya şimdi biz kısa süre eğitim veriyoruz ya 1 ya da 2 sene muhtemelen bizden mezun olduktan sonra da ben gittiği ilkokulu öğrenip hani şeyde kalırdım takipte kalırdım diye düşünüyorum çünkü hiç yaşamadım bir şey yani yaşasaydım bütün dünyam

yıkılırdı böyle bir şey de” ve “Tabii ki. Aynı şekilde diğerinde olduğu gibi ama şeyden de şimdi biraz da korkularımız var işin doğrusu şimdi hani gerçekçi olmak gerekirse nasıl bir aile ile karşı karşıya kalacağımız ya da sizin başınıza ne geleceğinizi de bilemiyorsunuz, kestiremiyorsunuz. Çünkü haberlerde ya da işte internette okuduğumuz birçok şeyde de çocuğun yanında olan öğretmen ya da ebeveynler daha çok suçlanıyorlar yani” şeklinde belirtmiştir.

Ö14 de durum karşısında; *“Tabii ki. Ya şöyle normal bir öğrencinin bile ben sık görüşüyorum eski öğrencilerimle ki böyle özel durumda öğrencilerimle daha iyi iletişim kurardım diye düşünüyorum daha uzun görüşürdüm”* diyerek takipçisi olacağını açıklamıştır.

Tablo 4.6 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Cinsel İstismar Durumunda Öğretmenin Yükümlülükleri dağılımı

İstismar ve İhmal Durumunda Öğretmenin Yükümlülükleri	f
Bilmiyor	30
Rehberlik Servisi	9
Bildirme	7
Okul İdaresi	5
Gözlem	3

Tablo 4.6’da okul öncesi öğretmenlerinin cinsel istismar durumunda öğretmenin yükümlülükleri dağılımları görülmektedir. Öğretmenler çoğunlukla cinsel istismar durumlarında yükümlülüklerini bilmediklerini belirtmişlerdir. Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö12, Ö13 ve Ö14 yükümlülüklerini; *“Bilmiyorum”* şeklinde ifade etmişlerdir.

Ö3 ise; *“Tam olarak yükümlülüklerimi hep insani olarak biliyorum ben ama tabii ki hani bunu ben göz arda edersem belki kanunen de vardır mutlaka yükümlülükleri hem okul içerisinde hem kanunlar çerçevesinde ama ben hep bu olayları öncelikle insani olarak bakıyorum, bilmiyorum”* şeklinde bilmediğini belirtmiştir.

Öğretmenler ikinci olarak cinsel istismar durumlarında yükümlülükleri olarak rehberlik servisi ile görüşme olduğunu belirtmişlerdir. Ö15 rehberlik servisi ile görüşmenin yükümlülüğü olduğunu; *“Bununla ilgili yükümlülükleri rehber öğretmene ya da idareye bilgi vermek konu ile ilgili sonraki sürece de takip etmek yani ilgilenmek*

ilgilenmeyi de hani öyle sadece söyleyerek sözle ben görevimi yaptım değil sonuna kadar ne gerekiyorsa yanında olmak isterim inşallah böyle bir şey yaşanmaz ama” şeklinde belirtmiştir.

Ö18 de aynı şekilde; *“Yani vicdani yükümlülük var ve rehberlik servisine gönderip ailesi ile de irtibata geçmek” ifade etmiştir.*

Öğretmenler üçüncü olarak cinsel istismar durumlarında yükümlülükleri olarak bildirmek olduğunu belirtmişlerdir. Ö16 durumu; *“Yani böyle bir durumda bunu yetkili yerlere bildirmem gerektiği ile ilgili bir bilgim var onun dışında başka bir şey yapılabilir mi bilmiyorum zaten hani bizden çıkıyor zaten oraya iletildikten sonra. Adli olarak eğer süreç başlayacaksa önce dediğim gibi önce rehberlik servisi sonrasında bu emniyet güçleri ve hani daha üst şeyler olarak devam edecek” şeklinde belirtmiştir.*

Öğretmenler dördüncü olarak cinsel istismar durumlarında yükümlülüklerini okul idaresine bildirmek olduğunu belirtmişlerdir. Ö17; *“Yani yükümlülük olarak böyle bir durum tespit edildiğinde okul idaresine bilgi vermemiz gerektiğini ve gerekli yerlerden yardım almamız gerektiğini uzman kişilerden biliyorum. İlk etapta okul idaresi, okul rehber öğretmeni ve sonrasında yani şeye falan emniyet vesaire oralara herhalde intikal ediyor bu durum” şeklinde ifade etmiştir.*

Son olarak öğretmenler cinsel istismar durumlarında yükümlülüklerinin gözlem olduğunu belirtmişlerdir. Ö5 durumu; *“Yapmam gerekenleri biliyorum. Yani sınıfta hani özellikle beslenme saatinde birebir onu gözleme imkanı bulabilirim mesela gözlemlerin sonucunda direkt veli ile bunları paylaşabilirim neler dikkat etmesi konusunda hani ne yapması konusunda bilgilendiririm öğrenciye bu şekilde evde de dikkat etmelerini söylerim” şeklinde açıklamıştır.*

Tablo 4.7 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Cinsel İstismar ile İlgili Aldığı Eğitim Dağılımı

İstismar ve İhmal ile İlgili Alınan Eğitim	f
Eğitim Almamış	14
Eğitim Almış	1

Tablo 4.7 okul öncesi öğretmenlerinin cinsel istismar ile ilgili aldığı eğitim dağılımları görülmektedir. Öğretmenler cinsel istismar durumları karşısında çoğunlukla eğitim almadıklarını belirtmişlerdir. 1 öğretmen de cinsel istismar durumları ile eğitim

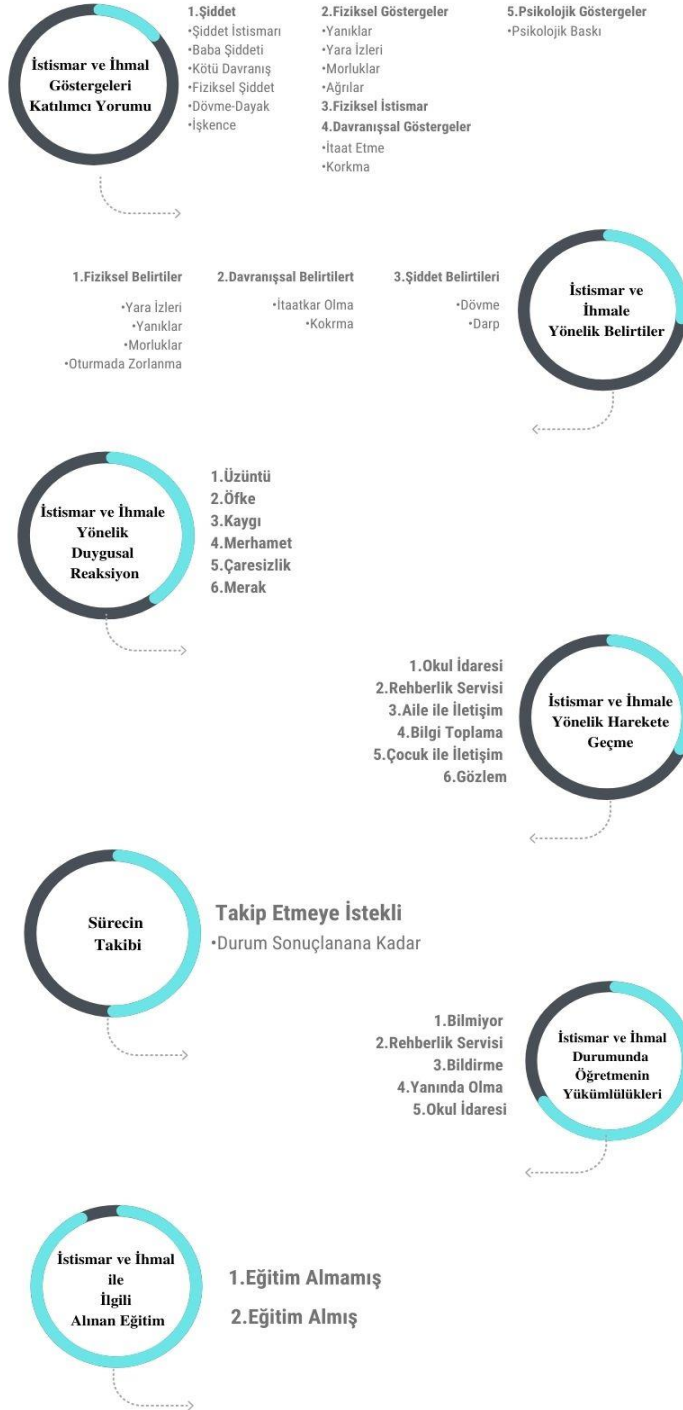
aldıklarını belirtmiştir. Ö1, Ö2, Ö3, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15 ve Ö16 cinsel istismar durumları karşısında eğitim almadıklarını; “Hayır almadım”, “Hayır” ve “Almadım” şeklinde belirtmişlerdir.

Son olarak Ö5; “Bu konu ile ilgili yani hani istismarla ilgili eğitim aldık ama her konusunu ayrıntılı bir şekilde almadık” ve “İstismar konusunda aldığımız için bunlar geçmiştir” şeklinde ifade etmiştir.

4.2 Fiziksel İstismar Bulguları

Öğretmenlerden elde edilen veriler doğrultusunda fiziksel istismara ait yedi ayrı tema ve temalara ait kodlar bulunmaktadır. Bu tema ve kodlar alt boyutları ile bütün olarak Şekil 4.2’de verilmiştir.

FİZİKSEL İSTİSMAR

Şekil 4.2 Fiziksel istismara ait temalar ve kodlar

Fiziksel istismar bulguları araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formundaki üç adet fiziksel istismar durumlarını öğretmenlerin verdikleri cevaplara göre tek tek analiz edilerek ortak bir kod-tema ile ortaya çıkarılmıştır. Kod ve temaların tablo hali sırası ile açıklanıp öğretmenlerin cümleleri ile desteklenmiştir.

Tablo 4.8 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Fiziksel İstismar Göstergeleri- Katılımcı Yorumu Dağılımı

İstismar ve İhmal Göstergeleri- Katılımcı Yorumu	f
Şiddet	50
Fiziksel Göstergeler	32
Fiziksel İstismar	17
Davranışsal Göstergeler	5
Psikolojik Göstergeler	3

Tablo 4.8 okul öncesi öğretmenlerinin fiziksel istismar göstergeleri, katılımcı yorum dağılımları görülmektedir. Fiziksel istismar durumlarında ortaya çıkan göstergeler ve katılımcı yorumlar incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin çoğunluğu şiddet olarak belirtmişlerdir. Ö15 fiziksel istismar göstergesi ve yorumu olarak;

“Şiddete uğramış. Yani vücudunun değişik yerlerinde yaralar, yanıklar olmuş ve itaat etmezse tekrar aynı şekilde yaşayacağını düşünüyor o sıkıntılarının o şiddetin...”, “Şiddet uygulanmış sanırım ablasına ve Fırat'a”, “Ali'nin dövülmesi vücudundaki morluklar sırtındaki iyileşen yaralar... Şiddet çocuğa şiddet... İstismar yani çocuk istismarı şiddet... Fiziksel şiddet” şeklinde durumlar karşısında şiddet olduğunu belirtmiştir.

Ö10 durumları; *“Evet olumsuzluk sezdim. Yani çocuk da yanık gelmesi bir olumsuz durum. Yani vücudunda yanıklar olması. Bu sorun evde şiddet görüyor çocuk”, “Sezdim... Vücudumdaki yara izleri... Fiziksel şiddet”, “Evet sezdim... Çocuğun vücudundaki morluklar ve bu olumsuzluk sırtındaki şeyler. Bu sorun fiziksel şiddet”* şeklinde ifade ederek şiddet olduğunu açıklamıştır.

Ö12 fiziksel istismar durumlarında şiddet belirtileri olduğunu; *“Evet çocuğun bir istismardan bir istismar söz konusu burada anladığım kadarıyla çocuk şiddet gördüğünü anlıyorum buradan. Çünkü değişik yerlerinde bir yanıklar var. Çocuk belli ki ailesinden kaynaklı bazı şiddet eylemleri görmekte*

diyebilirim yani buradan anlıyorum şiddet olduğunu”, “Tabii burada da bir olumsuzluk var yine bir şiddetten bahsedilebilir burada da yine ailesinden kaynaklı bir şiddetten bahsedilebilir. Çünkü belli ki çocukları hem kardeşi hem iki kardeşe de bir uyguluyor aile tarafından” ve “Tabii yani burada da bir şiddetten bahsedebiliriz. Belli ki çocuğun aynı zaman babasından çok korktu. Belli ki babasından dövüldüğünü rağmen yine de babasından korkuyor söylerler diyerekten yine burada şiddet eyleminden bahsediyoruz” diyerek açıklamıştır.

Ö13 ise; *“Çocuğa şiddet görüyor artık üvey midir ailesi anne veya babasından üvey midir bilemiyorum yoksa başka aile fertlerinden biri midir bir istismar görüyor ve her şey evet demek zorunda bırakılıyor zorla yaptırılıyor dayak var işin içinde, “Aynı şekilde hem Fırat'ın hem ablasına bir şiddet uygulanıyor aile tarafından” ve “Çocuk babası tarafından istismara uğruyor dayak yiyor dövüyor” şiddet belirtilerini açıklamıştır.*

Okul öncesi öğretmenlerinin fiziksel istismar göstergeleri, katılımcı yorum dağılımları içinde fiziksel göstergelerin olduğunu da açıklamışlardır. Ö3; *“Evet yani vücudundaki morluklar işte kalçasının ağrması ve kayışla dövmesi her şey”* şeklinde belirtmiştir.

Ö1 fiziksel istismar durumundaki fiziksel göstergeleri; *“Evet yer değiştirmesinde çok bir şey fark edemezsiniz çünkü hani bazen çok hareketli çocuklar olur bir oraya bir oraya otururlar ama düşüp kalçasını ağrıdığını söyleyince belki az çok şüphelenen bilirsiniz gerçekten kalçasını da acıtmuş olabilir ki böyle bir durumda zaten velisiyle görüşürsünüz ya da veli sizi arar ama doktora götürüldüğünü kayışla dövüldüğünü fark etmişler zaten morluklar falan varmış yani direkt ortaya çıkıyor zaten”* şeklinde belirtmiştir.

Ö18 durumu; *“Ali'nin kayışla dövülmesi ve kalçalarında morlukların olması kırılması ve babasından çok korkması”* şeklinde açıklamıştır.

Okul öncesi öğretmenleri fiziksel istismar durumlarına yönelik gösterge ve katılımcı yorumları tablosunda durumların fiziksel istismar olduğunu belirtmişlerdir. Ö14 durumların hepsine;

“Fiziksel istismarda bulunmuş yani çocuğa dayak ya da başka türlü yani acılar yaşatılmış diyeyim”, “Yine fiziksel istismar dayağa maruz kalmışlar şiddetle” ve “Yani vücudumdaki kayış izleri morluklar ve hani babasının

dövdüğünü zaten itiraf etmiş yine şiddet ve istismar var fiziksel istismar öyle” şeklinde fiziksel istismar olduğunu açıklamıştır.

Ö3 fiziksel istismar olduğunu; “Evet var fiziksel bir istismar söz konusu, fiziksel bir istismar fiziksel istismar yani burada çocuğun belli yerlerinde yaraların olması yanıkların olması sorun aynı zamanda duygusal olarak da gösterdiği tavırlar da zaten bir sorun burada zaten duygusal olarak da var bir istismar sadece fiziksel değil aynı zamanda duygusal olarak da var sorun yani” şeklinde açıklamıştır.

Ö16 ise; “Aile içi bir şiddet söz konusu fiziksel bir istismar var bir süre sonra duygusal bir boyutu da var. Ailede bir problem var o görülüyor” olarak ifade etmiştir.

Okul öncesi öğretmenleri fiziksel istismar göstergeleri ve katılımcı yorumlarında davranışsal göstergelerin olduğunu belirtmiştir. Ö2 durumu; *“Bu durumdaki olumsuzluk çocuğun vücudunda meydana gelen yaralar ve çok itaatkâr olması yani çocuğun her denileni kabul etmesi”* şeklinde ifade etmiştir.

Ö1 davranışsal gösterge olarak; “Olumsuzluk burada işte çocuğun boyun eğmesi işte itaatkâr tavırları arkadaşların ne derse yapması ve vücudundaki değişiklikler zaten direkt olarak olayı gösteriyor istismar direkt” açıklamıştır.

Okul öncesi öğretmenlerinin fiziksel istismar göstergeleri ve katılımcı yorumu olarak psikolojik göstergeler olduğunu belirten Ö17; *“Yani çocukların ikisinde de vücutlarında açıklanamayan yaraların izlerin bulunması hem yara izi anlamında dikkat çekici hem de bu yara izleri açıklayamıyor olmaları belki çocukların fiziksel bir şiddetin yanında psikolojik de bir baskıya maruz kaldıklarına işaret bence”* diyerek açıklamıştır.

Tablo 4.9 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Fiziksel İstismara Yönelik Belirtilere Göre Dağılımı

İstismar ve İhmale Yönelik Belirtiler	f
Fiziksel Belirtiler	37
Davranışsal Belirtiler	24
Şiddet Belirtileri	10

Tablo 4.9 bakıldığında okul öncesi öğretmenlerinin fiziksel istismara yönelik göstergelere göre dağılımında öğretmenler çoğunlukla fiziksel belirtilerin öne çıktığını göstermiştir. Fiziksel belirtiler kapsamında Ö10; *“Davranış olarak değil ama zaten bedenindeki izler bunu bize gösteriyor”*, *“Vücudundaki yara izlerinden anladım. Aynı zamanda ablasının da aynı olmasından anladım”* ve *“Yani çocuk zaten babasından korkuyor ve oturmakta bile zorlanıyor bu kesinlikle bir darp aldığına gösteriyor”* şeklinde durumlar karşısından açıklamalarda bulunmuştur.

Ö12 fiziksel istismara yönelik göstergelerde fiziksel belirtilerin olduğunu; *“Çünkü burada bir yanıkların olması vücudunda oradan bir şiddet olduğunu anlıyoruz zaten”*, *“Burada yara izlerinin olması çocuklarda bir belli ki bir şiddet gördüğü anlamına geliyor”* ve *“Morluklar ve sırtında iyileştigiğine dair belirtiler olduğundan morlukların olduğundan anlıyoruz zaten kalçalarındaki morluklardan kayışla evet”* şeklinde ifade etmiştir.

Ö17 ise; *“Vücudunun değişik yerlerinde ki yanıklar ve dediğim gibi 4 yaşındaki bir çocuğun çok da itaatkar tavrı yoktur yaşı gereği bu dönemde benmerkezciliği tavan olduğu inatlaşma, karşı koymanın çok yoğun olduğu bir dönem her şeye itaat etmesi o yaş grubu bir çocuk için dikkat çekici bence”* diyerek hem fiziksel belirtilerin hem de davranışsal belirtilerin olduğunu dikkat çekerek, *“Açıklanamayan özellikle açıklanamaması altı çizilmesi gereken bir şey ikinci bir boyutta yara izleri”* ve *“Yani kayışla dövüyor olması ve vücudundaki morluklar buna işaret bence”* açıklamalarda bulunmuştur.

Okul öncesi öğretmenlerinin fiziksel istismara yönelik göstergelerinde öğretmenlerin bulguları içinde davranışsal belirtiler de bulunmaktadır. Ö5 bu durumu; *“Her şeye boyun eğmesi itaat etmesinden anlaşılabilir”* şeklinde açıklamada bulunmuştur.

Ö3 durum karşısında *“Çocuğun tavırları var boyun eğip itaat eden bir çocuk olması aynı zamanda vücudunda yanıkların bulunması değişik yerlerinde”* ilk olarak çocuğun tavırlarına dikkat çekerek açıklamada bulunmuştur.

Ö13 hem davranışsal hem de fiziksel belirtilerin olduğunu; *“Genellikle hafta sonu tatilinin ardından okula geldiğinde vücudunda değişik yerlerinde açıklanamayan yanıklardan yani yanık izlerinde olması ya her şeyi boyun ayıp tamam demesi”* şeklinde açıklamıştır.

Ö15 ise; *“Kendine itaat etmek gereği zorunda hissediyor etrafına karşı o tavırları sergiliyor itiraz edemiyor sanırım hiçbir şeye”* diyerek davranışsal belirti olduğunu açıklamıştır.

Öğretmenlerin fiziksel istismara yönelik göstergelerinde son olarak şiddetinde olduğu görülmektedir. Ö9 durumu; *“Şiddet...Yarayı, yara izleri ile okula gelmesinden anladım”* diyerek açıklamada bulunmuştur.

Ö16 şiddete maruz kalmasını ise; *“Şimdi önce olayı örtmek için hani orada bir yalan var üstünü örtme çabası var sonrasında doktora gidildiğinde hani bariz zaten fiziksel bulgular var ve zaten çocuk sonrasında da babası tarafından şiddete maruz kaldığını dile getirmiş”* şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 4.10 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Fiziksel İstismara Yönelik Duygusal Reaksiyon Dağılımları

İstismar ve İhmale Yönelik Duygusal Reaksiyon	f
Üzüntü	32
Öfke	7
Kaygı	6
Merhamet	3
Çaresizlik	2
Merak	2

Tablo 4.10 okul öncesi öğretmenlerinin fiziksel istismara yönelik duygusal reaksiyon dağılımları görülmektedir. Öğretmenler öncelikle fiziksel istismar karşısında üzüntü duyduklarını dile getirmişlerdir. Ö1 duygusal reaksiyonlarını;

“Ya bu bir travma hani düşününce gerçekten çocuk açısından baktığımda çok büyük bir travma insanı üzüyor yoruyor keşke böyle şeyler yaşamazsa çocuklarımız”, “Üzdü. Yani bu şu yaştaki çocukların böyle şeyler yapılması ki yetişkin bir insana bile yapılmaması gereken şeylerin çocukların yaşaması ve hayatlarında travma olarak kalması gerçekten çok üzücü” ve *“Ya üzücü şeyler gerçekten hani üzücü yorucu yıpratıcı şeyler bence”* diyerek açıklamıştır.

Ö14 üzüntü duyduğunu; *“Yani üzücü bir durum böyle bir öğrencim olsaydı ben hani üzülürdüm yani sonuçta hiçbir yerimiz çizilse biz çok sancı çekiyoruz*

ki böyle bir çocuğun da ya böyle bir yana maruz kalması çok zor bir şey olması lazım yani çocuk açısından üzücü”, “Üzücü bir durum dediğim gibi yani ufacık bir yaraya bile dayanamazken biz o çocuk kim bilir hangi yaralara dayanıyor yani” şeklinde ifade etmiştir.

Fiziksel istismar durumlarına yönelik öğretmenlerin duygu reaksiyonları içinde öfke olduğunu da belirtmişlerdir. Ö8 öfke duyduğunu; *“Hem üzüldüm hem sinirlendim babasına bu konuda”* diyerek açıklamıştır.

Ö12 ise; *“Üzüldük yani kızdık öyle diyebilirim”, “Yani dediğim gibi bir baba olarak bir öğretmen olarak çok üzüldüm yani ve aynı zamanda da kızdım yani öyle diyebilirim”* ve *“Yani üzüldük dediğim gibi kızdık böyle velilerin olmasından anne babaların olmasından dolayı”* diyerek hem üzüldüğünü hem de öfke duyduğunu dile getirmiştir.

Okul öncesi öğretmenlerinin fiziksel istismara yönelik duygusal reaksiyonları içinde olan kaygı durumunu Ö16; *“Ya çocuk adına kaygılandım ve üzüldüm açıkçası hani aile içi böyle şeyler maalesef çok ama çok da çocukları zorlayıcı ve yorucu şeyler ileriki hayatı içinde tabii ki başka şeylere de sebebiyet verebiliyor”* şeklinde açıklamıştır.

Öğretmenlerden duygusal reaksiyon olarak merhamet duyan Ö7; *“Kıyamıyorum ya küçükler savunmasızlar. Yani sana ne yapabilir ki yani senin gücün ona yetiyor diye dövmek zorunda mısın”* diyerek açıklamada bulunmuştur.

Ö18 durumlar karşısında; *“Acı ve merhamet”, “Aileye büyük ihtimalle ailede olduğu için aileye karşı nefret, öfke çocuklara karşı da merhamet”* ve *“Üzüntü, şefkat, merhamet babaya karşı öfke”* şeklinde merhamet duygularının yanında birçok duygu duyduğunu da belirtmiştir.

Ö10 duygusal reaksiyonlardan çaresiz hissettiğini; *“Çok üzüldüm yani çaresizlik hissettirdi açıkçası”* şeklinde açıklamıştır.

Son olarak duygusal reaksiyon olan merak hissi duyan Ö2 durumu; *“Merak duygusu uyandırıyor bende yani bu yaralar neden oluyor, çocuk niye bu kadar böyle itaat eden bir çocuk”* şeklinde ifade etmiştir.

Ö3 ise; *“Yani merak. Meraklandım açıkçası ilk önce bunların sebebi ne öğrenmem gerektiğini düşündüm”* diyerek duygusal reaksiyonunu açıklamıştır.

Tablo 4.11 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Fiziksel İstismara Yönelik Harekete Geçme Dağılımı

İstismar ve İhmale Yönelik Harekete Geçme	f
Okul İdaresi	12
Rehberlik Servisi	11
Aile ile İletişim	9
Bilgi Toplama	5
Çocuk ile İletişim	3
Gözlem	3

Tablo 4.11 incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin fiziksel istismara yönelik harekete geçme dağılımlarında öğretmenler ilk olarak okul idaresini tercih ettikleri görülmektedir. Ö8;

“Yani açıkçası bu kadar aşırı bir şiddet gören bir çocuğu kesinlikle göz ardı edemeyiz bu durumu acilen hani gerekli mercilerle öncelikle idareyle sonra gerekli merciler ile çözeriz. Bu aile ile konuşulacak da aslında bir durum ya da onunla konuşularak çözülecek bir durumda değil. Yani bu hani yasal haklarımız neyse bunlarla ilgili çok bilgimiz yok ama açıkçası idare ile sosyal hizmetlere de başvurabiliriz bu konu ile ilgili o konuda yardım alabiliriz” şeklinde açıklamada bulunmuştur.

Ö10 okul idaresine başvuracağını; *“Yine aynı şekilde bunu idare ile paylaştım kesinlikle okula aileyi çağırırdım belki emniyete taşımaya bilirdim ilk seferde ama önce aileyi bir uyarı verirdik sonrasında eğer devam eden bir durum olursa ileri seviyede emniyete taşıdık”* şeklinde ifade etmiştir.

Ö13 iki durum karşısında; *“Okul idaresi ile konuştum. Çünkü iki çocukta böyle bir şey diğer öğretmenle beraber ilk önce konuşurum sonra okul idaresini bilgi veririm sonra aileyi araştırdık kimden kaynaklandığını diye bir çözüm yolları bulmaya çalıştık”* ve *“Okul idaresi ile bu durumu konuştum babası tarafından işte şiddete uğradığını söyledim müdüre*

hanımla falan ona göre hani bir konuşup bir çözüm yolu bulmaya çalışırdık” okul idaresi ile görüşeceğini belirtmiştir.

Okul öncesi öğretmenlerinin fiziksel istismara yönelik harekete geçme durumların da rehberlik servisi ile iletişimi tercih eden öğretmenler ikinci olarak görülmektedir. Ö15 fiziksel istismar durumlarında; *“Yine rehber öğretmen, yine danışman, yani alana hâkim biriyle görüşerek ona göre yol izlemek”, “Yine rehber öğretmen” ve “Yine rehberlik destek alırdım”* şeklinde rehberlik servisini tercih edeceğini belirtmiştir.

Ö9 ise; *“Gene burada aileden önce herhalde bir pedagog ya da psikologla görüşürüm ben ondan sonra aileyi devreye sokardım sanırım”, “Gene aileden önce ben pedagogdan okulun rehber öğretmeni varsa ondan yardım almak isterdim. Ondan sonra beraber bir yol çizip o yolda ilerlemeyi tercih ederdim sanırım” ve “Ben gene aynı şekilde öncelikle rehber öğretmenle ya da yoksa pedagog psikolog beraber hareket edip en son olarak aileye dönüş yapmayı düşünürdüm”* rehberlik servisi ile görüşeceğini belirtmiştir.

Ö14 de rehberlik servisi ile iletişime geçeceğini; *“Yine rehber öğretmenimiz okul idaresine de bilgilendirebilirim. Onunla beraber yani aileyi ya da hani belki polise başvuru olsa bile hani rehber öğretmenimiz ve idare hani ön görürse onu da yapabiliirdim yani”, “Yine rehber öğretmen okul idaresi ile birlikte hareket ederdim ona göre hani gerekli mercilere başvurabiliirdik” ve “Yine rehber öğretmenle idareimiz ile hani bir karar verip ona göre bir yol çizerdim”* şeklinde açıklamıştır.

Aile ile iletişimi seçen öğretmenler fiziksel istismara yönelik harekete geçme durumlarında üçüncü sıradadır. Ö2; *“Öncelikle aile ile görüşürdüm. Yani bu hani evde ne oluyor hafta sonu nerede vakit geçiriliyor. Hani nasıl ailenin tutumlarını gözlemlemeye çalışırdım çocuk neden bu kadar her denileni kabul ediyor her şeye evet diyor hani aile tutumları nasıl onu gözlemlemeye çalışırdım”, “Öncelikle Ali'nin babası ile annesi ile görüşmeyi düşünürdüm ardından okul rehberlik servisi bu durumda onlarla görüşüp bu duruma bir çözüm bulmayı çözü düşünürdüm”* şeklinde açıklamada bulunmuştur.

Ö12 de fiziksel istismar durumlarında aile ile iletişime geçeceğini; *“Ben bu durumda özellikle ailesi ile görüşme yoluna giderdim öncelikle bu yanıkların nedenini sorardım ailenin de tatmin edici bir duyarsam veya ailede onu itiraf*

etmeyebilir etmezse de bunla ilgili okul idaresi ile önce görüşüp daha sonra da onla ilgili gerekli güvenlik güçlerimi olur artık ne olursa onla görüşülürdü yani”, “ Şimdi burada yani iki tane sınıftan bahsediyoruz herhalde değil mi diğer sınıftan şimdi ben o bir çocuğun sınıfının öğretmeni olarak öncelikle velisi ile görüşürdüm bu yara izleri neden kaynaklandı ya da izler nereden diye sorardım dediğim gibi tatmin edici bir şey duyarsam nerede olduğunu sorardım yani belli ki açıklanan açıklama yapamayacaklardır veli olarak da o durumda da gideceğim gibi önce okul idaresi daha sonra da güvenlik güçleri ile paylaşırdık bu mevzuyu” ve “ Yani burada dediğim gibi birebir görülmediği için bu kişi yani bunun dövueldüğünü görülmediği için öncelikle veli ile görüşmek gerektiğine inanıyorum. Bu konuyla ilgili çünkü hiç kimse siz sen niye yaptın bunu niye dövdün diyemez çünkü hani kişi babası tarafından veya annesi tarafından dövueldüğü belli değil çocuğun burada sadece öncelikle bir görüşme durumuna daha sonra da dediğim gibi farklı yönlerde değerlendirdik yani” şeklinde açıklamalarda bulunmuştur.

Okul öncesi öğretmenleri fiziksel istismara yönelik harekete geçme durumlarında dördüncü sırada bilgi toplama yer almaktadır. Ö16 durum karşısında;

“Evdeki bu şiddetin öncelikle boyutunu öğrenmeye çalışırdım hani sadece bu çocuğa karşı mı yoksa evdeki tüm bireylere mi karşı bir şey var çocuktan önce onu almaya çalışırdım. Sonrasında da rehber öğretmenimize hani bu durumu ayrıntılı bir şekilde görüşüp emniyet güçlerimiz neresi gerekirse oraya haber verirdik” ve “Az önce de söylediğim gibi yani bunu evden kaynaklı bir durum mu yoksa okuldaki bir akran zorbalığı mı hani önce onu bir çözmeye çalışırdım çocuklardan belki hani konuşarak bu şeyi aramaya çalışırdım... Sonrasında da rehber öğretmeni bu konuyu görüşürdük zaten bu konuda muhtemelen çocuklarla şey yapacaktır” şeklinde belirtmiştir.

Ö8 de bilgi toplayacağını; “Yani öncelikle bu izleri nereden ya da kimler tarafından yapıldığını öğrenirdik idare ile birlikte bu aşamayı ilerletiriz mutlaka aile ile görüşürüz çözüm aşamasına bu şekilde ilerleriz” şeklinde ifade etmiştir.

Çocuk ile iletişime geçme ve gözlem yapmayı tercih eden okul öncesi öğretmenleri fiziksel istismara yönelik harekete geçme durumlarında son sıradadır. Çocuk ile iletişime geçen Ö13; “Çocukla konuşurdum çocuğu belki hani konuşmak

istemeyecektir ama çocukla konuşurdum neden kimin yaptığını öğrenmek isterdim sonra öğrendikten sonra da ona göre değişik bir şeyler uygulardım sırasıyla hani kimden kaynaklı anne üvey mi babamı üvey hani yoksa özse bile psikolojik bir sorunlarımı var ailenin onlara çözüm bulmaya çalışırdım” şeklinde açıklamada bulunmuştur.

Ö3 de gözlem yapacağını; “Kendim gözlem yapardım çocuktan edine bildiğim en yararlı bilgileri edilmeye çalışırdım en doğru bilgileri kardeşleri ile mutlaka iletişime geçerdim onlara hissettirmeden ağızlarından hani belki öğretmenlerinden sınıf öğretmenlerinden bilgi edinirdim ve rehber öğretmenimizi tekrar iletişime geçerdim” şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 4.12 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Fiziksel İstismar Durumunda Sürecin Takibine Göre Dağılımı

Sürecin Takibi	f	Sürecin Takip Süresi	f
Takip Etmeye İstekli	15	Durum Sonuçlanana Kadar	15

Tablo 4.12 de okul öncesi öğretmenlerinin fiziksel istismar durumunda sürecin takibine göre dağılımlarında bütün öğretmenler takip etmeye istekli olduklarını belirtmişlerdir. Ö17 durum karşısında; *“Evet. Bu sorun kesinlikle ortadan kalktığında emin olduktan sonra ya da babanın bir şekilde çocuğun hayatından çıkarıldı ya da bu sorunun çözüldüğü adına ne dersiniz yani çocuğun sağlıklı bir güvende olduğunu hissettiğin hissedene kadar peşini bırakmazdım sağlık ve güven çok önemli”* şeklinde ifade etmiştir.

Ö13 sürecin takipçisi olacağını; “Tabii ki olurdu. Durumun hani çözüldünce ya kadar ailesini tedavi olacak artık nedir ne durumdadır bilmiyorum maddi yönden bir şeyleri var onların işlerine tam düzeltince kadar yanında olurdu” şeklinde belirtmiştir.

Tablo 4.13 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Fiziksel İstismar Durumunda Öğretmenin Yükümlülüklerine Göre Dağılımı

İstismar ve İhmal Durumunda Öğretmenin Yükümlülükleri	f
Bilmiyor	18
Rehberlik Servisi	7
Bildirme	6
Yanında Olma	4
Okul İdaresi	2

Tablo 4.13 okul öncesi öğretmenlerinin fiziksel istismar durumunda öğretmenin yükümlülükleri dağılımları görülmektedir. Öğretmenlerde çoğunlukla fiziksel istismar durumundaki yükümlülüklerini bilmediklerini belirtmişlerdir. Ö8, Ö9, Ö10, Ö12, Ö13 ve Ö14 yükümlülüklerini bilmediklerini; “*Bilmiyorum*” şeklinde ifade etmişlerdir.

Okul öncesi öğretmenlerinin fiziksel istismar durumunda öğretmen yükümlülükleri dağılımında öğretmenler yükümlülük olarak rehberlik servisi ile görüşme olarak belirtmişlerdir.

Ö18 bu durum karşısında; “*Evet. Vicdanı yükümlülük öğretmen olarak yükümlülüğü en basitinden insan yükümlülüğü bence çocuk sonuçta. Yükümlülüğün en basitinden rehber öğretmene gidip daha sonra üst kademelere ilerlemek*” ve “*Evet yükümlülüklerimi biliyorum en basitinden rehberlik öğretmenine rehberlik servisine beraber gitmek daha sonra da bu sorunu çözülmeye kadar yanlarında olmak*” rehberlik servisine bildirmek olduğunu belirtmiştir.

Öğretmenler üçüncü olarak yükümlülüklerini bildirmek olarak belirtmişlerdir. Ö15 bildirmeyi; “*Yani gerekli kişilere mercileri bilgilendirmek*”, “*Gerekli mercileri bilgilendirmek yine*” şeklinde belirtmiştir.

Ö1 ise; “*Evet göz ardı etmemek gereken mercilere bildirmek ve benzeri*” ve “*Evet bilgilendirmek idarecilerimi çevreleri mi bilgilendirmek haberdar etmek*” diyerek bildirmek olduğunu belirtmiştir.

Okul öncesi öğretmenleri yükümlülükleri içinde çocuğun yanında olmayı da belirtmişlerdir. Ö7 yanında olacağını; “*Sanırım az önce söylediğim gibi yani*

yükümlüğüm evet ben o çocuğun yanında olmak zorundayım çünkü ben ona şiddet uygulamadığıma göre güvenebileceği tek kişi benim” diyerek belirtmiştir.

Son olarak da okul öncesi öğretmenleri yükümlülük olarak okul idaresi olarak belirtmişlerdir. Ö2 bu durumu;

“Kısmen biliyorum. Öncelikle okul rehberlik servisinden bu konu ile ilgili yardım almaya çalışırdım. Daha sonra da yine işte aile görüşmeleri gerekirse okul idaresine bilgilendirerek ne yapılması gerekiyorsa yapmaya çalışırdım”, “Kısmen biliyorum yine işte okul rehberlik servisimizden destek isterdim ardından okul idareemiz. Belki bu şiddet çok ileri boyutlarda ise adli makamlar devreye girmesi için bir şeyler yapardım bu şekilde” ve “Kısmen biliyorum. Bu sorun ortadan kalkana kadar yanında kalırdım. Bununla ilgili yükümlülüklerin de okul idareemiz ve okul rehberlik servisinin gerekli müdahale sonucu eğer sonuç alamıyorsa bu davranışlar hala böyle yapılıyorsa gerekirse adli birimlere haberdar ederdim” şeklinde okul idaresine bildirme yükümlülüğünün yanında diğer yükümlülükleri de kapsayarak açıklamıştır.

Tablo 4.14 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Fiziksel İstismar ile İlgili Aldığı Eğitim Dağılımı

İstismar ve İhmal ile İlgili Alınan Eğitim	f
Eğitim Almamış	14
Eğitim Almış	1

Tablo 4.14 okul öncesi öğretmenlerinin fiziksel istismar ile ilgili aldığı eğitim dağılımları görülmektedir. Öğretmenlerden 14’ü eğitim almamış olup 1 kişi s eğitim aldığını belirtmiştir.

Ö1, Ö3, Ö10, Ö13, Ö16 ve Ö18 eğitim almadıklarını; “Hayır” şeklinde ifade etmişlerdir.

Ö5 ise fiziksel istismar konusunda eğitimini demografik bilgi formları içinde istismar ve ihmal ile ilgili okulda aldığı dersler arasında olduğunu belirterek; “Evet” şeklinde ifadesini belirtmiştir.

4.3 Duygusal İstismar Bulguları

Öğretmenlerden elde edilen veriler doğrultusunda duygusal istismara ait yedi ayrı tema ve temalara ait kodlar bulunmaktadır. Bu tema ve kodlar alt boyutları ile bütün olarak Şekil 4.3’de verilmiştir.

Şekil 4.3 Duygusal istismara ait temalar ve kodlar

Duygusal istismar bulguları araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formundaki duygusal istismar durumunu öğretmenlerin cevapları ile analiz edilerek kod ve tema ortaya çıkarılmıştır. Kod ve temaların tablo hali sırası ile açıklanıp öğretmenlerin cümleleri ile desteklenmiştir.

Tablo 4.15 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Duygusal İstismar Göstergeleri- Katılımcı Yorumu Dağılımı

İstismar ve İhmal Göstergeleri- Katılımcı Yorumu	f
Davranışsal Göstergeler	14
Duygusal İstismar	7
Psikolojik Göstergeler	7
İhmal	2

Tablo 4.15 incelendiğinde duygusal istismar göstergeleri ve katılımcı yorum dağılımları görülmektedir. Öğretmenlerden 14'ü duygusal istismar göstergeleri-katılımcı yorumlarında en çok davranışsal göstergelerin olduğunu belirtmişlerdir. Ö5 durumu;

“Annenin onu değersiz hissettirmesi, olumsuz cümleler kullanması ve başkaları tarafından da yine olumsuzluklar yaşaması. Yani anne tarafından üzerinde bir baskı var. Ne diyebiliriz buna da değersizleştiriyor yani çocuğunu değersiz görüyor. Hani bir istismar türü ama hani bedene dokunulmuyor ama direkt onu değersizleştiriyor böyle diyebilirim” şeklinde anne davranışlarında olduğunu belirtmiştir.

Ö1 duygusal istismar karşısındaki göstergeleri ve yorumu; *“Evet olumsuzluk sezdim. Annenin durumunda bir olumsuzluk sezdim özellikle işte kendi kızına kaprisli arkadaşlarının onun sevmemesini anlıyorum gibi şeyler söylemiş. Bunlar olumsuz cümleler. Bu durumdaki olumsuzluk annenin söylemleri kızının davranışları bu da bir istismar. Türünü bilmiyorum ama hani şimdi şiddet diyebilirim şiddete dayalı istismar”* şeklinde ifade etmiştir.

Ö17 duygusal istismar karşısındaki yorumu; *“Yani bu durumda en büyük olumsuzluk bir annenin kızına sözel olarak yaşadığı oradaki ibare ve ifade bence bir olumsuzluk işareti aptal ve değersiz cümlesi çok bence yani burada dikkat çekici. Ya burada bir annenin çocuğuna yaşadığı sözel bir istismar çeşidi var bence bu”* diyerek açıklamada bulunmuştur.

Duygusal istismar göstergeleri ve katılımcıların yorumları dağılımına bakıldığında öğretmenlerin yedisi durumu duygusal istismar olarak belirtmişlerdir. Ö7 yorumunda; *“Duygusal şiddet görüyor bu çocukta ya da duygusal istismar mı diyoruz biz ona...”* şeklinde açıklamada bulunmuştur.

Ö14 duygusal istismar olarak belirttiğini; *“Duygusal istismar var burada da. Yani çocuğu aşağılama sevgisizlik alay edilmesi ona kendini değersiz hissettirmesi kişinin”* açıklamıştır.

Öğretmenlerin yedisi ise bu durum karşısındaki yorumu psikolojik göstergeler şeklinde açıklamıştır. Ö2 psikolojik göstergelerin olduğunu; *“Burada annesi bu 6 yaşındaki çocuğuna bence böyle psikolojik şiddet diyebilirim. Buna da o şekilde çocuğu sürekli işte rencide ederek onu aşağılayarak çocuğun böyle kendini kötü hissetmesini sağlamış yani”* şeklinde açıklamada bulunmuştur.

Ö8 durumu ise; *“Narin kızımız psikolojik şiddet görüyor annesinden özellikle ve annesinden gördüğü için çevresine de aynı şiddet uygulamaya çalışıyor”* şeklinde kendini ifade etmiştir.

Öğretmenler duygusal istismar göstergeleri ve yorumlarında iki kişi ihmal olduğunu belirtmiştir. Ö12 ihmal olduğunu;

“Tabii yani burada ailesinin çocuğa değer vermediğini bir kere görüyoruz burada bir ihmalden bahsedebiliriz çünkü büyük bir ihmal tabii çocuk çünkü kendine olan güveninin kaybolmasına neden olmuş belli ki çocuğa bayağı kötü sözler söylenmiş ki çocuğu küçük düşürücü sözler söylendiği için çocuk kendini değersiz hissediyor diyebilirim” belirtmiştir.

Tablo 4.16 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Duygusal İstismara Yönelik Belirtilere Göre Dağılımı

İstismar ve İhmale Yönelik Belirtiler	f
Davranışsal Belirtiler	21

Tablo 4.16 incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin duygusal istismara yönelik göstergelere göre dağılımında tüm öğretmenler annesin davranışlarından ve çocuğun davranışlarından yola çıkarak davranışsal belirtilerin olduğunu açıklamışlardır. Ö1 davranışsal belirtilerin olduğunu;

“Çocuklara sürekli diğer çocuklara sürekli bir şeyler söylemesinden hani onlara karşı onları kızdırmaya çalışmasından anladım ve daha sonrasında sınıfa gelen arkadaşını sürekli her fırsatta cimciklemesi ona da hani sanki annesinin yaptığı şeyleri yapmaya çalışması gibi geldi bana” belirtmiştir.

Ö17 davranışsal bulgular olduğunu; “Yani annenin çocuğa olan buradaki değersiz ve aptal ibaresi aynı şekilde kızın da bunu sınıf ortamında arkadaşlarına yansıtarak uygulaması olumsuzluk işareti” açıklamıştır.

Ö7 durum karşısında; “Annesinin kızının hakkındaki kaprisli olduğunu söylemesi ki bu çok rastlanır bir şey değil genelde anneler için çocuklar mükemmeldir. Ya şu parktaki olay ve onun da yeni gelen arkadaşına karşı yaptıkları” açıklamasını dile getirmiştir.

Ö16 duygusal istismara yönelik göstergelerde hem annenin hem de çocuğun davranışlarında belirtiler olduğunu; “Anne burada öğretmen anneyi okula çağırdığında annesi işte kızının kaprisli olduğunu ve hani diğer çocukların onu sevmemesinin normal bir durummuş gibi ifade etmiş ve sonraki dönemde işte parkta öğretmeni gördüğünü kızıyla işte değersiz olduğunu aptal olduğunu dile getiriyor olması çok net bir şekilde zaten gösteriyor ki sonrasında çocuk da yeni gelen arkadaşına annenin ona yaptığı davranışı hani tekrar göstermeye çalışıyor” ifade etmiştir.

Tablo 4.17 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Duygusal İstismara Yönelik Duygusal Reaksiyon Dağılımı

İstismar ve İhmale Yönelik Duygusal Reaksiyon	f
Üzüntü	11

Tablo 4.17 okul öncesi öğretmenlerinin duygusal istismara yönelik duygusal reaksiyon dağılımları görülmektedir. Öğretmenlerin 11’i duygusal reaksiyon karşısında üzüntü duyduğunu belirtmişlerdir. Ö14 duygusal reaksiyonu; “Yani davranışlarını yansıtmış kendine nasıl davranıldı ise o da başkalarına yapmış yani üzücü bir durum ama hani diğer istismarlara göre çok ağır değil diye düşünüyorum ama üzücü bir durum gerçekten böyle bir öğrencim olsa hani ona sonsuz sevgi ile yaklaştım herhalde” şeklinde ifade etmiştir.

Ö12 ise; “Çok üzüldüm tabii. Yani ben şuna inanıyorum; ben öğretmen olarak, idareci olarak yaşantımda da şuna inandım hep şuna inandım velilerin

öncelikle velilerin eğitilmesi gerektiğine inanıyorum ben yani okul öncesinden başlayarak bir veli potansiyelin mutlaka ileriye dönük olarak belli bir kategoride şekillendirilmesi gerekiyor yani” diyerek kendini ifade etmiştir.

Ö15 üzüldüğünü; “Yani üzüldüm bir çocuğun yaşamaması gereken şeyler onlar güzel şeylerle Hayata bağlamak gerek onları kendilerini önemli hissettirmek gerek bence” şeklinde belirtmiştir.

Tablo 4.18 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Duygusal İstismara Yönelik Harekete Geçme Dağılımı

İstismar ve İhmale Yönelik Harekete Geçme	f
Aile ile İletişim	7
Rehberlik Servisi	3
Öğrenci ile İletişim	3
Okul İdaresi	2

Tablo 4.18 İncelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin duygusal istismara yönelik harekete geçme dağılımı görülmektedir. Duygusal istismara yönelik harekete geçme de altı öğretmen aile ile iletişim içinde olacağını belirtmiştir. Ö9 aile ile iletişime geçeceğini;

“Anne ile konuşmayı tercih ederdim burada öncelikle yani yaptığının yanlış olduğunu uygun bir dille ifade etmeye çalışırdım gerekirse yardım alabileceğini doğru öğretim ve öğrenme şeklinde öğrenebileceğini ifade etmeye çalışırdım elimden geldiğince” belirtmiştir.

Ö10 durumu; “Önce anne ile görüşürdüm. Eğitici yazılar gönderirdim. Baba ile iletişime geçip veya çalışırdım. Bu durumda ama işte bu iletişime geçmekle hem anne hem babayla birlikte iletişime geçerdim. Genelleme yaparak konuşurdum ilk başta yani sorunu kabul etmediklerini düşünüyorum. Çünkü annesi bu derece ileri bir safa da çocuğuna aşağılıyorsa sorunu başlarda kabul etmeyecektir. Grup yazışmalarımız da birebir görüşmelerde hep çocukların bu tarz durumlarda etkilenebileceklerine dair olumlu kelimeler ve yazılar gönderirdim” şeklinde açıklamıştır.

Ö12 ise; “Bununla ilgili ben elimden geldiği kadar ben öncelikle faydalı olmaya çalışırdım. Veliye yani Bununla ilgili kitaplar tavsiye ederdim okuması için ki kitapları okuyacağını zannetmiyorum böyle bir velinin.

Seminerler yapabilirsem kendim seminerler yapıp velilere faydalı olmaya çalışırdım. Bununla ilgili idareye sıkıştırıp seminerler yapılması yönünde telkinlerde bulunabilirdim. Oda da İlçe Milli Eğitim, İl Milli Eğitim orada bir seminerlerle ilgili yönelik bir seminer yapılmasını sağlayabilir yani” açıklamada bulunmuştur.

Ö13 ilk olarak anne ile iletişim içinde olacağını; “İlk önce anne ile konuşurdum hani neden böyle, kızınız neden bu durumda, hani hem utangaç ve duyarlı bir kız çocuğu, neden haklı olduğunu hani arkadaşlarını kaprisli olduğunu söylüyorsunuz hani nerede gördünüz nasıl yani bu duyguyla yaklaştınız falan diye konuşurdum. Sonra annenin cevaplarını alırdım hani birkaç tane soru hazırladım. Belki daha sonrasında da durum ne gösterir bilmiyorum. Babasına geçerdim babası bu konuda ne düşünüyor. Daha sonra da ortak bir karar alıp kızla da tabii ki konuşurdum, bir çözüm yolu bulmaya çalışırdım. Aile içinde aile içinde olmazsa işte idareye de yansıtırdım. Ama en çok bu aile içinde daha çok şey oluyor” belirtmiştir.

Okul öncesi öğretmenlerinin duygusal istismara yönelik harekete geçme dağılımında üç öğretmen rehberlik servisi ile iletişim içinde olacağını belirtmiştir. Ö18; *“Hem çocuğa hem de annesini rehberlik servisi ile görüşmek için yönlendirdim”* şeklinde açıklamada bulunmuştur. Ö14 durum karşısında; *“Rehber öğretmeni ile iletişime geçerdim ve aile ile konuşurdum”* diyerek açıklamada bulunmuştur.

Okul öncesi öğretmenlerinden üçü ise duygusal istismara yönelik harekete geçme durumunda çocuk ile iletişimde olacağını belirtmiştir. Ö5 çocuk ile iletişim içinde olacağını;

“Öncelikle tabii ki de öğrencimle konuşurum evde anne ve babanın hani onu karşı davranışlarından da bahsetmesini isterdim yani baktığımda hani evet annenin değersiz görmesi işte olumsuz cümlelerden bahsetmesi ı ve arkadaşlarının da eğer sınıf ortamında hani onu ezmeye çalıştıklarını gördüğümde bu ortamı olumluya çevirmeye çalışırım düzeltmeye çalışırım bu şekilde” belirtmiştir.

Ö16 ise; *“Önce bir çocukla konuşurdum hani bunun boyutu nedir çocuk kendini ailenin burada bu davranışı, annenin bu davranışına karşı hani nasıl*

hissediyor, bir önce tam olarak duygularını öğrenip sonrasında zaten rehber öğretmene bilgi verirdim” şeklinde belirtmiştir.

Ö7 duygusal istismara yönelik harekete geçmede okul idaresi iletişimde olacağını; *“Ne yapılır? Yani yine müdürümle konuşurduk ve aileyi sanırım yani daha doğrusu anneyi okullar çağırıp kendimiz konuşurduk diye düşünüyorum yani bu daha halledilebilir gibi geldi bana kendi çabamızla”* şeklinde açıklamada bulunmuştur.

Tablo 4.19 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Duygusal İstismar Durumunda Sürecin Takibine Göre Dağılımı

Sürecin Takibi	f	Sürecin Takip Süresi	f
Takip Etmeye İstekli	15	Durum Sonuçlanana Kadar	11

Tablo 4.19 incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin duygusal istismar durumunda sürecin takibine göre dağılımında öğretmenlerin tamamı süreci takip etmeye istekli olduklarını belirtmişlerdir. Ö17 takip etmeye istekli olduğunu;

“Evet. Yani en azından annenin peşini bırakmazdım diyebilirim bir kere konuştum görüştim sorumluluğumu ve görevimi tamamladım diye düşünmezdim. Sonuç olarak çocuk sınıf ortamındaki davranışlarını gözlemlerdim annenin olan yaklaşımı çocuğun sınıftaki davranışlarında bir değişikliğe neden olmaya başladı mı diye bu çünkü karşılıklı bir süreç çocuğu gözlemleyerek oradan anneye de dair çıkarımlar bulunurdum ve herhalde bir sorun olmadığını düşündüğüm de artık bırakırdım bu işin peşini” şeklinde açıklamıştır.

Ö3 takip durumunu; *“Olurdum. Çocuğun davranışları normale dönene kadar takipte kalırdım. Ama zaman zaman şeyler yaşanabiliyor hani normale dönmüş gibi görünüyor ama aile ile yakından takip ederdim”* diyerek ifade etmiştir.

Ö13 ise; *“Tabii ki olurdum. Yani zorla sevgi olmaz neye kızıyor ne yapıyor bilmiyorum ama elimden geldiği kadar şey yapmak isterdim ama bu soru biraz daha zor gibi geldi bana çünkü hani istesiniz de yapmaz”* şeklinde belirtmiştir.

Tablo 4.20 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Duygusal İstismar Durumunda Öğretmenin Yükümlülükleri Dağılımı

İstismar ve İhmal Durumunda Öğretmenin Yükümlülükleri	f
Bilmiyor	7
Aile ile Görüşme	3
Rehberlik Servisi	3
Yanında Olma	2

Tablo 4.20 İncelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin duygusal istismar durumunda öğretmen yükümlülükleri ile ilgili dağılımda öğretmenlerin altısı bilmiyorum şeklinde belirtmiştir. Ö7, Ö8, Ö12, Ö13 ve Ö14; “*Bilmiyorum*” şeklinde ifade etmiştir.

Okul öncesi öğretmenlerinin duygusal istismar durumunda öğretmenin yükümlülükleri dağılımda üç öğretmen yükümlülüğünün aile ile görüşme olduğunu belirtmiştir. Ö17 durumu;

“Bununla ilgili yükümlülüklerim zaten aile ile iletişime anne, baba ve çocuk iletişimi konusunda velilerle de sık sık görüşmeler yapıyoruz. Hani öğretmen olarak velilere bu konuda elimizden geldiğince yol göstermeye çalışıyoruz ama hani bu kadar net ve bariz bir şekilde işte bir çocuğa aptal, değersiz diyecek şekilde çok veli çıkmıyor karşımıza ama çıktığında da dediğim gibi bu konuda kendimiz yetebildiğimiz evet ama yetemediğimiz durumlarda daha uzman kişilerden de fikir alarak görüş alarak velileri yönlendirebiliyoruz bazen” şeklinde açıklamada bulunmuştur.

Ö16 duygusal istismar durumunda öğretmen yükümlülüğü olarak rehberlik servisi olduğunu; “*Evet rehberlik servisine ve emniyet güçlerine bildirmemiz gerekiyor böyle bir durum olduğunu*” şeklinde belirtmiştir. Ö18 ise; “*Rehberlik servisine yönlendirmek, aile eğitimi vermek veya aile katılımı sağlamak*” şeklinde ifadesini belirtmiştir.

Duygusal istismar durumunda öğretmenin yükümlülüğünü çocuğun yanında olma olarak belirten Ö5; “*Yani biliyorum yapmam gerekenleri dediğim gibi sınıfı onun için olumlu hale getiririm arkadaşları ile hep bir arada oynamayı ve tüm sınıfta mesela bütün öğrencilerin değerli olduğunu aynı eşit haklara sahip olduğundan bahsederim*” diyerek açıklamıştır.

Tablo 4.21 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Duygusal İstismar ile İlgili Aldığı Eğitim Dağılımı

İstismar ve İhmal ile İlgili Alınan Eğitim	f
Eğitim Almamış	12
Eğitim Almış	3

Tablo 4.21 incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin duygusal istismar ile ilgili aldıkları eğitim dağılımında 14 öğretmen eğitim almamış olarak belirtirken, 3 öğretmen eğitim aldıklarını belirtmişlerdir. Ö3, Ö8, Ö9, Ö12, 13 ve Ö14 eğitim almadıklarını; “*Almadım*” şeklinde ifade etmişlerdir.

Eğitim alan üç öğretmenden Ö17; “*Evet genelde bu anne baba veli çocuk iletişimi konusunda aldığımız eğitimler var*” diyerek açıklamada bulunmuştur. Ö18 de aynı şekilde; “*Anne baba eğitimi*” diyerek eğitim aldığını belirtmiştir.

4.4 İhmal Bulguları

Öğretmenlerden elde edilen veriler doğrultusunda ihmale ait yedi ayrı tema ve temalara ait kodlar bulunmaktadır. Bu tema ve kodlar alt boyutları ile bütün olarak Şekil 4.4’de verilmiştir.

İHMAL

İstismar ve İhmal Göstergeleri Katılımcı Yorumu

1. İhmal
2. Mahrum Etme
 - Aşı Eksikliği
 - Önemsememe
 - Aç Bırakma
 - İlgisizlik
 - Sevgisizlik
3. Fiziksel Göstergeler
 - Yorgunluk
 - İş Yapamama
4. Davranışsal Göstergeler
 - Görmezden Gelme
 - Emniyet Kemerini Takmama
 - Çocuğun Güvenliğini Sağlamama
 - Aile Sorumsuzluklarını Almaması
5. Diğer İstismar Türleri
 - Duygusal İstismar
 - Fiziksel İstismar
 - Ekonomik İstismar
5. Bilişsel Göstergeler
 - Öğrenmede Güçlük

1. Fiziksel Belirtiler
 - Yorgunluk
 - Yıksuzluk
 - Aşı Eksikliği
 - Aç Olma Hali
2. Davranışsal Belirtiler
 - Emniyet Kemerini Takmama
 - Çocuğun Sürekli Aç olması
 - Bozuk Yeme Davranışları
3. Duygusal Belirtiler
 - Aile İlgisizliği
4. Bilişsel Belirtiler
 - Dikkat Eksikliği
 - Öğrenme Güçlüğü

İstismar ve İhmale Yönelik Belirtiler

İstismar ve İhmale Yönelik Duygusal Reaksiyon

1. Üzüntü
2. Merak
3. Kaygı
4. Acıma

İstismar ve İhmale Yönelik Harekete Geçme

1. Aile ile İletişim
2. Rehberlik Servisi
3. Çocuk ile İletişim
4. Gözlem
5. Araştırma Yapma

Sürecin Takibi

1. Takip Etmeye İstekli
 - Durum Sonuçlanana Kadar
2. Takip Etmeye İstekli Değil
 - Takip Etmeye İstekli Değil

İstismar ve İhmal Durumunda Öğretmenin Yükümlülükleri

1. Bilmiyor
2. Çocuğu Takip Etme
3. Aile ile Görüşme
4. Rehberlik Servisi

İstismar ve İhmal ile İlgili Alman Eğitim

1. Eğitim Almamış
2. Eğitim Almış

Şekil 4.4 İhmale ait temalar ve kodlar

İhmal bulguları, araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formundaki beş adet ihmal durumlarını öğretmenlerin cevaplarına göre tek tek analiz edilerek ortak bir kod-tema ile ortaya çıkarılmıştır. Kod ve temaların tablo hali sırası ile açıklanıp öğretmenlerin cümleleri ile desteklenmiştir.

Tablo 4.22 Okul Öncesi Öğretmenlerinin İhmal Göstergeleri- Katılımcı Yorumu Dağılımı

İstismar ve İhmal Göstergeleri- Katılımcı Yorumu	f
İhmal	39
Mahrum Etme	23
Fiziksel Göstergeler	15
Davranışsal Göstergeler	14
Diğer İstismar Türleri	6
Bilişsel Göstergeler	3

Tablo 4.22 bakıldığında okul öncesi öğretmenlerinin ihmal göstergeleri ve katılımcı yorumları dağılımı görülmektedir. Öğretmenler ihmal göstergeleri ve katılımcı yorumlarında çoğunlukla ihmal olarak belirtmişlerdir. Ö12 ihmal göstergeleri ve katılımcı yorumunda durumları;

“Bir ihmal söz konusu aşıları yapılmamış bir ihmalden bahsedebiliriz burada”, “Tabii ki burada da bir yeni ihmalden ihmal söz konusu. Çocuğun emniyet kemerinin takılmaması arka koltukta”, “Çocuk okula burada bir ihmal söz konusu çocuk okula yemek yemeden gönderiliyor ki çocuk böyle aç olduğunu hissediyor yani burada anlaşılın” ve “Yani tabii ki burada da bir ihmal söz konusu diye düşünüyorum çünkü belli ki bu iki kardeşler bunlar annesi babası diğer çocuğu daha çok ilgi göstermekte bu çocukta ihmal etmekte onu görüyorum” şeklinde ifade etmiştir.

Ö13 ihmal olarak belirttiğini; *“Evet. İhmal”, “İhmal var burada. Kendi örnek olmuyor kendi emniyet kemerini takmıyor ve çocuğuna da takmıyor o yönünü görmüyor bir ihmal var”, “Burada ihmal var çocuğu annesi babası karnını doyurmuyor herhalde doyumadan okula gönderiyor aç olarak çocukta burada karnını doyurmaktan şey buluyor” ve “Burada da ihmal var annesi hem çocuk diğer kardeşine de bakmıyor abisine ve kız kardeşine sorumluluk veriyor fazlasıyla bir sorumluluk veriyor yaşının zaten orada 5 yaşında o yüzden yani evet ihmal” şeklinde açıklamıştır.*

Ö16 ise; *“İhmal var çocuğun sağlığı ile ilgili bir ihmal var”, “Yani ihmal var burada da çocuğun sağlığı ile ilgili yine sonuçta aile çocuğu koruyup kollamakla da yükümlü orada bir sıkıntı var”, “Evet yani şey yemek yemek işte sağlığını korumak temel ihtiyaçlar temel ihtiyaçlarını karşılamaya dair burada bir ihmal var” ve “Evet burada da bir ihmal var aile tarafından bundan bir şey ihmal edilmiş bir çocuk öyle söyleyeyim” şeklinde ihmal olduğunu belirtmiştir.*

Okul öncesi öğretmenlerinin ihmal göstergeleri ve katılımcı yorumlarında öğretmenler ikinci olarak mahrum etme olarak belirtmişlerdir. Ö3 bu durum karşısında; *“Evet çocuğun aç olması bir olumsuzluk davranıştır. Çocuğun fiziksel ihtiyaçlarının karşılanmaması. Ya beslenme bir çocuğun sağlıklı beslenme özellikle bir çocuğun en önemli gereksinimlerinden biridir bunun aile tarafından anne baba tarafından mutlaka karşılanması gerekir karşılanmıyorsa hem ihmal hem de istismar vardır diye düşünüyorum”* şeklinde mahrum etme olduğunu belirtmiştir.

Ö1 ise mahrum etmeyi; *“Yani burada olumsuzluk çocuğun aç olması, aç olduğunu söylemesi, burada çocuğa yiyecek verilmiyor ya da yeteri kadar yiyecek verilmiyor öyle söyleyeyim ve çocuk aç kalıyor evde annesi yani yedirmiyor bir şeyler”* şeklinde ifade etmiştir.

Ö17 durum karşısında; *“Yani ben aşı konusunun birçok insan tarafından tartışılan bir konu olduğunu bildiğim için çok açıkçası şaşırmadım bu tarz ebeveynler var görüyoruz ama hani bana sorarsanız demek ki bu çocuğun aşılınmaması bir eksiklik”* ve *“Yani çocuğun en temel ihtiyaçlarından biri olan beslenme piramidin en alt basamağı ve en temelini oluşturan yer oradaki kesinlikle çocuk adına eksik bırakılan çocuk mahrum bırakıldığı bir duruma işaret”* şeklinde mahrum etmeyi eksiklik olarak belirtmiştir.

Okul öncesi öğretmenlerin ihmal göstergeleri ve katılımcı yorumlarında fiziksel gösterge üçüncü sırada olduğu görülmektedir. Ö15 fiziksel göstergeyi; *“Çocuğun uyuyakalması okulda sürekli devam edememesi”* şeklinde açıklamıştır.

Ö9; *“Çocuğun yapabileceğinden fazla sorumluluk yüklenmiş olduğunu gözlemledim. Çocuğun evde kardeşine bakmakla yükümlü olduğunu söylemesi ondan dolayı okulda yorgun bitkin olması ve dikkatini toplayamaması”* şeklinde belirtmiştir.

Ö2 ise; *“Tabii ki bu 5 yaşındaki bir çocuğun sürekli yorgun olması dikkat dağınıklığı dikkatini toplayamaması öğretmenin verdiği görevleri tek başına yapmaması birilerinden sürekli yardım istemesi bunlar bir sorun”* şeklinde belirtmiştir.

Davranışsal göstergeler okul öncesi öğretmenlerinin ihmal göstergeleri ve katılımcı yorumları arasında dördüncü sırada yer almıştır. Ö7 durumu; *“Ailenin çocukları ile ilgilenmemesi”* şeklinde ifade etmiştir.

Ö1; *“Ya annesinin hem kendisinin emniyet kemerini takmaması hem çocuğu dikkat etmemesi olumsuz bir durum tabii ki ya da bu da görmezden gelmek önemsememek bence bu şekilde tanımlayabilirim”* şeklinde açıklamıştır.

Ö14 de durum karşısında; *“İhmal gördüm çünkü burada çocuğu aç bırakmışlar belki maddi durumu olarak da aile sıkıntı olmuş olabilir ama bilerek de çocuğu görmezden gelip hani ya da sevgisiz kimisi sevmez kabul etmez çocuğu istemez zoraki olmuştur hani böyle olup da aç bırakmış bilerek de aç bırakmış olabilirler ya da fakir oldukları için de olabilir”* ifadede bulunmuştur.

Okul öncesi öğretmenleri ihmal göstergeleri ve katılımcı yorumlarında ihmal yerine durumların diğer istismar türleri olarak düşündüklerini de belirtmiştir. Ö1 durum karşısında; *“Bu durumda da aşı aşıları eksik olumsuz olarak bu var. Bu da bence bir istismardır çocuğu görmezden gelmek yani çocuğu hiçe saymak gibi bir şey bu bence”* şeklinde ifade etmiştir.

Ö14 istismar olarak; *“Çocuk işçiliği çocuğu çalıştırmışlar yine çocuk işçiliği daha doğrusu. Belki öyle görmüyorlar kardeşine bakma gibi görüyorlar ama aslında çocuk da ihmal ve istismar var burada şu an hem ihmal etmişler burada hem de işçilik yani çocuk işçiliğine zorlanmış burada çocuk kardeşine bakmak zorunda bırakılmış”* şeklinde belirtmiştir.

Ö18 de duygusal istismarı şu şekilde belirtmiştir; *“Çocuğun sürekli uyuklaması bir işi tek başına yapamaması öğrenmede güçlük çekmesi ve en son söylediği kardeşine Bakmak zorunda olduğunun annesinin onunla ilgilenmediğini söylemesi. Bence hem ihmal var hem de duygusal istismar var”*.

Ö15 ise; “Emniyet kemeri takmamışlar Aslı'ya da kendine de yani onun güvenliğini sağlayamamış. Duygusal istismar diyebilirim yani çocuğun güvenliğini sağlayamamış aile”, “Evet Sürekli Aç olduğunu söylüyor. Bu çocuk doymamış aç bırakılmış. Buna bir tür koyacak olsam fiziksel istismar mı diyeyim yani ihtiyaçları giderilmemiş açlık duygusu yeme içme gibi eksiklikleri karşılanmamış çocuğu” ve “Çocuğun uyuyakalması okulda sürekli devam edememesi. Bu da çocuk işçiliği sanırım evde kardeşine bakmakla yükümlü olmuş o görev verilmiş ona” şeklinde açıklamalarda bulunmuştur.

Son olarak okul öncesi öğretmenleri ihmal göstergeleri ve katılımcı yorumları içinde bilişsel göstergelerin olduğunu da açıklamışlardır. Ö3 öğrencide görülen öğrenme güçlüğüne bilişsel gösterge olarak; “Çocuğu sürekli birilerinden yardım istemesi kendi ihtiyaçlarını karşılayamaması dikkatini toplayamaması hepsi var uyuyakalması öğrenmede güçlük yaşamaması” açıklamıştır.

Tablo 4.23 Okul Öncesi Öğretmenlerinin İhmale Yönelik Belirtilere Göre Dağılımı

İstismar ve İhmale Yönelik Belirtiler	f
Fiziksel Belirtiler	41
Davranışsal Belirtiler	27
Duygusal Belirtiler	18
Bilişsel Belirtiler	7

Tablo 4.23 de okul öncesi öğretmenlerinin ihmale yönelik göstergelerine göre dağılımları görülmektedir. Öğretmenler ihmal durumunda çoğunlukla ilk gösterge olarak fiziksel belirtilerin olduğu görülmektedir. Ö8 fiziksel belirti olarak; “Yani çocuğumuzun bir şeyleri yok yani aşıları yok aşıları yapılmamış bebekliğinden itibaren çocuğumuz hiç hastane bakımı ya da hiçbir bakımı üstlenilmemiş gibi hissediyorum şu an” şeklinde ifade etmiştir.

Ö14 de fiziksel belirtiyi; “Emniyet kemeri takmamak hani çocuk oto koltuğu olmaması” diyerek ifade etmiştir.

Ö16 ise; “Yani aslında anne ve baba bilinçli diyebileceğimiz kesimden diyebilirim ve şimdi arabada emniyet kemeri kullanmak ya da işte bir koltuk çocuk koltuğu kullanmak çocuğun güvenliği için çok önemli bunu burada

ihmal ediyor olmak ya da uygulanmıyor olmak soru işareti bıraktı açıkçası” şeklinde açıklamıştır.

Okul öncesi öğretmenleri ihmal göstergeleri içinde ikinci olarak davranışsal belirtilerin olduğunu da açıklamışlardır. Ö5 durumu; *“Aç olmasını ve sürekli bir şeyler yemesinden”* şeklinde ifade etmiştir.

Ö3 de aynı şekilde; *“Yemekhaneye gittiğinde sürekli aç olduğunu söylemesi sürekli yemek istemesi”* açıklama yapmıştır.

Ö12 ise; *“Yani çocuğun Aç olduğunu söylemesi ve yiyecekler bir şeyler istemesinden anlıyoruz onu”* şeklinde belirtmiştir.

Ö17 de davranışsal belirtiyi; *“Yani dediğim gibi kardeşine bakıyor olması buradan anladım”* şeklinde açıklamıştır.

Duygusal belirtiler ise ihmal göstergeleri içinde üçüncü sırada yer almaktadır. Ö15 duygusal belirti olarak; *“Sürekli kardeşine bakmak zorunda olduğunu söylemiş annesinin onunla ilgilenmediğini söylemiş o da bu sorumluluğu kendisi üstlenmiş”* ifade etmiştir.

Ö2 da aynı şekilde; *“Yorgun olmasından işte kardeşime bakmak zorunda bakmak zorundayım demesinden annenin annesinin onunla ilgilenmediğini söylemesinden anladım”* açıklamada bulunmuştur.

Son olarak okul öncesi öğretmenleri ihmal göstergelerini bilişsel belirtiler olarak açıklamışlardır. Ö7 durumu; *“Yani yukarıda çocuğun işte dikkatini toplayamaması vesaire bir sürü şeyler var çünkü çocuk çok yorgun ve kardeşine bakmak zorunda olduğunu da söylemiş”* diyerek açıklamıştır.

Tablo 4.24 Okul Öncesi Öğretmenlerinin İhmale Yönelik Duygusal Reaksiyon Dağılımları

İstismar ve İhmale Yönelik Duygusal Reaksiyon	f
Üzüntü	22
Merak	11
Kaygı	8
Acıma	2

Tablo 4.24 de okul öncesi öğretmenlerinin ihmale yönelik duygusal reaksiyonlarının dağılımları görülmektedir. Öğretmenlerin çoğu ihmal karşısında üzüntü duyduğunu belirtmiştir. Ö14 durum karşısında;

“Ya kendini önemsiz hissetmiş yani ben de üzüldüm bu durumda hani belki farkında değil çalıştırıldığını ama yani çocukluğunu yaşayamaması çok kötü bir şey” ve “Yani tabii ki üzücü bir durum sonuçta hani hep muhtaç olanlara yardım ederiz hani böyle görünce üzüldürüz içimiz yanar dışarıda falan ki kendi öğrencimin olması daha bir üzücü yani” şeklinde üzüntü duyduğunu ifade etmiştir.

Ö12 de aynı şekilde durumlar karşısında üzüntü duyduğunu; *“ Ya üzüntü verici yani dedim ya velinin ihmalinden kaynaklı bir problem olduğunu düşünüyorum”, “Bu durum ya üzüntü verici çünkü hani çocuğun öncelikle çocukların güvenliği insanlığın güvenliği söz konusu olduğu için tabii ki çocuklarda ön planlarda burada üzüntü verici diyebilirim”, “ Üzüntü verici yani insan çocuk anne baba burada öncelikle çocuğunun karnını doyurması yani aç olması doyurması gerektiğini düşündüm yani” ve “ Üzüntü verici hissettirdi çünkü hiç evlat ayrımı yapılmaması gerektiğini düşünüyorum yani”* şeklinde açıklamıştır.

Okul öncesi öğretmenleri ihmale yönelik duygusal reaksiyonlarında ikinci sırada merak olduğunu belirtmiştir. Ö16 duruma karşı; *“Yani açıkçası sadece merak var şu an neden böyle bir durum olduğuna dair”* şeklinde açıklamıştır.

Ö2 ise; *“Yani merak hissettirdi aslında neden insan çocuğuna bunu yapar diye düşündüm sonuçta yıllardır uygulanagelen bir uygulama bizler de dahil hani herkes aşılanıyor toplumda neden insan çocuğuna bu kötülüğü yapar diye bir merak uyandırdı bende”, “Bu da aileyi düşünüyorum aileyi acaba bu çocuğu neden yeteri kadar yemek vermiyor niye karnına doyurmuyor acaba sıkıntı ailede olduğunu düşündüm ben merak hissettim merak uyandırdı bende yani” ve “ Üzüldüm üzüntü hissettirdi anneye merak ettim yani nasıl bir anne niye böyle davranıyor diye meraklı üzüntü hissettim”* şeklinde merak duyduğunu belirtmiştir.

Duygusal reaksiyonların üçüncüsü olan kaygıyı da Ö3; *“Kaygılandım açıkçası hani böyle bir şey mümkün olabileceğini düşünmüyorum hani anne baba bilinçli bir şekilde*

çocuğunu aç bırakmaz diye düşünüyorum görmedim ya da hissetmediğim bir durum söz konusu olabileceğini belki annenin babanın maddi gelirlerinde bir düşük mü var acaba diye düşünürüm düşündürdü yani açıkçası” şeklinde açıklamıştır.

Son olarak okul öncesi öğretmenleri duygusal reaksiyon olarak acıma duygusunu belirtmişlerdir. Ö18 durumu; *“Acıma, merhamet, aileye karşı da öfke”* şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 4.25 Okul Öncesi Öğretmenlerinin İhmale Yönelik Harekete Geçme Dağılımı

İstismar ve İhmale Yönelik Harekete Geçme	f
Aile ile İletişim	33
Rehberlik Servisi	8
Çocuk ile İletişim	6
Gözlem	3
Araştırma Yapma	2

Tablo 4.25 okul öncesi öğretmenlerinin ihmale yönelik harekete geçme dağılımı incelendiğinde ihmal durumda ilk seçilen yol aile ile iletişim olduğu görülmektedir. Ö1 durum karşısında;

“Ailesi ile görüşürdüm öncelikle hani ne olup bitiyor bilmek isterim. Ailesi anne babasını tanımaya çalışırım eğer o zamana kadar tanıyamadıysan hala olay durum devam ediyorsa yine böyle görmezden gelip önemsenmiyorsa çocuk idareme rehber öğretmenime bildiririm onlar aileyi çağırır ve konuşurlar daha sonra hani duruma göre yine ne yapılması gerekiyorsa yapılır”, “Annesi ile görüşebilirim hani böyle yapsanız daha iyi olmaz mı hani işte emniyet kemeri zaten takmak zorundayız daha güvenli olur hem sizin hem de çocuğun güvenliği için daha iyi olur diye annesi ile konuşmayı denerim”, “Böyle bir durumda ailesi ile görüşürdüm annesiyle ne iş yapıyorlar işte meslekleri nedir neler yapıyorlar onunla ilgili bilgi edinmeye çalışırım” ve “Ailesi ile görüşürüm zaten gözlemlerinden bunları çıkardığım a göre ailesi ile görüşürüm anne babası ile çözülecek bir durumsa çözmeye çalışırım” şeklinde açıklamıştır.

Ö12 de aynı şekilde aile ile iletişimini; *“Hangi yolu izlerdim veliye daha dikkatli olması yönünde telkinler yapardım böyle bir aşılmasının eksik olması durumunda çocuğun ileride daha hasta olacağını çocuğun iyi olmayacağını*

düşünürdüm söyledim yani”, “ Yani hangi yollara izlerdim velisine bu konularda telkinlerde bulunup yani böyle bir durumu daha sonra kötü şeylere sebep olabileceği kazalarda falan çocuğun zarar görebileceği bunu öncelikle güvenliğini önemli olduğunu hatırlatırdım kendilerine”, “ Ailesini bu konuda telkinde bulunup yani çocuğu okula gelirken en azından bir şeyler yedirip yedir öyle göndermesi gerektiğini söyledik mesela” ve “ Ya bu durumda öncelikle veliye görüşüp bu konuda böyle yaptıklarında çocuklara zarar vereceğini onun hem akademik olarak hem de psikolojik olarak hayatını etkileyeceğini söyleyerek ten onun telkinde bulunmaya çalışırdım yani” şeklin de ifade etmiştir.

Okul öncesi öğretmenlerinin ihmale yönelik harekete geçme dağılımında ikinci olarak seçilen yol rehberlik servisi ile iletişime geçmek olduğu görülmektedir. Ö18 durum karşısında; *“Rehberlik servisine giderdim bu sefer yani ailesi iletişime geçmesi için”, “Öğrenci ile birlikte ilk başta rehberlik servisine giderdim daha sonra da aile ile iletişime geçirmeye ve eğer aile bu durum karşısında karşılayamıyorsa yani çocuklarına bakamıyorsa sosyal hizmetlere yönlendirdim”* şeklinde belirtmiştir.

Ö14 de; *“Önce rehber öğretmenimizle konuşurdum aileye çağırdık aileyi arardık zaten hani az çok maddi durumunu tahmin edebilirdim hani o yüzden de eğer fakirse zaten bir yardımda bulunurdu Hani ailecek okulcak idaremize bildirdik”, “Ya rehber öğretmenim ile beraber ya aile ziyaretine giderdim niye aileye arar konuşurdum yani öyle”* şeklinde açıklamıştır.

İhmale yönelik harekete geçme dağılımında üçüncü olarak çocuk ile iletişim olarak görülmektedir. Ö9 çocuk ile iletişimi; *“Önce okulda çocuğun bu konuda aydınlatmaya çalışırdım gözlemlemiş sen ben de görmüş sen böyle bir durumu çocuğu aydınlatmaya çalışırdım çocuğun aileye uyarmasına yönlendirmesine çalışırdım eğer çözüm bulamazsan aileyi okula çağırıp uygun bir dille anlatmaya çalışırdım herhalde”* şeklinde açıklamıştır.

Ö16 ise; *“Önce bir çocukla konuşurdum hani olay nedir bu çocuğun acaba başka bir sağlığı ile ilgili bir problem mi var yoksa bir ihmal ve var Onu çözmeye çalışırdım sonrasında rehber öğretmenimiz değil ettirdim durumu”* ve *“ Önce bir çocukla daha fazla bilgi toplamak adına konuşurdum hani anne tamamen mi ilgilenmediği için kardeşine bakmak zorunda kalıyor ve bu hayat*

kalitesini etkiliyor yoksa annenin işte çalışmak zorunda olması işte evde belki tek başına kardeşiyle kaldığı için bu sorumluluğu ona yüklenmesi gibi bir durum mu var önce onu bir çözer sonrasında rehber öğretmenimize durumu iletirdim” şeklinde açıklamıştır.

Öğretmenlerin son olarak seçtikleri yöntemler arasında gözlem ve araştırma yapma görülmektedir. Ö5 gözlem yapacağını; *“Öncelikle sınıfla tabii ki de gözlemlerim öğrencimi olumsuzluklar hissettiğim anda hani direk veli ile görüşürüm hani ev ortamını biraz sorgulamaya çalışırım gerçekten daha ne ilgilenilmediğini hissettiğimde hani annesinin de ona çok fazla ilgi göstermediğini hissettiğimde veli ile ilgi konuşurum baktık ki bir çözüm bulamıyoruz hani bir yardım almasını isterim”* şeklinde açıklamıştır.

Ö8 ise araştırma yapmayı belirterek; *“Yani bunu resmi kayıtlarına bakılabilirdi bakmaya çalışırım bu neden eksik ya da çocuğumuz neden sağlık anlamında bir şey karşılaşmamış ya da bu eksikliği neden giderilmemiş bunu araştırmaya çalışırdım”* açıklamıştır.

Tablo 4.26 Okul Öncesi Öğretmenlerinin İhmal Durumunda Sürecin Takibine Göre Dağılımı

Sürecin Takibi	f	Sürecin Takip Süresi	f
Takip etmeye istekli	14	Durum Sonuçlanana Kadar	13
Takip Etmeye İstekli Değil	1	Diğer	2

Tablo 4.26 da okul öncesi öğretmenlerinin ihmal durumunda sürecin takibine göre dağılımları görülmektedir. 14 öğretmen takibe istekli iken 1 öğretmen ihmal durumların üçünde bir olumsuzluk sezmediğini belirtmiştir.

Ö13 takipçisi olacağını; *“Olurdum tabii ki desteklerdim. Durum düzelince kadar çocukların aileyi hani bilemediğim için bu neden kaynaklandığını hani maddi yetersizlik mi hani ulaşamıyorlar gidemiyorlar gelemiyorlar hani belki istiyorlar da gidemezler ona göre maddi destek sağlardım eğer maddi şeyse maddi yönden se ama başka türlü ise onu da şey yapmaya çalışırdım”* şeklinde ifade etmiştir.

Ö3 ise; *“Tabii ki. Çocuğun durumu düzelene kadar davranışlarındaki duygularındaki gözlemlediğim şeyler normale dönene kadar takipte kalırdım”* şeklinde belirtmiştir.

Ö9 ise takipçisi olacağını fakat takip süresinin olmayacağını; “*Olurdum evet. Yani sadece ben uyarım yapardım burada*” şeklinde açıklamıştır.

Tablo 4.27 Okul Öncesi Öğretmenlerinin İhmal Durumunda Öğretmenin Yükümlülükleri Dağılımı

İstismar ve İhmal Durumunda Öğretmenin Yükümlülükleri	f
Bilmiyor	30
Çocuğu Takip Etme	7
Aile ile Görüşme	6
Rehberlik Servisi	5

Tablo 4.27 okul öncesi öğretmenlerinin ihmal durumunda öğretmen yükümlülüklerine göre dağılımları verilmektedir. Öğretmenlerin çoğu ihmal durumunda yükümlülüklerini bilmediklerini belirtmiştir. Ö8 ve Ö12 yükümlülüklerini; “*Bilmiyorum*” şeklinde ifade etmiştir.

Ö7 ise; “*Hayır bilmiyorum yani nereye ne şekil de şikâyet yapacağımı bilmiyorum işin doğrusu*” şeklinde bilmediğini belirtmiştir.

Ö3 yükümlülük olarak bilmediğini; “*Yükümlülüklerim yani yine aynı şeyi söyleyeceğim öğretmen olarak kendimi sorumlu hissediyorum ama mutlaka bunun bir kanunen de bir yükümlülüğü olması gerekir diye düşünüyorum olmalı açıkçası hani bilmiyorum ne kadar vardır ama*” şeklinde açıklamıştır.

Okul öncesi öğretmenleri ihmal durumlarında yükümlülük olarak çocuğu takip etme olduğunu da belirtmişlerdir. Ö5 takip etmeyi; “*Yani hani biliyorum dediğim gibi hani sık bir şekilde gözlemlerim. Gözlemlerim sonucunda veli ile de bunu paylaşıyorum*” ve “*Biliyorum yapmam gerekenlere dediğim gibi sınıf ortamından öncelikle hani bir gözlemlerim tabii ki de ev ortamını hani çok fazla müdahale edemeyiz ama veliye de gerekli desteği sağlamaya çalışırım*” şeklinde açıklamıştır.

Ö18 ise; “*Öğretmen olarak çocuğu takip etmem gerekiyor ve sağlık açısından da müdürü bilgilendirmem*” şeklinde ifade etmiştir.

Aile ile görüşmek okul öncesi öğretmenlerin belirttiği bir yükümlülük olarak belirlenmiştir. Ö17 bu yükümlülüğü; “*Yani evet biliyorum ilgilenmemiz alakadar olmamız gereken bir durum çocukta böyle bir durum sizinle dediğimizde fark*

ettiğimizde çocukla veli ile iletişim halinde olmamız gerektiğini farkındayım biliyorum” şeklinde açıklamıştır.

Ö2 ise bu yükümlülüğü; *“Kısmen biliyorum aile ile görüşmek, tabii okul idaresini bu konuda haberdar etmemiz gerekir yani bizim hiç aşısız bir çocukla daha önce karşılaşmadık ama hani olur da gelirse idareye de bilgilendiririm”, “Kısmen biliyorum öncelikle aile ile görüşüp bu olayı hani bu davranışı kazandırmak”, “Kısmen biliyorum yine aynı şekilde öncelikle aile ile görüşmek sonra okulu rehberlik servisini haberdar ederek bu aile ile beraber görüşmek bu şekilde sorunu çözmeye çalışmak” şeklinde sıralamıştır.*

Son olarak rehberlik servisi ile iletişim içinde olacağını belirten Ö15 yükümlülüğünü; *“Evet yine yetkili mercii bilgilendirmek”* şeklinde harekete geçme durumlarındaki merciler ile birleştirerek cevap vermiştir.

Tablo 4.28 Okul Öncesi Öğretmenlerinin İhmal ile İlgili Aldığı Eğitim Dağılımı

İstismar ve İhmal ile İlgili Alınan Eğitim	f
Eğitim Almamış	14
Eğitim Almış	1

Tablo 4.28 okul öncesi öğretmenlerinin ihmal ile ilgili aldığı eğitim dağılımları görülmektedir. Öğretmenlerden 14’ü eğitim almadığını belirtirken 1 kişi ise eğitim aldığını belirtmiştir.

Ö5 ise ihmal konusunda eğitimini demografik bilgi formları içinde istismar ve ihmal ile ilgili okulda aldığı dersler arasında olduğunu belirterek; *“Evet”* şeklinde ifadesini belirtmiştir.

4.5 Medya İstismarı Bulguları

Öğretmenlerden elde edilen veriler doğrultusunda medya istismara ait yedi ayrı tema ve temalara ait kodlar bulunmaktadır. Bu tema ve kodlar alt boyutları ile bütün olarak Şekil 4.5’te verilmiştir.

Şekil 4.5 Medya istismarına ait temalar ve kodlar

Medya istismarı bulguları araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formundaki medya istismarı durumunu öğretmenlerin cevapları ile analiz edilerek kod ve tema ortaya çıkarılmıştır. Kod ve temaların tablo hali sırası ile açıklanıp öğretmenlerin cümleleri ile desteklenmiştir.

Tablo 4.29 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Medya İstismar Göstergeleri- Katılımcı Yorumu Dağılımı

İstismar ve İhmal Göstergeleri-Katılımcı Yorumu	f
Davranışsal Göstergeler	13
İhmal	13
Teknolojik Alet	13
Medya İstismarı	5

Tablo 4.29 incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin medya istismar durumu karşısında göstergeleri ve katılımcı yorumlarının çoğunlukla davranışsal göstergeler, ihmal ve teknolojik alet olarak ifade etmişlerdir. Ö17 medya istismarı göstergelerinde ve yorumunda davranışsal göstergelerin olduğunu aynı zamanda da ihmali de kapsadığını;

“Yani 4 yaşındaki bir çocuğun 5 saat tabletle vakit geçiriyor olması ve bunun çocukta zorbalığa başvuracak şekilde davranışlar doğuruyor olması sorun bence. Yani burada çocuğun bariz teknoloji bağımlılığı var. 5 saat çünkü geçiriyor olması aynı şekilde bu tableten ya da adına ne dersiniz durumdan mahrum bırakıldığında zorbalığa başvurup krize giriyor olması çocuğun burada bir teknoloji bağımlılığının olduğuna işaret ediyor. Ama burada bence çocuk neden bu kadar tablete televizyona vesaire ye teknolojiye yöneliyor bu burada incelenmesi gereken bir durum belki çocuğun mahrum bırakıldığı yeteri kadar ilgilenilmediği, duygusal anlamda duyurulmadığı için böyle bir yönelim de bulundu. Yani burada bence bir istismar değil belki ama bir ihmal söz konusu çocuğa duygusal anlamda bir ihmal yaşatılmış olabilir” şeklinde ifade etmiştir.

Ö2 ise benzer düşüncelerini; *“Bu çocuğun çok fazla bu tablet ile vakit geçirmesi ve buna bağlı olarak olumsuz davranışlar yani ailenin ihmali de söz konusu bence onlar da işte çocuğun eline verip belki de çocuk bu duruma gelmiş yani”* olarak belirtmiştir.

Ö3 ekonomik istismardaki çocuktaki davranışsal bulguları; *“Buradaki olumsuzluk çocuğun davranışları ya da arkadaşlarına karşı gösterdiği zorbalık. Aynı zamanda aile ile görüşüldüğünde de normalde gitmeyen bir şeylerin normal gibi gözükməsi. Bu konu hakkında annenin ya da babanın hani ailesinin herhangi bir adım atmaması bunu düzeltecek bir girişimde bulunmaması”* şeklinde açıklamada bulunmuştur.

Ö13 medya istismarı karşısında ihmal olduğunu; *“Burada ihmal var. Aile büyük ihtimalle çalıştığı için çocuğun eline hani susturmak için tablet verdiği için de çocuklar şiddete karşı eğilimli bir çocuk olmuş. Her şeyini istediğini ağlayarak istiyor. O yüzden de zorba bir çocuk olmuş yani herkese karşı gelen...”* sözleri ile açıklamıştır.

Ö9 ve Ö10 medya istismarı durumunda teknolojik aletin bir sorun oluşturduğunu belirten ortak bir yorum belirterek; *“Okula tablet ile gelmesi”* şeklinde ifade etmişlerdir.

Durumu medya istismarı olarak nitelendiren Ö18; *“Çocuğun en az 5 saatini tabletle geçirmesi ve arkadaşlarına karşı zorba davranması tablete bağımlı yaşaması... Sosyal medya istismarı diyebilirim”* diyerek belirtmiştir.

Ö16 istismar durumunu ise; *“Bence ailenin ilgisizliğinden kaynaklanan teknoloji... Teknolojik bağımlılık olmuş çocukta. Bunda da yani ihmal var istismar var nasıl denir başka... İşte şu an o aklıma gelmedi. Ne olur... Teknolojik istismar diye bir şey varsa o herhalde yani. Teknolojik çünkü hani belki aile bunun farkında değil bunun bir istismar ya da ihmal olduğunu ama sonuçta zararlı bir şeye yönelmiş çocuk yani çocuk için zararlı olmuş ve bütün hayatını etkilemiş huyları değişmiş işte davranışları değişmiş her dediği yapılmış olmuş yani sözünü geçirmiş sürekli bir de 5 saat kalmak yani gözlere zarar hani ister istemez zararlı olmuş bu ama farkında değiller bence”* şeklinde açıklamıştır.

Tablo 4.30 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Medya İstismarına Yönelik Belirtilere Göre Dağılımı

İstismar ve İhmale Yönelik Belirtiler	f
Davranışsal Belirtiler	19
Teknolojik Alet	9

Tablo 4.30 İncelendiğinde medya istismarına yönelik göstergelerin 19’u davranışsal belirtiler, 9’unun ise teknolojik alet olduğu görülmektedir. Davranışsal belirtilere yönelik gösterge sunan Ö16;

“Ya çocuk bir kere okula gelirken sürekli yanında tabletini getirmek istemesi bir şey, ona karşı bir bağımlılık geliştirdiğine dair bir izlenim oluşturuyor. Bunu engellenmeye çalıştığında işte ağlama krizlerine girmesi bunu reddetmesi arkadaş ilişkilerinde bunun yansıyor olması ve arkadaş ilişkilerinde işte kendi istemediğine dair bir şey olmadığı zaman işte bunun için sıkıntı çıkarmak işte zorbalığa başvurması var işte aile ile görüşüldüğünde de işte uyku düzeninin olmaması düzenli bir şekilde yemek yememesi fiziksel olarak artık ihtiyaçlarının da karşılayamaması boyuta gelmesi ve çok uzun süre tablet kullanması” şeklinde açıklamada bulunmuştur.

Ö14 medya istismarına yönelik göstergesini; *“Yani uyku düzeni olmadığı, yemek yemediği, hani hep bazen çevremde de görüyorum telefonu koyuyorlar tableti koyuyorlar öyle yemek yiyor çocuklar o olmazsa yemiyor ama çocukta bunu kullanmış ama hani sanki burada çocuk üstün çıkmış gibi olmuş üste çıkmış aileyi parmağında oynatmaya başlamış gibi olmuş böyle çocuklar böyle sürelerde sıralarda çok var”* diyerek açıklamıştır.

Ö18 çocuğun medya istismarına yönelik göstergesinde tabletin etkili olduğunu; *“Günde en az 5 saatini tablet ile geçiriyor arkadaşlarına karşı zorba davranıyor ve çocuğun hiçbir şekilde bir düzeni yok”* şeklinde ifade etmiştir.

Ö9 ise; *“Tabletle okula gelmek için gelmeyi çok istediğinden, arkadaşlarına zorba davranışlarda bulunduğu çok fazla karşımıza çıkan bir konu bu son zamanlarda”* açıklamasını yaparak durumdaki göstergenin teknolojik alet ile bağlantılı olduğunu belirtmiştir.

Tablo 4.31 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Medya İstismarına Yönelik Duygusal Reaksiyon Dağılımı

İstismar ve İhmale Yönelik Duygusal Reaksiyon	f
Üzüntü	8
Kaygı	2
Kızgınlık	2

Tablo 4.31 incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin medya istismarına yönelik duygusal reaksiyonlarına bakıldığında çoğunluklar üzüntü duyulduğu görülmektedir. Öğretmenlerden ikisi kaygı hissederken geri kalan 2 öğretmen de kızgınlık hissettiğini belirtmiştir. Ö16 üzüntü hissettiğini;

“Çocuk adına üzüldüm açıkçası yani hani bir yerde bir eksiklik var ki çocuk başka bir tarafta bunu arama moduna girmiş ve artık hani bağımlılık derecesine gelmiş” diyerek açıklamada bulunmuştur.

Ö15 ise üzüntü duyduğunu; *“Yani çocuk oyunla arkadaşlarıyla iletişime zaman geçirmeli ama bir ekrana bağlanması üzücü”* şeklinde ifade etmiştir.

Ö9 medya istismarına yönelik duygusal reaksiyonunu; *“Maalesef günümüzün artık gerçeği olmaya başladı ve gerçekten bu durum üzüyor artık yani bir el atılması gereken ciddi anlamda atılması gereken bir konu olduğunu düşünüyorum”* şeklinde üzüntü duyduğunu belirtmiştir.

Okul öncesi öğretmenlerinin medya istismarına yönelik duygu reaksiyonunun kaygı olduğunu belirten Ö3; *“Ben böyle durumlarda genellikle hep kaygı yaşıyorum yani özellikle anne babalar farkında değilse bazı şeylerin daha kaygılanıyorum yani”* şeklinde açıklamıştır.

Ö13 ise; *“Kötü bir duygu çocukta kendini şey yapamıyor anne baba ilgilenmeyince doğru davranışları öğrenemiyor”* şeklinde kaygısını dile getirmiştir.

Medya istismarına yönelik duygu reaksiyonu kızgınlık olan Ö2 durumu; *“Yani burada aslında biraz aileye kızgınlık hissettim ve çocuğa acıdım yani üzüldüm”* diyerek duygularını ifade etmiştir.

Ö10 ise bu durumu; *“Yani açıkçası kızgınlık hissettim. Neden bu kadar yaptı, neden bu kadar ilgilenilmiyor bu çocukla yani işte kural koyamıyorlar diye bunu hissettim kızgınlık hissettim yani aileye karşı”* şeklinde açıklamıştır.

Tablo 4.32 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Medya İstismarına Yönelik Harekete Geçme Dağılımı

İstismar ve İhmale Yönelik Harekete Geçme	f
Aile ile İletişim	11
Rehberlik Servisi	3
Çocuk ile İletişim	1

Tablo 4.32 incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin medya istismarına yönelik harekete geçme dağılımları görülmektedir. Okul öncesi öğretmenleri medya istismarına yönelik harekete geçmede çoğunlukla aile ile iletişimi tercih etmişlerdir. Durum karşısında 3 öğretmen rehberlik servisi ile görüşmeyi tercih etmiş olup bir öğretmen ise çocuk ile iletişimi tercih etmiştir. Ö16 durum karşısında;

“Yani aile ile muhtemelen konuşulur ve bu da ailede bunu bir nebze bize kabul etmiş gibi görünüyor o yüzden direkt rehberlik servisinden öncelikle bir yardım isterdim hani çocukla belki bu bağımlılık konusunda neler yapılabilir diye ona göre de bir hani nasıl bir yol izlememiz gerektiğini bir arkadaşıyla birlikte karar verir ona göre davranırdık” şeklinde öncelikle aile ile iletişime geçeceğini belirtmiştir.

Ö9 ise; *“Ah çok isterdim yani bunları bıçak gibi kesebilmeye çok fazla isterdim ama bazı aile işin kolayına kaçıyor böyle işte anne baba iş gücü yaparken ya da evde başka şeylerle meşgul olurken çocuğun orada sessizce bir şeyle ilgilenmesi ailenin hoşuna gidiyor ama bir süre sonra bu bağımlılık haline geliyor daha da artarak devam ediyor ve çocuk artık her anlamda gerilemeye başlıyor sosyal uyumsuzluk okul başarısızlığı... Keşke elimizden gelse de her çocuğumuza dokuna bilsek hani bu konuda elimizden geleni yapabilesek... Aile ile konuşmayı tercih ederdim”* şeklinde belirtmiştir.

Ö7 durum karşısında aile ile iletişime geçeceğini şu şekilde dile getirmiştir; *“Ooo... Yani hangi yolları izlerdim şimdi ailelerle ben hani sınıfımda böyle dedim ya veli toplantısında da bunu onlarla konuştum sanırım aynı yolu izlerdim bir saatten fazla izin vermeyin. O bir saatlik bakmaları gereken*

süreyi de şey ben etkinlik gönderiyorum whatsapp grubundan bunu kullanın o 1 saatin içinde hani saçma sapan şeyler izleyecekleri ne çünkü hakikaten pandemiden sonraki öğrencilerimizin profilinde inanılmaz bir değişimler var. Çünkü sürekli telefon ve tablet ya da bilgisayar verilmiş ellerine çocuklar insan sesini duymazlar 5-6 kere de adını söylediğinde dönüp bakıyor duymuyor seni ve öz bakım becerilerinin hemen hemen hiçbirini yapamıyorlar çünkü iki sene anneye evde kaldıkları için anneler hemen hani bir an önce yemek işi bitsin işte bir an önce şu iş bitsin yedirmişler işte her işlerini yapmışlar ayakkabılarını giydirmişler ve bu şekilde iki sene geçirmişler şimdi çok zorlanıyoruz biz yani burada da velilerime söylediğim gibi o anneye de babaya da hani bir saatten fazla vermeyin hani girsin ağlama krizine bir girer iki girer sonra o da alışır”.

Medya istismarına yönelik harekete geçme de ilk olarak rehberlik servisi ile iletişime geçen Ö15 durumu; *“Yine rehberlik servisi ile görüşürdüm velilerle belki seminerler düzenleyerek çocukların bu konudaki zaman kısıtlamalarını ayarlamam, velilerle paylaşarak çözüm bulmaya çalışırdık”* şeklinde açıklamıştır.

Ö14 ise bu durumu; *“Hangi yolları... Rehber öğretmenimiz de iletişime girerdim zaten rehber öğretmenimiz hani rehberlik servisi hep teknolojik bağımlılık cinsel istismar ve ihmal istismar konularında ya böyle seminer veriyor pandemi öncesi ya da velilere broşür dağıtıyorduk hani o konuda da hani yardımı ihtiyacım olduğunu söyledim onunla beraber harekete geçerdik”* şeklinde belirtmiştir.

Ö5 durum karşısında çocuk ile iletişime geçeceğini; *“Öncelikle öğrencimle konuşurum ne kadar zaman geçirdiğini kendisinden önce öğrenirim bu durumla ilgili zaten hep bahsediyoruz sınıfımızda bilgisayar kullanımı tablet kullanımı televizyon izleme saatlerini hep konuşuyoruz bunu sınıf ortamında öğrencileri mi bir paylaşırım daha sonra birebir veli ile görüşürüm ve öğrencimizin geçirdiği zamanı evde neler yaptığından bahsetmeleri ne isterim ona göre bir çözüm üretmeye çalışırım aile ile birlikte”* şeklinde açıklamada bulunmuştur.

Tablo 4.33 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Medya İstismarı Durumunda Sürecin Takibine Göre Dağılımı

Sürecin Takibi	f	Sürecin Takip Süresi	f
Takip Etmeye İstekli	15	Durum Sonuçlanana kadar	15

Tablo 4.33 incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin medya istismarı durumunda sürecin takibine göre dağılımı görülmektedir. Okul öncesi öğretmenleri süreç takibinde 15 öğretmen takip etmeye istekli olduklarını belirtmişlerdir. Ö17 sürecin takibini; *“Kesinlikle olurdu. Peşini de bırakmazdım kırmızı çizgim teknoloji benim çünkü”* diyerek ifade etmiştir.

Ö3 durumu; *“Olurdum. Ben buna benzer bir şey yaşadım ve hala takipteyim. Çocuk 4. sınıfta ama şey nasıl diyeyim tabii ki sınıfta ayrıldıktan sonra takibi çok zor. Sadece gözlemleyebiliyorum aileyle ayaküstü konuşuyoruz yine bilgi edinebildiğim kadar onlara yardımcı olmaya çalışıyorum. Çocuk sürekli gözlerimin altında, gözetimim altında gördüğüm her yerde takip ediyorum, işte elimden geldiğince diyeyim size çünkü kendi sınıfından çıktıktan sonra takibi çok kolay olmuyor”* şeklinde takip sürecini açıklamıştır.

Ö16 ise sürecin takibini; *“Evet. Yani hani çözülebilmesini umut ederek söylüyorum hani çözülebileceğimiz ne varsa ne yapmamız gerekiyorsa aile ile iletişim olurdu. Çocukla zaten birebir çalışma olur onunla ilgili süreçte yanında olurduk”* diyerek ifade etmiştir.

Ö14; *“Tabii ki. Yani bu şey düzene girene kadar, tablet telefon süresi ya da böyle yemek düzeni, uyku düzeni düzene girene kadar iletişim halinde olurdu”* şeklinde belirtmiştir.

Tablo 4.34 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Medya İstismarı Durumunda Öğretmenin Yükümlülükleri Dağılımı

İstismar ve İhmal Durumunda Öğretmenin Yükümlülükleri	f
Bilmiyor	7
Aile ile Görüşme	4
Çözüm Arama	3
Rehberlik Servisi	1

Tablo 4.34 incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin medya istismarı durumunda öğretmen yükümlülükleri ile ilgili dağılımları görülmektedir. Dört öğretmen medya

istismarı durumundaki yükümlülüklerinin çocuğunu bilmediklerini belirtmişlerdir. Aynı zamanda dört öğretmen de yükümlülüklerini aile ile görüşme olduğunu açıklamışlardır. Ö8, Ö12, Ö13 yükümlülüklerini; “*Bilmiyorum*”, Ö14 ise “*Hayır*” şeklinde ifade etmişlerdir.

Ö2 medya istismarı durumunda yükümlülüğünü aile ile iletişime geçmek olduğunu; “*Kısmen biliyorum. Yani aile ile görüşmek, okul rehberlik servisini devreye sokmak bu durumda belki gerekirse ki ben gerektiğini düşünüyorum bir sağlık kuruluşundan bir psikologdan ya destek almak destek almak bu aile için olabilir*” şeklinde ifade etmiştir.

Ö10 ise durum karşısında aile ile iletişime geçeceğini; “*Tabii. Aileyi bilgilendirmek olarak biliyorum*” şeklinde açıklamada bulunmuştur.

Öğretmenlerden üç kişi medya istismarı durumundaki yükümlülüklerini çözüm aramak olduğunu belirtmiştir. Ö16 durumu; “*Böyle bir durumda takipte kalmak olayı hani daha iyi analiz etmek sonrasında çocuğa bu konuda destek olmak yükümlülüklerimiz diye düşünüyorum*” şeklinde ifade etmiştir.

Ö15 rehberlik servisi ile iletişime geçeceğini; “*Evet. Neler yine... Rehberlik servisi ile iletişime geçmek. Bilgilendirmek; aileyi diyeyim, gerekli mercileri...*” şeklinde açıklama yapmıştır.

Tablo 4.35 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Medya İstismarı ile İlgili Aldığı Eğitim Dağılımı

İstismar ve İhmal ile İlgili Alınan Eğitim	f
Eğitim Almamış	13
Eğitim Almış	2

Tablo 4.35 incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin medya istismarı ile ilgili eğitim dağılımları görülmektedir. Öğretmenlerden 13’ü eğitim almadığını belirtirken 2 kişi de eğitim aldığını belirtmiştir. Ö7, Ö9, Ö13, Ö14, Ö17 ve Ö18; “*Hayır*” şeklinde ifade etmiş olup, Ö1, Ö8, Ö10, Ö12 ve Ö16 ise eğitim almadığını; “*Almadım*” şeklinde ifade etmişlerdir.

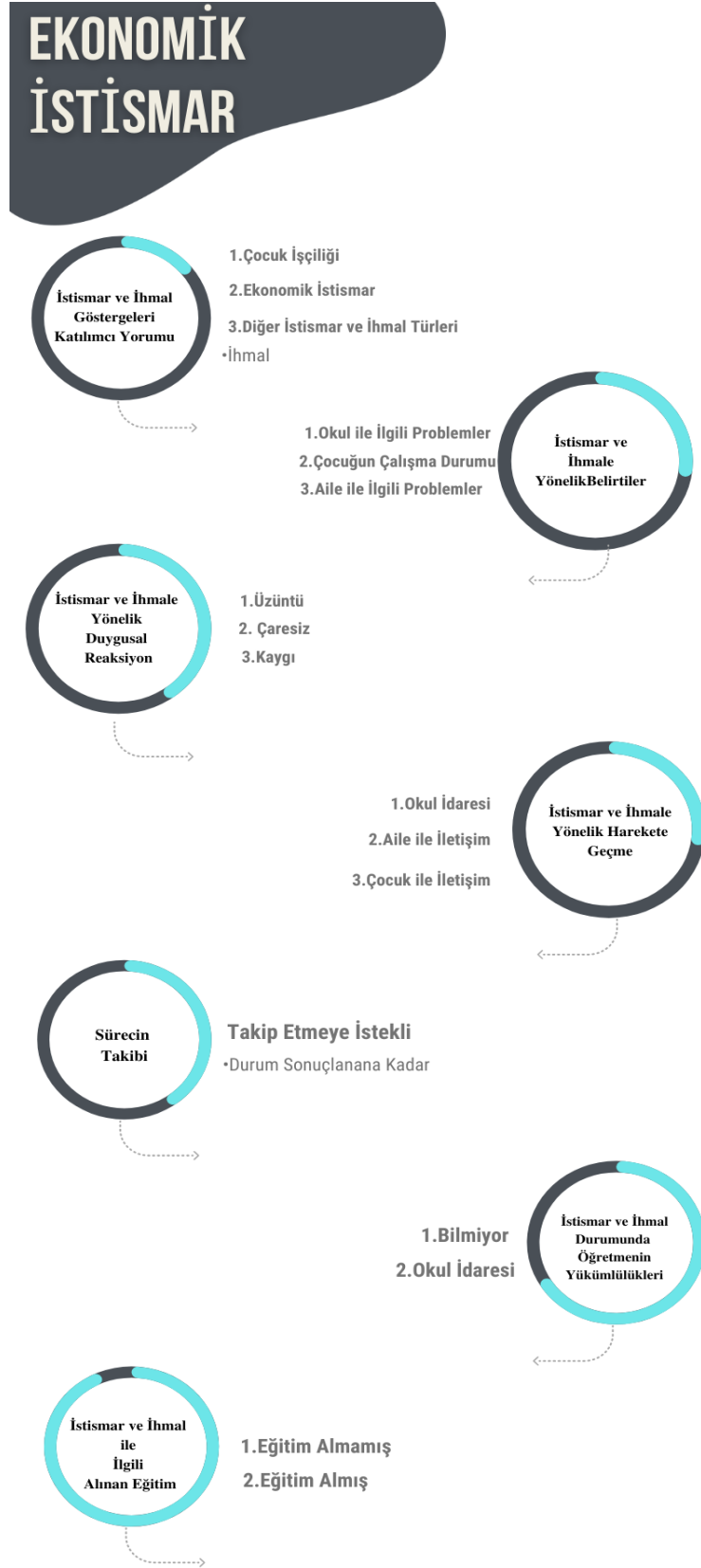
Ö3 ise eğitim almadığını; “*Hayır almadım. Yani zorbalıkla yani yine 4 yıllık aldığım eğitim ile alakalı bir durum olabilir ama ben kişisel olarak da bakıyorum bu durumlara yani benim önemseydiğim eğer öğretmensem bilgi*

sahibi olmam gereken araştırmam ya da farklı işte olaylarla karşılaştığım zaman neler yapabilmem gerektiği hakkında kendi kendime elimden geldiğince geliştirmeye çalışıyorum yoksa onun dışında farklı bir eğitim almadım” şeklinde açıklamada bulunmuştur.

Ö5 ise medya istismar konusunda eğitimini demografik bilgi formları içinde istismar ve ihmal ile ilgili okulda aldığı dersler arasında olduğunu belirterek; “*Evet*” şeklinde ifadesini belirtmiştir.

4.6 Ekonomik İstismar Bulguları

Öğretmenlerden elde edilen veriler doğrultusunda ekonomik istismara ait yedi ayrı tema ve temalara ait kodlar bulunmaktadır. Bu tema ve kodlar alt boyutları ile bütün olarak şekil 4.6’da verilmiştir.

Şekil 4.6 Ekonomik istismara ait temalar ve kodlar

Ekonomik istismar bulguları araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formundaki ekonomik istismar durumunu öğretmenlerin cevapları ile analiz edilerek kod ve tema ortaya çıkarılmıştır. Kod ve temaların tablo hali sırası ile açıklanıp öğretmenlerin cümleleri ile desteklenmiştir.

Tablo 4.36 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Ekonomik İstismar Göstergeleri- Katılımcı Yorumu Dağılımı

İstismar ve İhmal Göstergeleri- Katılımcı Yorumu	f
Çocuk İşçiliği	13
Ekonomik İstismar	7
İhmal	4

Tablo 4.36 incelendiğinde öğretmenlerin çoğunluğu durumdaki olumsuzluğu çocuk işçiliği olarak tanımlamışlardır. Öğretmenlerden 7 kişi bu duruma ekonomik istismar ve istismar olarak tanımlarken diğer 4 öğretmen de ihmal olarak tanımlamışlardır. Öğretmenlerden Ö17 durumdaki çocuk işçiliğini;

“Yani 6 yaşındaki bir çocuğun işte çalışıyor olması zaten en büyük sorun. Çocuk işçiliği yani bu” şeklinde açıklamıştır.

Ö14 bu durumdaki yorumu *“Yine çocuk işçiliği, çocuğun çalışmaya maruz kalması ama burada belki ailenin bile haberi yok. Okula gittiğini zannedip çocuk çalışmaya kendisi karar vermiş olabilir çünkü anne hasta baba işsiz. Onun için belki ailenin bile haberi olmadan çocuk kendini çalışmaya mecbur hissetmiş olabilir; ailenin fakir olduğuna dolayı”* şeklinde ifade etmiştir.

Ö3 çocuğun çalışıyor olmasını *“Buradaki olumsuzluk bir kere ailede var. Babası işsiz, annesi çalışamayacak kadar hasta, beş tane çocuk, Mehmet altı yaşında... Yani bir kere ailede var bir sorun, olumsuzluk. Ama bu çocuğa da yansıyor aynı zamanda çocuğumuz çalışıyor en büyük sorun orada”* şeklinde açıklamada bulunmuştur.

Durumdaki olumsuzluğu ekonomik istismar olarak tanımlayan Ö15; *“Mehmet'in okula geç gelmesi ya da bazı günler gitmemesi... Yaşına uygun olmayan bir yerde çalıştığını görmesi öğretmenin cümle sonunda. Bu ekonomik istismar diyebiliriz buna”* şeklinde açıklamada bulunmuştur.

Ö18 karşılaştığı bu durum karşısında; *“Bence bu sorun ihmal. Ailenin onu ihmal etmesi ve ne diyeyim başka... Ekonomik ya da finansal istismar”* şeklinde durumda hem ihmal hem de ekonomik istismar olduğunu açıklamıştır.

Öğretmenlerden Ö13 bu durum karşısında tanım olarak ihmal olabileceğini; *“Yani çocuğu hem ihmal hem de istismar ediliyor. Çalıştırılıyor küçük yaşta. Ailesine babası işsizmiş annesi çalışamayacak kadar hastaymış ve 5 çocuklu yani bu kadar çocuk yapmamaları olduğunu düşünüyorum. Madem babası işsizse... Öyle hem ihmal var hem istismar var”* şeklinde açıklamada bulunmuştur.

Tablo 4.37 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Ekonomik İstismara Yönelik Belirtilere Göre Dağılımı

İstismar ve İhmal Yönelik Belirtiler	f
Okul ile İlgili Problemler	16
Çocuğun Çalışma Durumu	11
Aile ile İlgili Problemler	3

Tablo 4.37 incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerin ekonomik istismara yönelik göstergeleri görülmektedir. Öğretmenler genel olarak durum karşısındaki olumsuzluk sezdikleri davranış ve kelimeleri okul ile ilgili problem, çocuğun çalışması durumu ve aile ile ilgili problemler olarak belirlemişlerdir. Ö16 durumdaki olumsuzlukları;

“İşte çocuğun zaten anne babası işsiz ve çalışamayacak durumda olması orada bir ailenin geçim konusu ile ilgili sıkıntısı olduğunu şey yapıyor zaten. 5 çocuklu bir aile... Hani çocuk sayısı da fazla. İşte okula tek başına gelmesi, ailenin çok fazla hani yanında olamaması, bazen geç kalması, okula yetişememesi, gelememesi. Çocuğa bunun sorulduğunda işte hani sessiz kalıp belki dile getirememesi, ailenin durumunu belki söyleyememek... Ve hani öğretmen zaten kendine uygun olmayan bir yerde çalıştığını görmesi direkt. Hani buradaki olayı açıklıyor” şeklinde belirtmiştir.

Ö5 ise; *“Yani hep tek kalması, tek başına gelmesi, işte okula geç kalması, işte ne bileyim hani çoğu zaman okula gelmemesinden anlayabiliriz”* şeklinde belirttiği açıklamada okul ile ilgili problem olduğunu anlatmıştır.

Ö8 durumdaki problemi “Çocuk yorgun geç kalıyor okuluna okulla alakalı bir şeyler yani geride kalmış çocuk. Çünkü çalışıyor bir kere her şeyden önce 6 yaşındaki bu çocuk...” diyerek düşüncelerini belirtmiştir.

Ö2 de bu durumu okul ile ilgili ve çocuğun çalışma durumundan anladığını; “İşte okula tek başına gelmesinden, okula geç kalmasından, ardından zaten öğretmen hani gözüyle de görmüş zaten bu durumu bunlardan anladım” şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 4.38 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Ekonomik İstismara Yönelik Duygusal Reaksiyon Dağılımları

İstismar ve İhmale Yönelik Duygusal Reaksiyon	f
Üzüntü	11
Çaresiz	1
Kaygı	1

Tablo 4.38 incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin ekonomik istismar durumuna yönelik reaksiyonları görülmektedir. Öğretmenlerin durum karşısında çoğunlukla üzüntü içinde olduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerden biri durum içinde kaygı duyarken diğeri ise kendini çaresiz hissetmiştir. Ö7 duygusal reaksiyonunu;

“Yani çok üzücü. Yani bu yaştaki bir çocuğun “evet hangi resmi yapmalıyım” diye düşünmesi gerekirken yani çalışıyor olması... Hani şeyi bile hayal edemiyorum 6 yaşındaki bir çocuk nerede çalışabilir? Ne iş yapabilir? 6 yaşındaki çocuk öz bakım becerisini yapamıyor. Ne iş yapabilir yani gerçekten.” şeklinde dile getirmiştir.

Ö9 durum karşısında üzüntü duyduğunu; “Üzdü... Babanın sorumluluğunu çocuğun alıyor olması üzdü...” şeklinde ifade etmiştir.

Ö12 ise üzüntü duyduğunu; “Ya üzüldüm dediğim gibi bu yaşta bir çocuğun okulda olması gerekirken çalışma hayatında olması üzüntü verici” diyerek açıklamada bulunmuştur.

Ekonomik istismar durumu karşısında çaresiz hisseden Ö16; “Burada bir çaresizlik var işin açıkçası. Ben açıkçası kendimi çaresiz hissettim” şeklinde belirtmiştir.

Ö15 duygu reaksiyonu karşısında duyduğu kaygıyı şu şekilde dile getirmiştir;
“Yani o zaten çocuk, hani anne baba kendi yapması gereken şeyleri çocuğa yüklemesi, o zor hayatı... Onu daha hiçbir şey bilmiyorken atması çocuk bunu yaşamaması çok kötü bir şey”.

Tablo 4.39 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Ekonomik İstismara Yönelik Harekete Geçme Dağılımı

İstismar ve İhmale Yönelik Harekete Geçme	f
Okul İdaresi	7
Aile ile İletişim	5
Çocuk ile İletişim	3

Okul öncesi öğretmenlerin Tablo 4.39 de ekonomik istismar durumu karşısında harekete geçmeye yönelik dağılımları görülmektedir. Okul öncesi öğretmenleri ekonomik istismarda ilk olarak yapacakları eylemi okul idaresi ile iletişim ve aile ile iletişimi tercih etmektedirler. Ö2 durum karşısında okul idaresi ile iletişime geçmeyi;

“Öncelikle okul idaresini bu durumla ilgili bilgilendirildim. Hani toplumda bu işler aslında çok da bu durumda yani okul olarak yapabileceğimiz bir şey var mı önce onu araştırdım. Daha sonra da sosyal yardım kuruluşların olabilir. Başvurup bu ailenin durumu ile ilgili yardım yapılmasını sağlamaya çalışırdım. Çünkü aile genel olarak yani sıkıntı yaşıyor o yüzden bu şekilde” olarak ifade etmiştir.

Ö1 ise; *“Böyle bir durumda zaten baba ve annenin durumunu bildiğim için idareme başvurduğum. Çocukla konuşmak için yani hani rahatlatmak için ne bileyim okula bağlamak için rehber öğretmene konuşurum. Onun dışında hani neler yapılabilecek idareme parasal yardım mı yapılacak artık babasına iş mi bulunacak bununla ilgili çözümler bulmaya çalışırım”* şeklinde okul idaresi ile iletişime geçeceğini belirtmiştir.

Tablo 4. de okul öncesi öğretmenlerinin ekonomik istismar durumunda harekete geçecekleri ikinci tercih ise aile ile iletişime geçme olarak belirlenmiştir. Ö10 durum karşısında ilk olarak aile ile iletişime geçeceğini;

“Yani öncelikle bu çocuğun eğitimi için elimden geleni yapmaya çalışırdım. Aile ile görüşürdüm. Öncelikle babasının işsiz ve annesinin hasta olması yani babaya iş bile bakardım açıkçası. Çocuğun eğitimi için de hiçbir masraf

beklemezdim aileden. Çoğunlukla ben ya da çevreden alacağım desteklerle karşıladım. Elimden geldikçe yani aile ile saha ile iş birliği yapardım” şeklinde ifade etmiştir.

Ö3 ise bu durum karşısında; *“Aile ile iletişime geçerdim. Babaya iş bulması için elimden geleni yapardım. Her türlü imkanımı kullanırdım aileye de annesi hasta çünkü. Bir hekim mi yani takibini yapardım. Yani bilmiyorum hani hastane, hekim, sağlık kuruluşu nedir bilmiyorum ama elimden geleni yapmaya çalışırdım”* şeklinde belirtmiştir.

Durum karşısında öğretmenlerin çocuk ile iletişime geçme durumunu Ö16;

“Yani şöyle burada annenin babanın hasta olması zaten hani işsiz ve hasta olması aslında yanlarında olmamız gerektirecek bir durumu da var. Hani çocukla birebir iletişime geçip olayın boyutunu, hani neden böyle bir durum olmuş onu bir öğrenmeye çalışırdım. Eğer yapılabilirse bir şekilde destek olmaya çalışırdım. En azından çocuğa destek olmak adına yani çünkü burada eğitimini engelleyen bir durum söz konusu çocuğun sonrasında işte rehberlik servisimize, okul idaresine aynı şekilde. Çünkü oranın da bize bir farklı şekillerde desteği olabilir oralara durumu bildirdim” şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 4.40 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Ekonomik İstismar Durumunda Sürecin Takibine Göre Dağılımı

Sürecin Takibi	f	Sürecin Takip Süresi	f
Takip Etmeye İstekli	15	Durum Sonuçlanana Kadar	15

Tablo 4.40 Okul öncesi öğretmenlerinin ekonomik istismar durumlarında süreci takip etmeye istekli oldukları görülmektedir.

Ö2 takip etmeye istekli olduğunu; *“Tabii ki olurdum. Yani bu sorun çözülene kadar artık nasıl çözülecekse. Çünkü tedavi gerekiyor annesi hasta, babası işsiz, belki hastalığın tedavisi, belki babaya iş bulana kadar yanında olmaya çalışırdım”* şeklinde ifade etmiştir.

Ö12 bu durum karşısında; *“Tabii olurdum muhakkak yani çocuğun dediğim gibi belli bir okul hayatı olana kadar yanında olurdum yani”* diyerek takip etmeye istekli olduğunu belirtmiştir.

Ö16 ise; *“Yani olabildiğince takipte kalmak isterim çünkü hani ailenin çocukla ilgilenecek pek fazla durumu olmadığı görülüyor. O yüzden hem maddi hem manevi olarak destek olmak isterdim”* şeklinde görüşünü bildirmiştir.

Ö17 durumun takipçisi olduğunu; *“Kesinlikle evet. Çocuğun güvende olduğundan, yaşına uygun bir yerlerde, yaşına uygun bir şekilde konakladığında, o şekilde bir yaşam sürdürdüğünde ve o şekilde yaşam standardının olduğundan emin olduğunu görene kadar devam ederdim”* şeklinde belirtmiştir.

Tablo 4.41 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Ekonomik İstismar Durumunda Öğretmenin Yükümlülüklerinin Dağılımı

İstismar ve İhmal Durumunda Öğretmenin Yükümlülükleri	f
Bilmiyor	12
Okul İdaresi	3

Tablo 4.41 incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin ekonomik istismar durumundaki yükümlülükleri gösterilmiştir. Öğretmenlerin çoğunluğu ekonomik istismar karşısındaki yükümlülüklerini bilmediklerini açıklamışlardır. Ö3 yükümlülüklerini;

“Yükümlülüklerim... Ben insani ve öğretmen olarak biliyorum. Onun dışında hani farklı bir yükümlülüğün olabileceğini bilmiyorum” diyerek açıklamıştır.

Ö7 yükümlülüklerini; *“Çok bildiğim söylenemez”* şeklinde belirtmiştir.

Ö12, Ö13 ve Ö14 ise yükümlülüklerini; *“Bilmiyorum”* şeklinde diyerek ifade etmişlerdir.

Ö1, ekonomik istismar durumundaki yükümlülüğünün okul idaresine bildirmek olduğunu şu şekilde açıklamıştır;

“Görmezden gelmemek. Yine çocuğun durumunu idareye bildirmek. Anne babası ile ilgili durumları bildirmek”.

Ö2 ise okul idaresine bildirme durumunu; *“Kısmen biliyorum. Yine dediğim gibi okul idaresine bu durumu haberdar ederek acaba bizim elimizden ne*

geliyor öncelikle yakın çevreden başlayarak bu aileyi yardımcı olmaya çalışırım” şeklinde ifade etmiştir.

Tablo 4.42 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Ekonomik İstismar ile İlgili Aldığı Eğitim Dağılımı

İstismar ve İhmal ile İlgili Alınan Eğitim	f
Eğitim Almamış	14
Eğitim Almış	1

Tablo 4.42 incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin ekonomik istismar ile ilgili aldıkları eğitim hakkındaki bilgiler görülmektedir. Öğretmenlerden 14 ‘ü bu eğitimi almadığını belirtmiştir.

Ö7, Ö9, Ö13, Ö15, Ö16, Ö17 ve Ö18 ekonomik istismar ile ilgili eğitim almadıklarını; “Hayır” ifadesi ile belirtmişlerdir.

Ö1, Ö2, Ö3, Ö8, Ö10, Ö12 ve Ö14 ekonomik istismar ile ilgili eğitim almadıklarını; “Almadım” şeklinde açıklama yapmışlardır.

Ö5 ise ekonomik istismar konusunda eğitimini demografik bilgi formları içinde istismar ve ihmal ile ilgili okulda aldığı dersler arasında olduğunu belirterek; “Evet” şeklinde ifadesini belirtmiştir.

5. TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocuk istismarı ve ihmali günümüzde birçok ülkede görülen bir konudur. Son yıllara bakıldığında gelişmiş ülkeler toplumlarının gelecekları için çocukları korumaya aynı zamanda çocuk istismarı ve ihmali önlemeye yönelik girişimlerde bulunmaktadır. Çocukları istismar ve ihmalden korumamızın en önemli sebebi ise hangi istismar ve ihmali türü olursa olsun, çocukların gelecek yaşamlarında kötü izler bırakacak olmasıdır. Çocuklar toplumların geleceğini oluşturduğu için onlara bir birey gözü ile bakıldığında; eğitimleri, gelişimleri, sağlıkları, psikolojik olarak düzgün ve mutlu birer yetişkin olarak yetişmeleri için bu konu üzerinde hassasiyet ile durulması gerekmektedir. Çocukların mutlu ve güvende olması için sağlanacak çevre koşulları, toplum içinde yaşayan bireylerin hem yasal olarak hem de ahlaki bir sorumluluğudur. Bu çevre koşulları çocukların fiziksel güvenliğini aynı zamanda diğer insanlar ile sağlıklı iletişim içinde olmasını ve çocukların koruyucu nitelikte olan toplumsal birimleri içermektedir. Bu nedenle herhangi bir çocuk istismar ve ihmali maruz kaldığında bireylerin olay karşısında etkili bir duruş sergilemesi gerekmektedir. Bu sorumluluk en başta çocukların ebeveynleri ya da çocuğa bakmakla yükümlü kimselerin temel görevleridir. Aynı zamanda çocukla iletişim ve etkileşim halinde olan toplumsal hizmet sunan birimler, kamu görevlileri çocuğun iyi halini gözeterek çocuğu korumak ile yükümlüdür.

Çocukların ebeveynlerinden sonra en fazla zaman geçirdikleri yer okul olduğu için, çocuğun korunmasında da büyük sorumluluk okullara ve öğretmenlere düşmektedir. Yapılan araştırmalara bakıldığında eğitim kurumlarında görev alan öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali tespit etmede ve önleme de önemli role sahip oldukları belirtilmektedir. Bu nedenle yaptığımız bu çalışma çocukların eğitim hayatında karşılaşmış oldukları ilk öğretmenler ile yapılarak, okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmali üzerine doğru bilgiye sahip olup olmadıkları elde edilen bulgular ile tartışılmıştır.

Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin demografik bilgilerinden; cinsiyet, çocuk sahibi olmaları ve eğitim durumlarına göre çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeylerinde, belirtileri tespit etmede, harekete geçme de ve

bildirim şekillerinde bir etkisi olmadığı görülmektedir. Bu araştırmaya benzer bulguya rastlayan Karakoç (2017) öğretmenlerin; cinsiyet, medeni durum, çocuk sahibi olma durumu ve çocuk sayısı gibi değişkenlerin çocuk istismarı ve ihmali konusundaki farkındalık düzeyleri açısından anlamlı bir fark olmadığını belirtmiştir. Öğretmenlerin kişisel bilgilerinden olan cinsiyet durumlarına bakıldığında ise Bağ (2019) kadın öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmale yatkın çocukların özellikleri, çocuk istismarı ve ihmali ailesel özellikler ve çocuk ihmal ve istismarı belirti riskleri tanılamada erkek öğretmenlerden daha iyi olduklarını saptamıştır. Bu durumun farklı olmasının sebebi Kastamonu ilindeki okul öncesi öğretmenlerinin cinsiyet dağılımlarının eşit olmaması ve katılımcıların cinsiyetlerinin eşit dağılım göstermediğinden dolayı çocuk istismarı ve ihmali belirlemede, fark etmede, harekete geçme durumlarında etkisi olmadığı şeklinde açıklanabilir.

Bir başka demografik bilgilerden öğretmenlerin yaş aralıkları göz önüne alındığında cinsel istismar durumlarından en az bir tanesini tüm yaş gruplarındaki katılımcıların tanımlayabildiği ve belirtileri tespit edebildikleri görülmektedir. 40-49 yaş aralığındaki katılımcıların fiziksel istismarı tanımlamada ve belirtileri tespit etmede %16,66 oranı ile en düşük olduğu görülmektedir. Fiziksel istismar durumlarından en az bir tanesini %100 oranı ile en çok tanımlayan ve belirtileri tespit edebilen yaş aralıkları; 20-29 ve 50-59 olduğu ortaya çıkmıştır. Duygusal istismar durumunu 50-59 yaş aralığındaki katılımcılar belirtileri tespit edip tanımlayabilirken, 20-29 ve 40-49 yaş arasındaki katılımcıların hiçbiri tanımlayamamıştır. İhmal durumları arasında en az bir tanesini tüm yaş grupları tanımlayabilmekte ve belirtileri tespit edebildiği görülmektedir. Ekonomik istismar durumu karşısında 20-29 yaş aralığındaki katılımcıların belirtileri tespit edip tanımlayabilirken, 30-39 ve 50-59 yaş aralığındaki katılımcıların hepsinin belirtileri tespit edebilse de tanımlayamadıkları görülmektedir. Tüm yaş gruplarına bakıldığında katılımcıların hepsi medya istismarı durumunun belirtilerini tespit edebilse de tanımlama da “Teknoloji İstismarı” “Sosyal Medya İstismarı” ve “Dijital İstismar” terimlerini tercih ettikleri görülmektedir. Benzer araştırmalara bakıldığında; Pamuk (2021) de yaptığı araştırmada çocuk istismarı ve ihmalinin belirti ve risklerinin tanımlanmasına yönelik ölçek alt boyutlarının yaşa göre karşılaştırmasında, tüm alt boyutlarda 25-29 yaş aralığında olan bireylerin diğer yaş aralıklarında olan bireylere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bir başka

benzer bulguya ulaşan Bağ (2019) ise öğretmenlerin yaş gruplarına göre istismar ve ihmal vakalarında belirtileri ve risk faktörlerini tanılama düzeylerinin yaş gruplarına göre anlamlı farklılık gösterdiğini bulmuştur.

Araştırmadaki katılımcıların mezun oldukları kurumlara göre cinsel istismar, fiziksel istismar, duygusal istismar ve ihmal belirtilerini tespit etme ve tanımlama durumlarına bakıldığında en yüksek %66,66 oranla Gazi Üniversitesi'nden mezun öğretmenlerin olduğu görülmektedir. En düşük olarak ise %16,66 ile Karadeniz Teknik Üniversitesi'nden mezun öğretmenlerin olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda sadece Gazi Üniversitesi'nden mezun olan öğretmenlerin duygusal istismar durumlarındaki belirtileri doğru tespit edip, doğru tanımlayabildikleri görülmektedir. Gazi Üniversitesi'nden mezun olan öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgi düzeylerinin yüksek çıkmasında geçmiş yıllar da okul öncesi öğretmenliği müfredatında seçmeli "Çocuk İhmali ve İstismarı" dersi olması ile açıklanabilir. Sonuç olarak elde edilen veriler doğrultusunda üniversitelerde okul öncesi öğretmenliği müfredatlarına zorunlu olarak çocuk istismarı ve ihmali dersinin olması öğretmenlerin bilgi düzeylerinin artmasına ve daha fazla bilinçlenmesine olanak sağlayabilir. Benzer araştırmalar incelendiğinde öğretmenlerin mezun olduğu kurumlar ile ilgili konuyla bağlı bir bulguya rastlanmamıştır.

Katılımcıların hepsinin fakülte mezunu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Demografik bilgilerden konu ile alakalı eğitim alma durumunda ise katılımcıların %93,3 'ünün "Çocuk İstismar ve İhmali" ile ilgili herhangi resmi bir eğitim almadıkları görülmektedir. Katılımcıların %86,6'sı konu ile alakalı hizmet içi eğitim ve %66,6'sının "Cinsel Eğitim" dersi almadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Literatürdeki farklı araştırmalara bakıldığında çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili eğitim almayanların oranları çalışmamızda olduğu gibi hemen hemen birbirine yakın olduğu görülmektedir (Tugay,2008; Pala 2011; Kürklü, 2011; Sağır, 2013; Sarıbaş, 2013; Karakoç, 2017; Barlık, 2018). Katılımcıların %80'inin çocuk istismarı ve ihmali konusunda diğer kaynakları (kitap, seminer, belgesel, internet vb.) kullanarak bilgi edinmeye çalıştıkları görülmektedir. Bu araştırma bulgularına benzer olarak Erol (2007)'un yaptığı araştırmada okul öncesi öğretmenlerin %33,6'sının internetten bilgi edindiklerini belirtmiştir. Öğretmenlerin diğer kaynaklardan edindikleri bilgileri doğruluğundan emin olmadan hayatta kullanmamaları gerektiği konunun hassasiyeti

açısından önemlidir. Aynı zamanda elde edilen sonuçlardan okul öncesi öğretmenlerinin eğitim almayanların oranının yüksek olması çocuk istismarı ve ihmali konusunun önemini daha da arttırmaktadır. Öğretmenlerin hizmet öncesi ve hizmet içinde almadıkları eğitim eksikliğini kendileri tamamlamaya çalıştıkları fakat yeterli olmadığı görülmektedir. Ülkemizden farklı olarak Avusturalya da Walsh'ın 2005'te yaptığı araştırmasında öğretmenlerin %93'ünün çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili eğitim aldıklarını ortaya koymuştur. Bunun nedeni ise Avusturalya da çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili hizmet öncesi eğitimlerinin zorunlu olmasıdır.

Katılımcıların çocuk istismarı ve ihmal ile karşılaştıklarındaki duygu reaksiyonlarına bakıldığında %53,2'si "Üzgün", %15,2'sinin "Kaygı", %9,8'inin "Merak" ve %3,94 "Diğer (merhamet, çaresizlik, acıma)" olduğu görülmektedir. Literatürde çocuk istismarı ve ihmali durumlarında öğretmenlerin duygu reaksiyonları ile ilgili bir bulguya rastlanılmamıştır. Çocuk istismarı ve ihmali türü ne olursa olsun hem çocuklar için hem de çevresindeki insanlar için yıkıcı bir durumdur. Bu nedenle öğretmenler çocuk istismarı ve ihmal durumları karşısında çoğunlukla üzgün olduklarını dile getirdikleri söylenebilir.

Katılımcıların çocuk istismarı ve ihmali durumlarında takipte kalmaya istekli olup olmadıklarına bakıldığında; %98,8'inin "Durum Sonuçlanana Kadar" takipte kalacağı sonucu ortaya çıkmıştır. Katılımcılar istismar ve ihmal türü fark etmeden ortaya çıkan durumlar karşısında öğrencilerinin yanında olacaklarını belirtmişlerdir. Fakat katılımcılar takipte kalmanın kolay olmadığını da belirtmişlerdir. Ö7; "*Tabii ki. Aynı şekilde diğerinde olduğu gibi ama şeyden de şimdi biraz da korkularımız var işin doğrusu şimdi hani gerçekçi olmak gerekirse nasıl bir aile ile karşı karşıya kalacağımız ya da sizin başınıza ne geleceğinizi de bilemiyorsunuz, kestiremiyorsunuz. Çünkü haberlerde ya da işte internette okuduğumuz birçok şeyde de çocuğun yanında olan öğretmen ya da ebeveynler daha çok suçlanıyorlar yani*" şeklinde ifadesinde belirttiği gibi takipte olmanın zorluklarını da açıklamıştır. Benzer araştırmalar incelendiğinde öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali durumunda takip süreci hakkında bir bulguya rastlanılmamıştır.

Araştırmada katılımcıların cinsel istismar durumları karşısında olayı tespit etme ve tanımlama da yetersiz oldukları görülmektedir. Katılımcıların sadece %39,84'ü cinsel istismar durumlarını doğru tespit edip, tanımlayabildiği görülmektedir. Katılımcıların

%25'i "Fiziksel bulgular", %14,84'ü Davranışsal bulgular" ve %10,15'i ise "Diğer istismar türleri ve ihmal" ve "Duygusal bulgular" olarak durumu tespit etmişlerdir. Katılımcılar cinsel istismar durumlarındaki belirtileri doğru olarak tespit edebilse de durumların cinsel istismar olduğunu belirtmede yetersiz kalmışlardır. Aynı şekilde Sağır (2013) yaptığı araştırmada öğretmenlerin istismar ve ihmal durumlarında kendilerini yeterli görme durumlarında verilen tanım ve belirtilere göre en az cinsel istismar konusunda yeterli gördükleri ortaya çıkmıştır. Bulgularımızın aksine Kefeli (2017) araştırmasında öğretmenlerin %96,5'i cinsel istismarla ilgili tanım ve belirtilere doğru cevap verirken, Kınay Gündoğdu (2020) tarafından yapılan araştırmada ise öğretmenlerin %98,9'u cinsel istismarla ilgili tanım ve belirtilere doğru cevap verdiği görülmektedir. Literatürdeki bulguların aksine bu araştırmada cinsel istismarın düşük tespit edilmesi ve tanımlanması, istismar ve ihmal çeşitlerinden en zor tür olmasından kaynaklanmaktadır. Oluşturulan durumlar karşısında farklı farklı olay örgülerinin olması, cinsel istismara ait üçüncü durumun da uç nokta bir öykü olması; cinsel istismarı tespit etmek ve tanımlama oranını düşürmektedir. Aynı zamanda Türkiye de cinsellik konusu hala bir tabu olarak varlığını sürdürmektedir. Günümüzde hala daha bu konu ve buna benzer konular toplumda paylaşılacak ya da üzerine tartışılacak konular değildir. Toplumumuzda bu kadar hassas bir konunun içine bir de kötü kullanım girdiğinde, üzerine konuşmak ya da yorum yapmak güçleşmektedir. Çocuk üzerinde böylesine yıkıcı sonuçları olan ve hayat boyu neredeyse etkileri devam eden bu konu için önlenmesinde etkisi olan kişilerin bilgi ve tartışmaya açık olmaları gerekmektedir.

Araştırmada cinsel istismara yönelik harekete geçme durumlarına bakıldığında katılımcıların; %32,14'ü "Aile ile İletişim", %26,78'i "Rehberlik Servisi", %16,07'si "Gözlem", %12,5'i "Çocuk ile İletişim" ve %12,5'i ise "Okul İdaresi" bildireceklerini belirtmişlerdir. Literatür de Tugay (2008) tarafından yapılan araştırmaya göre 4000 öğretmenin %35'i görev süreleri boyunca bir cinsel istismar vakasından şüphe duyduklarını dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin %10,5'i ise cinsel istismar durumunu resmi makamlara bildirimde bulunmuştur. Kürklü (2011) tarafından çocuk istismar ve ihmali farkındalığına ilişkin yapılan bir araştırmada öğretmenlerin meslek yaşamları boyunca %10,4'ü cinsel istismardan en az bir kere şüphe duyduklarını, öğretmenlerin %5,8'inin resmi olarak yasak makamlara bildiride bulunduğunu belirtmiştir. Choo vd.

(2013) 668 okul öncesi öğretmeni ile yaptığı araştırma da öğretmenlerinin %3,2'sinin cinsel istismarı bildirdiğini, %5,2'sinin cinsel istismardan şüphelendiği ve bildirimde bulunmadığını ancak yasal olarak bildirme zorunluluklarının olduğunu bilselerdi bildirimde bulunacaklarını ifade etmişlerdir. Ülkemizde öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmali gibi bir konuda bildirim yapmanın ve yapılacak bu bildirim hangi kurum ya da kuruluşa ve ne şekilde yapılacağı tam anlamı ile belli değildir. Bu durum öğretmenlerde bildirim yapmanın yararı olmayacağını düşüncesine itmektedir. Bildirimin nereye yapılacağı belli olmaması nedeni ile öğretmenlerde cinsel istismar durumlarında farklı yollar seçerek bildirimde buldukları ya da yardım aldıkları görülmektedir.

Araştırmada cinsel istismar durumlarında öğretmen olarak yükümlülükleri olup olmadığı sorulduğunda katılımcıların; %55,55'i bilmediğini dile getirmiştir. Katılımcıların %16,66'sı “Rehberlik Servisi” olduğunu, %12,96'sı “Bildirme” olduğunu, %9,25'i “Okul İdaresi” olduğunu ve %5,55'i ise “Gözlem” olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların yarısının cinsel istismar durumları karşısında bir yükümlülüklerinin olduğunu bilmediklerini dile getirmeleri hassas olan durumu daha da vahim hale sokmaktadır. Katılımcıların sadece %12,96'sı ise yükümlülüğünün bildirmek olduğunu belirtse de bildirimi tam olarak nereye ve ne şekilde yapacakları konusunda net bir çözüm bulmadıkları görülmektedir. Bulgulara benzer olarak Akgül (2015)'ün okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin cinsel istismar bildirim durumu çalışmasında öğretmenlerin cinsel istismarını rapor etmelerinin zorunlu olup olmadığına bakıldığında %45,7'si kararsızım, %32,7'inin ise evet, %21,6'sının ise hayır olarak belirttiği görülmektedir. Yükümlülükleri yeteri kadar iyi bilip bilmedikleri sorulduğunda ise %26,4'ü hayır, %67,3'ü ise ilk soruya hayır ve kararsızım cevabını verdikleri için bu soruyu boş bıraktıkları görülmektedir.

İstismar türleri içinde tanılanması ve tespit edilmesi en kolay fiziksel istismardır. Araştırmada katılımcılar fiziksel istismar belirtilerinin çoğunluğunu doğru tespit etmiştir. Katılımcılar fiziksel istismar belirtilerinin %52,11'ini “Fiziksel Bulgular”, %33,80'ini ise “Davranışsal Bulgular” olarak belirtmiştir. Fakat fiziksel istismarı sadece %15,88 katılımcı tanımlayabilmiştir. Katılımcılar genel olarak fiziksel istismarı tanımlamada %46,72 oranla “Şiddet” kelimesini kullanarak tanımlayabildikleri görülmektedir. Bulgulara benzer olarak Aslan ve Çelik (2020) de

yürüttüğü çalışmada öğretmenler fiziksel İstismar belirtilerinden kabul edilen “Yüzde, dudakta ve ağızda açıklanamayan morluklar” (%80,7), “El ve ayakta yanıklar” (%60,7), “Ağızda, dudaklarda ve gözlerde açıklanamayan yaralar ve zedelenmeler” (%79,8), “Vücudun herhangi bir yerinde ısırmaya ilişkin izler” (%76,5), “Vücutta farklı tonlarda morluklar” (%80,7), “Vücutta halka şeklinde çürükler” (%75,6), “Bilek ve boyunda kordon, ip vb. izler” (%87,4) ve “Vücutta kemer, elektrik kordonu gibi obje izleri” maddelere (%91,6) olduğunu belirtmişlerdir. Bir başka araştırmada ise öğretmenler fiziksel istismar bulgularında “Ağızda, dudaklarda ve gözlerde açıklanamayan yaralar ve zedelenmeler” maddesine %88,7’si, “Vücudun herhangi bir yerinde ısırmaya ilişkin izler” sorusuna %88,4’ü, “Vücutta farklı tonlarda morluklar” sorusuna ise %78,7’si, “El ve ayaklar da morluklar” ifadesine ise %64,7 evet diye cevaplanmıştır (Sarıbaş, 2013). İnsan vücudunun; bilek ve boyun gibi bölgelerinde kordon izi bulunması gibi belirtilerin de %88,4 oranda ebeveyn ya da başka biri tarafından çocuğun fiziksel istismara maruz kaldığı düşünülmektedir (Karaman, 1993). Okul öncesi öğretmenlerinin fiziksel istismar bulgularını tanıma durumlarını incelediği başka bir çalışmada öğretmenlerin çocukların yüzlerindeki yara ve morluklarını görme oranlarının %45,7 oranda olduğu görülmüştür (Erol,2007). Araştırmadaki katılımcıların diğer istismar türlerine göre fiziksel istismarı tanılamada daha yüksek sonuç elde edildiği görülmüştür. Fiziksel istismar belirtileri diğer araştırmalar ile paralellik gösterse de öğretmenler fiziksel istismar durumları karşısında olayın tam adını koymakta ve tanımlamada yetersizdir.

Araştırmada fiziksel istismara yönelik harekete geçme durumlarına bakıldığında katılımcıların; %27,90’ı “Okul idaresi”, %25,58’i “Rehberlik servisi”, %20,90’ı da “Aile ile iletişim” olarak yol izledikleri görülmektedir. Geri kalan katılımcıların ise %11,62’sinin “Bilgi toplama”, %6,97 ile de “Çocuk ile iletişim” ve “Gözlem” olarak yol izleyecekleri sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların ağırlıklı olarak fiziksel istismar durumlarında okul içindeki birimler ile harekete geçecekleri ortaya çıkmaktadır. Dereobalı ve diğerlerinin (2013) yaptığı araştırmada şiddet, istismar ve ihmale uğramış bir çocukla karşılaştıklarında başvurmaları gereken yer olarak eğitimciler ilk sırada Rehberlik Araştırma Merkezleri (%23,19), ikinci sırada Adli makamları (%22,83) ve üçüncü sırada ise Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (%12,11), %7,96’sı ise aileye başvuracağı sonucuna ulaşılmıştır Eğitimcilerin %2,42’si ise nereye

başvuracağını bilmediğini ifade etmiştir. Zeytinoğlu ve Kozcu'nun (1988) yaptığı çalışmada araştırmaya katılan kişilerin yarısından çoğunun son on iki ay içinde çocuğa yönelik şiddetli bir şekilde dövme olayına tanık oldukları halde çok az kişi resmi makamlara bildiriye bulunduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan kişilerin çoğunluğunun böyle bir durumda olaya kişisel olarak müdahale etmeyi tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır (Akt: Erol, 2007, 36). Katılımcıların fiziksel istismar durumlarında diğer araştırmalardaki gibi farklı kurumlara bildiriye bulunup harekete geçeceklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin farklı yerlere başvurma sebepleri arasında olay dinamiklerinin farklı olması olarak düşünülebilir. Örneğin; öğretmenler ağır bir fiziksel istismar durumu ile karşı karşıya kaldıklarında direkt olarak okuldaki birimlere ya da yasal mercilere bildiriye tercih ederken daha hafif durumlar karşısında aile ile çözüleceğini düşünüp ona göre tercih yapabilirler.

Araştırmada fiziksel istismar durumlarında öğretmen olarak yükümlülükleri olup olmadığı sorulduğunda katılımcıların; %48,64'ü "Bilmiyorum", %18,91'i "Rehberlik servisi", %16,21'inin "Bildirme", %10,81'inin "Yanında olma" ve %5,40 ile "Okul idaresi" olduğu görülmektedir. Katılımcıların yarısının fiziksel istismar durumlarında bir yükümlülüğü olup olmadığını bilmediklerini söylemektedirler. Fiziksel istismarda da yükümlülük olarak bildirme oranı düşük çıkmıştır. Katılımcılar bildirme konusunda sadece gerekli mercilere bildirim yapacaklarını söyleyerek net bir birim ya da kurumu tercih etmemişlerdir. Bu da cinsel istismarda olduğu gibi fiziksel istismar durumlarında da katılımcıların konu ile alakalı bilgi eksikliği olduğunu ve konu ile alakalı yetersiz olduklarını göstermektedir. Can ve diğerlerinin (2014) yaptığı öğretmen adaylarının çocuklardaki fiziksel istismar belirtilerine ilişkin farkındalık düzeylerinin incelenmesi amacıyla yapılan araştırmada, öğretmen adaylarının %95,55'inin kanunlara göre, %89,92'sinin Milli Eğitim Bakanlığı politikalarına göre, %97,77'sinin ise etik anlamda çocuk ihmal ve istismarı şüphesini bildirmede yükümlü oldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Öğretmen adayları üzerinde yapılan bu çalışma sonucuna bakıldığında ise henüz öğretmenlik hayatına başlamadan öğrencilerin kanunlara ya da Milli Eğitim Bakanlığı politikalarına göre çocuk istismarı ve ihmalini bildirmenin zorunlu olduğunu belirtmeleri yükümlülüklerinin farkında olduklarını göstermektedir.

Duygusal istismar diğer istismar türleri arasından fark edilmesi en güç olan türdür. Fakat öğretmenler sınıftaki çocukların her yönü ile ilgilenip, arkadaş ilişkilerini ve ailesi ile olan ilişkilerini daha iyi gözlemlene ve tanıma imkanına sahip olursa duygusal istismarı tespit edebilmeleri de kolaylaşmaktadır. Bu araştırmada katılımcılar duygusal istismar belirtilerinin çoğunluğunu doğru tespit etmiş olsa da sadece %23,33'ü “Duygusal istismar” şeklinde tanımlayabilmiştir. Duygusal istismar durumu karşısında katılımcıların %46,66'sı “Davranışsal bulgular”, %23,33'ü “Psikolojik bulgular” ve %6,66'sı ise “İhmal” olduğunu düşünerek cevap vermiştir. Bu araştırmadaki bulgulardan farklı olarak Sağır (2013)'ın yaptığı araştırmada öğretmenlerin %92,9'u duygusal ihmal ve istismarla ilgili verilen tanımları ve belirtileri doğru tespit ettikleri görülmektedir. Bulgulara benzer araştırmalarda ise okul öncesi öğretmen adayları; “Arkadaşlık kurmada zorlanma”, “Yeme bozuklukları olma”, “Çok pasif ve kendi halinde olma”, “Yabancılara yaklaşmak istememe”, “Alt ıslatma, tırnak yeme, parmak emme gibi davranış bozuklukları gösterme”, “Alınan olma” ve “Kendine güvensiz olma” gibi davranışları duygusal istismar belirtisi olarak değerlendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır (Yaman, 2018; Çelik ve ark., 2020). Katılımcılar duygusal istismar durumunu tam olarak tanımlayamasa da durumdaki belirtileri doğru tespit ederek sadece davranışsal bulguları (Rencide Etme, Dışlama, Aşağılama, Sevgisizlik, Şiddet, Akran Zorbalığı) söyledikleri görülmektedir. Öğretmenlerin her ne kadar durumu duygusal istismar olarak tanımlayamasa da tespitleri doğru şekilde yapması ve durum karşısında harekete geçmeleri umut verici olduğunu göstermektedir.

Katılımcıların duygusal istismara yönelik harekete geçme durumlarına bakıldığında; %46,67'si “Aile ile iletişim”, %20'sinin hem “Rehberlik servisi” hem de “Çocuk ile iletişim” ve %13,33'ünün ise “Okul idaresi” olarak harekete geçeceklerini açıklamışlardır. Duygusal istismar durumlarında öğretmen olarak yükümlülükleri olup olmadığı sorulduğunda katılımcıların; %46,67'sinin “Bilmiyorum”, %20'sinin hem “Aile ile iletişim” hem de “Rehberlik servisi” olarak cevap verdikleri görülmektedir. Katılımcıların %13,33'ünün ise yükümlülüğünün “Yanında olma” şeklinde açıklandığı görülmektedir. Katılımcıların duygusal istismar durumlarında çoğunlukla bildirim yönteminde aile ile iletişime geçecek olmaları diğer istismar türlerine göre daha hafif buldukları düşüncesi olabilir. Ö7 bu durumu; “*Yani yine müdürümle*

konuşurduk ve aileyi sanırım yani daha doğrusu anneyi okula çağırıp kendimiz konuşurduk diye düşünüyorum yani bu daha halledilebilir gibi geldi bana kendi çabamızla” ve “Annesi ile konuşurduk bizden çıktıktan sonra takibe devam edebilir miyim bilmiyorum hani çok ağır gibi gelmedi” şeklinde açıklayarak duygusal istismarın diğer istismarlara göre daha hafif olduğunu belirtmiştir. Literatüre bakıldığında öğretmenlerin duygusal istismar ile ilgili ayrı olarak bildirim yapma ve yükümlülük düşüncesi adına yapılmış benzer bir bulguya rastlanmamıştır. Duygusal istismar çoğu zaman fiziksel ve cinsel istismarın bir parçası olarak görülmekte olup çalışmalar genellikle çocuk istismarı ve ihmali şeklinde ele alınarak değerlendirilmiştir. Duygusal istismar dünya da çok yaygın görülmesine rağmen, kişiler tarafından tanımlanması ve ispatlanması en zor tür olarak belirtilmektedir. Fiziksel ve cinsel istismara göre gözlenmesi daha zor olduğu için daha az önemli olduğunu düşündürse de bu istismar çocuklar da ve yetişkin kişilerde psikolojik işlevsellik açısından diğer türlere göre daha fazla ve şiddetli bir etkiye sahiptir. Bakır ve Kapucu (2017) yaptığı “Çocuk İhmali ve İstismarının Türkiye’de Yapılan Araştırmalara Yansıması: Bir Literatür İncelemesi” adlı araştırmasında ihmal ve istismarın (%45,31) çoğunlukla birlikte incelendiği görülüp, duygusal istismar (%7,81) konusunda da yeterince çalışma yapılmadığını ortaya koymuşlardır.

Dünyada ve ülkemizde çocuğun cinsiyet, yaş, coğrafi bölge ve diğer faktörlere bağlı değişmemekle birlikte yapılan kötü muamele çok ciddi bir sorundur. Bunlardan ilk akla gelenlerden biri çocuk ihmali. Bu çalışmada çocuk ihmali durumları karşısında katılımcıların %39’u “İhmal” olduğunu belirterek doğru tespit edip tanımlayabildikleri görülmektedir. Aynı zamanda katılımcıların ihmal durumları karşısında; %23’ünün “Mahrum etme”, %15’inin “Fiziksel bulgular”, %14’ünün “Çocuğu önemsememe”, %6’sının “Diğer istismar türleri” ve %3’ünün de “Bilişsel bulgular” olarak cevap verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcılar genel olarak ihmal belirtilerini sıralarken %44,09 oranında fiziksel belirtiler (Aşı eksikliği, Aç olma, Yorgunluk, Uykusuzluk), %29,04’ünün davranışsal belirtiler (Emniyet kemeri takmama, Hızlı yemek tüketimi, Gizli yemek alma), %19,35’inin duygusal belirtilerden (Aile ilgisizliği) ve %7,52’sinin de çocuğun bilişsel yönden belirtileri (Dikkat eksikliği, Öğrenme Güçlüğü) olduğunu belirtmişlerdir. Araştırma bulgularına benzerlik gösteren Karakoç (2017) öğretmenler ile yaptığı çalışmada “Çocuğun

bakımını üstlenen kişilerin çocuk için gerekli olan beslenme, tıbbi bakım, giyim ve korunma gibi temel ihtiyaçları karşılamamaları ve bunların temin edilmemesi şeklinde belirtilmektedir. Belirtiler; gelişme gerilikleri, davranış bozuklukları, beslenmenin yetersiz görüldüğü solgun ve zayıf yapı, kirli ve uygunsuz giyecekler” ifadesine öğretmenlerin 142’si (%35,3) fiziksel ihmal, 25’i (%6,2) duygusal ihmal ve istismar, 9’u (%2,2) eğitimsel ihmali yanıtını verdiği görülmektedir. Aynı zamanda “Çocuğun zorunlu eğitim çağı gelmesine rağmen okula gönderilmemesi olarak tanımlanır. Belirtiler; okula devamlılığın sağlanmaması, eğitimini başarılı bir şekilde sürdürmek için gerekli ihtiyaç ve destekten yoksun olması” ifadesine öğretmenlerin 2’si (%0,5) fiziksel ihmal, 3’ü (%0,7) duygusal ihmal ve istismar, 384’ü (%95,5) eğitimsel ihmal şeklinde cevapladıkları belirtilmiştir. Kefeli (2011) yaptığı okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin çocuk ihmalinin ne olduğuna ilişkin görüşlerinde öğretmenlerinden 20’si (%64,5) çocuk ihmali çocukların fiziksel ihtiyaçlarının ve oyun ihtiyaçlarının karşılanmaması, 14’ü (%45,1) çocuk ihmali çocuğun duygusal ihtiyaçlarının karşılanmaması, 5’i (%16,1) çocuğun görmezden gelinmesi ve yok sayılması olarak belirttiği görülmektedir. 6 öğretmen (%19,3) çocuğa yeterli zaman ayrılmayarak onunla ilgilenilmemesini, öğretmenlerden 1’i (%3,2) çocuğun televizyon ve bilgisayar başında denetimsiz bırakılmasını ve aşırı serbest olmasını da çocuk ihmali olarak değerlendirdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Katılımcıların ihmale yönelik harekete geçme durumlarına bakıldığında ise; %63,46’sının “Aile ile iletişim”, %15,38’inin “Rehberlik servisi”, %11,53’ünün “Çocuk ile iletişim”, %5,76’nın “Gözlem” ve %3,84’ünün “Araştırma yapma” olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların ağırlıklı olarak aile ile iletişime geçmesi; oluşturulan ihmal öykülerindeki dinamiklerden etkilenip aile içinde sorunu çözmeye odaklı yaklaşımları düşünülebilir. Karakoç (2017)’un öğretmenler ile yürüttüğü araştırmada bildirim ve harekete geçme durumlarında fiziksel, duygusal ve eğitimsel ihmal durumunu tespit ettiklerinde ilk önce fiziksel ihmale ikinci olarak duygusal ihmale son olarak ise eğitimsel ihmale karşı müdahalede bulunacakları sonucu ortaya çıkmıştır. Sağır (2013) yaptığı araştırmada ise öğretmenlerin en çok fiziksel ihmale ardından eğitimsel ihmale ve duygusal ihmale müdahale edecekleri sonucu ortaya koyulmuştur. Kınay Gündoğdu (2020) yaptığı 91 okul öncesi öğretmenin bulunduğu

araştırmada ise ihmal çeşitlerinden öncelik sırasına göre fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve eğitimsel ihmale müdahale edeceklerini belirtmişlerdir.

Araştırmada çocuk ihmali durumlarında öğretmen olarak yükümlülükleri olup olmadığı sorulduğunda katılımcıların; %62,5'inin "Bilmiyorum", %14,58'inin "Çocuğu takip etme", %12,5'inin "Aile ile iletişim" ve %10,41'inin ise "Rehberlik servisi" olduğunu belirterek açıklamışlardır. Katılımcıların yarısından çoğunun cinsel, fiziksel ve duygusal istismarda olduğu gibi çocuk ihmalinde de bir yükümlülükleri olup olmadığını bilmedikleri ortaya çıkmaktadır. Literatür incelendiğinde çocuk ihmali durumunda öğretmenlerin yükümlülükleri hakkında benzer bir bulguya rastlanamamıştır.

Araştırmadaki bir başka istismar türü olan medya istismarı durumu karşısında katılımcılar tam olarak istismar adını ve türünü belirtemese de %11,36'sı medya istismarını; "Teknolojik istismar, Sosyal medya istismarı ve Dijital istismar" şeklinde belirtileri tespit edip tanımlayabildikleri görülmektedir. Katılımcıların geri kalanı ise medya istismar türüne karşı belirtileri tespit tanımlamada; %29,55'i "Davranışsal bulgular", "Diğer istismar türleri ve ihmal" ve "Teknolojik alet" terimlerini kullanmışlardır. Katılımcıların medya istismarına yönelik göstergelerinde ise %65,86'inin davranışsal (Yemek yeme bozuklukları, Uyku düzensizliği, Zorbalık, Ağlama krizleri ve Şiddet eğilimi) bulgulardan belirtileri tespit ettiği sonucuna ulaşılmaktadır. Medya istismarına yönelik harekete geçme durumlarına bakıldığında ise katılımcıların; %73,33'ünün "Aile ile iletişim", %20'sinin "Rehberlik servisi" ve %6,6'sının da "Çocuk ile iletişim" yolunu tercih edip harekete geçtiği ve bildiride buldukları görülmektedir. Medya istismarı durumlarında öğretmen olarak yükümlülükleri olup olmadığı sorulduğunda katılımcıların; %46,67'sinin "Bilmiyorum", %26,6'sının "Aile ile iletişim", %20'sinin "Çözüm arama" ve %6,6'sınında "Rehberlik servisi" olduğunu belirtmişleridir. Katılımcıların yarısı diğer istismar ve ihmal türlerinde olduğunu gibi medya istismarında da yükümlülükleri konusunda bilgi sahibi olmadıkları görülmektedir. İlgili araştırmalar incelendiğinde öğretmenlerin medya istismarına yönelik bilgi düzeyleri, harekete geçme durumları ve yükümlülükleri hakkında bir bulguya rastlanamamıştır. Fakat medya istismarı üzerine Ö1; *"Ne yazık ki son zamanlarda, son yıllarda diyeyim artık bu sosyal medya, tablet, bilgisayar bu tarz şeyler çoğalması akıllı telefonların falan çoğalmasından sonra*

çıkın en büyük sıkıntılardan biri ne yazık ki. Eline tablet, telefonu çok küçük yaşlardan itibaren verip onları nasıl olsa duruyor deyip göz ardı etmek ailelerin en büyük sıkıntısı bu bence.” açıklamasında bulunarak durumun hassas olduğunu belirtmiştir. Bir diğer katılımcı olan Ö9 ise konu hakkında; “Ah çok isterdim yani bunları bıçak gibi kesebilmeye çok fazla isterdim. Ama bazı aile işin kolayına kaçıyor böyle işte anne baba iş güç yaparken ya da evde başka şeylerle meşgul olurken çocuğun orada sessizce bir şeyle ilgilenmesi ailenin hoşuna gidiyor. Ama bir süre sonra bu bağımlılık haline geliyor daha da artarak devam ediyor ve çocuk artık her anlamda gerilemeye başlıyor. Sosyal uyumsuzluk, okul başarısızlığı... Keşke elimizden gelse de her çocuğumuza dokunabilsek. Hani bu konuda elimizden geleni yapabilesek.” açıklamasında bulunarak çocukların medya ile etkileşimdeki zararlarını yakınlıkla dile getirdiği görülmektedir. Katılımcıların çoğunun teknolojinin hâkim olduğu ve her alanda kullanıldığı bu çağda medya istismarının bir istismar türü olduğunu belirtememesi endişe verici bir durumdur. Her ne kadar medya istismarı tanımlama oranı düşük olsa da katılımcıların medya istismarı durumundaki belirtileri literatürdeki medya istismarı belirtileri ile benzer ve doğru şekilde tespit edebildiği görülmektedir. Literatürde medyanın uygun şekilde kullanılmaması sonucunda ortaya çıkan belirtilerde beden ve ruh sağlığı üzerine olumsuz etkilerinin olduğu aynı zamanda duygu durum bozuklukları, yıkıcı davranım bozuklukları, beslenme bozuklukları, kaygı bozuklukları, uyku bozuklukları, obezite, epileptik nöbetlerini de beraberinde getirdiği klinik durumlarda açıklanmıştır (Tahiroğlu ve diğerleri, 2010).

Araştırmada ekonomik istismar durumu karşısındaki belirtileri tespit edip tanımlama da katılımcıların; %54,16’sının “Çocuk işçiliği”, %29,16’sının “Ekonomik istismar” ve %16,6’sınında da “Diğer istismar türleri ve ihmal” olarak tanımladığı sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların durumu bir istismar türü olarak belirtmese de ekonomik istismarın ana temelinde çocuk işçiliğinin yattığını fark edip açıklamada buldukları görülmektedir. Ekonomik istismara yönelik belirtilerde ise katılımcıların; %53,33’ü okul ile ilgili problemler (Okula geç kalma, Devamsızlık ve Okula tek başına gelme), %36,6 çocuğun çalışma durumu ve %10’u aile ile ilgili problemler (Annenin hasta olması ve Babanın işsiz olması) olduğunu açıklamışlardır. Sağır (2013) yaptığı araştırmada ekonomik istismar tanım ve belirtilerinde öğretmenlerin 372’si doğru yanıt vererek “Ekonomik istismar”, 166’sının ise tanım ve belirtilere yanlış cevap

verdiği görülmektedir. Karakoç (2017) yaptığı araştırma da ise “Çocuğun fizik ve zihin gelişimini olumsuz anlamda etkileyen, yaşı ve gücü ile orantılı olmayan işlerde ucuz emek olarak çalıştırılmasıdır. Belirtileri; 18 yaşın altında olmasına rağmen çalışmaya zorlanması” ifadesine öğretmenlerin 18’i (%4,5) fiziksel ihmal, 3’ü (%0,7) duygusal ihmal ve istismar, 13’ü (%3,2) eğitimsel ihmal, 1’i (%0,2) cinsel istismar, 367’si (%91,3) ise ekonomik istismar yanıtını verdikleri sonucuna ulaşmıştır.

Ekonomik istismara yönelik harekete geçme durumlarına bakıldığında katılımcıların; %46,67’si “Okul idaresi”, %33,34’ü “Aile ile iletişim” ve %20’si ise “Çocuk ile iletişim” olacağını belirterek bildirim yapacaklarını açıklamışlardır. Katılımcıların hepsi ekonomik istismar durumunda harekete geçeceğini belirtmişleridir. Fakat Karakoç (2017)’un araştırmasında ilk önce fiziksel istismara ikinci olarak duygusal istismara üçüncü olarak eğitimsel istismara son olarak ise ekonomik istismara karşı müdahalede bulunacaklarını belirtmişlerdir. Sağır (2013)’ın yaptığı araştırmada ise en çok cinsel istismara müdahale edecekleri görülmektedir. Bu konuyu sırasıyla fiziksel istismar duygusal istismar ve ekonomik istismar takip ettiği görülmektedir.

Ekonomik istismar durumlarında öğretmen olarak yükümlülükleri olup olmadığı sorulduğunda ise katılımcıların; %80’i bilmediğini, %20’sinin ise okul idaresine başvurmak olduğunu belirtmişlerdir. Literatürde ekonomik istismarın öğretmenler için ayrı olarak bir yükümlülüğü olup olmadığına dair benzer bir bulguya rastlanmamıştır.

Bu araştırmanın genel olarak sonuçlarına bakıldığında;

- Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmal durumları karşısında verdikleri tepkiler, belirtileri tespit etme, tanımlama, bildirme ve yükümlülükleri açısından değerlendirildiğinde yetersiz oldukları görülmektedir.
- Okul öncesi öğretmenlerin istismar ve ihmal türlerinin belirtilerini tespit edip tanımlama da en çok cinsel istismarı tespit edip tanımladıkları sonucu ortaya çıkmaktadır.
- Okul öncesi öğretmenlerinin istismar ve ihmal türlerini tespit ve tanımlamada en çok medya istismarında zorlandığı belirlenmiştir.
- İstismar ve ihmal türü olarak belirtileri tanımlamada sırasıyla; cinsel istismar, ihmal, fiziksel istismar, ekonomik istismar, duygusal istismar ve medya istismar olduğu ortaya çıkmaktadır.

- Okul öncesi öğretmenleri istismar ve ihmal türlerini tanımlamada yetersiz kalsalar da birçok öğretmen istismar ve ihmale neden olan belirtileri doğru tespit ettikleri görülmektedir.
- Okul öncesi öğretmenlerinin tüm istismar ve ihmal türleri ile karşılaştığındaki yol izlemede farklı yerlere bildirim yanlına düştükleri görülmektedir.
- Okul öncesi öğretmenlerinin tüm istismar ve ihmal türlerine yönelik yükümlülüklerini bilmedikleri sonucu ortaya çıkmaktadır.
- Okul öncesi öğretmenlerinin yükümlülük adı altında verdikleri cevaplar incelendiğinde daha çok çocuğu o durumdan kurtarma yolu gibi yükümlülüğünde olmayan tercihleri yaptıkları görülmektedir.
- Öğretmenlerin hiçbiri Çocuk Koruma Kanunu ya da Türk Ceza Kanunu'na yönelik çocuğun iyi halini korumakla yükümlü olduklarını bilmedikleri görülmektedir.

Bu araştırmadan yola çıkarak yapılabilecek öneriler;

- Çalışmamıza katılan okul öncesi öğretmenlerinin büyük birçoğu istismar ve ihmal konusunda eğitim almamıştır. Fakat farklı kaynaklardan kendileri konu ile alakalı araştırmalar yapmaları bilgilendirilmeye ihtiyaç duyduklarını göstermektedir.
- Eğitim fakültelerinin okul öncesi öğretmenliği lisans programlarında çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili öğretmen adaylarına eğitim verilmelidir.
- Okul öncesi öğretmenlerine çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili Milli Eğitim tarafından hizmet içi eğitimle bilgi eksikliklerini gidermek adına eğitim verilmelidir.
- Ülkemizde Milli Eğitim politikaları içinde çocuğu korumaya dair maddeler yer alsa da istismar ve ihmal durumları tespit edildiğinde başvurulacak kurum ve kuruluşlar da mevcut olsa da çocuk istismarı ve ihmali sürecini ve bununla beraber bildirimlerin nasıl oluşturulacağına dair açık ve net bir uygulama mevcut değildir. Kısacası öğretmenlerin Milli Eğitim Yönetmeliği içinde standart olarak oluşturulmuş raporlama ve bildirim süreci ile ilgili herhangi bir etkin işleyiş şeması bulunmamaktadır. Bununla beraber ülkemizde çocuk istismarı ve ihmalinin önlenmesi, bildirim açık ve net şekilde düzenlemeler yapılmasının yanı sıra öğretmen ve öğretmen adaylarının da konu ile ilgili düzenli eğitim sağlanması gerekmektedir.

- Literatüre kazandırılacak diğer araştırmalara sınıf öğretmenleri, branş öğretmenleri ve okullarda görevli tüm personellerin de konu ile alakalı görüşlerine yer verilebilir.
- Çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili daha çok öğretmen, öğretmen adayı ve ailelerin de içerisinde yer aldığı proje ve uygulamalar yapılabilir.
- Çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili bilgilerin teoride kalmaması için gerçek ya da örnek olay araştırmaları yapılabilir. Bu araştırmalar konuyla ilişkilendirilebilecek bütün devlet ya da kamu kuruluşları bünyesinde projelere dönüştürülebilir.
- Yaptığımız çalışma sadece Kastamonu ilinde gerçekleştirilmiştir. Yapılacak olan diğer araştırmalarda farklı iller kullanılarak çalışma grupları ve örneklem genişletilerek iller ve bölgeler arası karşılaştırmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Akaydın, Ş., & Çeçen, M. A. (2015). Okuma becerisiyle ilgili makaleler üzerine bir içerik analizi. *Eğitim ve Bilim*, 40(178).
- Akgül, E. (2015). *Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan personelin cinsel istismar bildirim durumları*. [Yüksek Lisans Tezi]. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akyüz, E. (2001). Çocuk hakları sözleşmesinin temel ilkeleri ışığında çocuğun eğitim hakkı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151(1), 445-455.
- Alpaslan, A. H. (2014). Çocukluk döneminde cinsel istismar. *Kocatepe tıp dergisi*, 15(2), 194-201.
- Altan, H. (2015). *The effect of education about child abuse and neglect on knowledge and awareness of youth studying at a university (Üniversite öğrencisi gençlere çocuk istismarı ve ihmali konusunda yapılan eğitimin bilgi ve farkındalıklarına etkisi)*. [Doctorate Thesis]. Gazi University, Enstitute of Health Sciences, Department of Social Pediatrics.
- Altınsu, B. (2004). *Çocuklara bakım veren hemşirelerin çocuk istismar ve ihmali tanyabilmeleri*. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul.
- Aral, N., & Gürsoy, F. (2001). Çocuk hakları çerçevesinde çocuk ihmal ve istismarı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151(5), 27-54.
- Aries, P. (1996). *Centuries of childhood*. Çev. Robert Baldick, Londra: Pimlico, 2. Baskı.
- Arslan, R. (2016). Çocukluk dönemi duygusal istismarı ile depresyon arasındaki ilişkide erken dönem uyumsuz şemaların aracı rolüne ilişkin bir gözden geçirme. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 19(4), 202-210.
- Aslan, E. A., & Çelik, İ. (2020). Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarına yönelik farkındalık düzeyinin incelenmesi. *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 40-56.
- ASPB, (2017). *Çocuk Bakım Kuruluşlarında Çalışan Personele Yönelik İstismar ile Mücadele Rehber Kitapçığı*. Yayın No:7. Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. <https://ailevecalisma.gov.tr/media/2499/cocuk-bakim-kuruluslarinda-calisan-personele-yonelik-istismarla-mucadele-rehber-kitapcigi.pdf>

- Atalay, G. E. (2019). Sosyal medya ve çocuk: “Babishko Family Fun TV” isimli Youtube kanalının eleştirel bir analizi. *Erciyes İletişim Dergisi*, (1), 179-202.
- Aydın, İ. (2019). *Türkiye’de çocuk istismarı, çocuk istismarını önleyici sosyal politikalar ve Diyarbakır örneği*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aydoğdu, S. G. M., & Özsoy, Ü. (2017). Çocuk hakları ihlali: cinsel istismar. *Journal of Academic Research in Nursing*, 3(ek), 57-60.
- Ayral, F. (2010). *Çocukların cinsel istismarı suçu ve bu suçla mücadele* [Doctoral dissertation]. Marmara Üniversitesi (Turkey).
- Bağ, Ö. F. (2019). *Hemşire ve Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına İlişkin Farkındalıklarının Belirlenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Okan Üniversitesi.
- Bakır, E., & Kapucu, S. (2017). Çocuk ihmali ve istismarının Türkiye’de yapılan araştırmalara yansması: Bir literatür incelemesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 4(2), 13-24.
- Ballı, Ö. (2010). *Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesine Başvuran Çocuk İstismarı ve İhmali Olgularının Değerlendirilmesi*. [Yayımlanmamış Uzmanlık Tezi]. Adana, Çukurova Üniversitesi, Tıp Fakültesi.
- Barkin, S., Ip, E., Richardson, I., Klinepeter, S., Finch, S., & Krcmar, M. (2006). Parental media mediation styles for children aged 2 to 11 years. *Archives of pediatrics & adolescent medicine*, 160(4), 395-401.
- Barlık, H. (2018). *Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmal ve istismarı hakkında görüş ve farkındalık düzeylerinin araştırılması (Adana il örneği)*. [Yüksek Lisans Tezi]. Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Başbakkal, Z., & Baysan, L. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali konusuna ilişkin polislerin bilgi düzeylerinin ve düşüncelerinin incelenmesi. *Çocuk Forumu Dergisi*, 21(2), 65-70.
- Baylan, N. (2019). *Çocukluk çağı travmalarının somatizasyon ile ilişkisinde aleksitiminin aracı rolü*. [Yüksek Lisans Tezi]. Işık Üniversitesi, İstanbul.
- Bencik, K., S. & Özkızıklı, S., (2015). *Teknoloji ve Eğitim. Okul Öncesi Eğitimde Teknolojinin Rolü* (pp.10-31), Ankara: Hedef Cs.

- Beyaztaş, F. Y., Özen, B., & Bütün, C. (2014). Fiziksel çocuk istismarının incelenmesi [The Evaluation of the Physical Child Abuse]. *Medicine Science*, 3(2), 1315-1331.
- Bilir, Ş., Meziyet, A., Dönmez, N. B., Atik, B., & San, P. (1991). Türkiye'nin 16 ilinde 4-12 yaşlar arasındaki 50.473 çocuğa fiziksel ceza verme sıklığı ve buna ilişkin problem durumlarının incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 1(1).
- Bozgun, K., & Pekdoğan, S. (2018). Öğretmenlerin çocuk ihmali ve istismarı hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 433-443.
- Burgess, R. L., & Garbarino, J. (1983). Doing what comes naturally? An evolutionary perspective on child abuse. *The dark side of families: Current family violence research*, 88-101.
- Caffey, J. (1946). Multiple fractures in the long bones of infants suffering from chronic subdural hematoma. *The American Journal of Roentgenology and radium therapy*, 56(2):163-173.
- Canbek, G., & Sağıroğlu, Ş. (2007). Çocukların ve gençlerin bilgisayar ve internet güvenliği. *Politeknik Dergisi*, 10(1), 33-39.
- Celiloğlu, B. (2018). *Çocuk istismarı ve ihmali farkındalık ölçeklerinin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları ile okul öncesi öğretmen adaylarının farkındalık düzeylerinin incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- Choo, W. Y., Walsh, K., Marret, M. J., Chinna, K., & Tey, N. P. (2013). Are Malaysian teachers ready to assume the duties of reporting child abuse and neglect? *Child abuse review*, 22(2), 93-107.
- Christakis, D. A., & Zimmerman, F. J. (2007). Violent television viewing during preschool is associated with antisocial behavior during school age. *Pediatrics*, 120(5), 993-999.
- Claussen, A. H., & Crittenden, P. M. (1991). Physical and psychological maltreatment: Relations among types of maltreatment. *Child abuse & neglect*, 15(1-2), 5-18.
- Creswell, J., W. (2013). *Qualitative inquiry & research methods: Choosing among five approaches*. (3rd edition). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Çalışkan, Z., & Sağlam, M. (2015). Cinsel istismar mağduru çocuklarla çalışan uzmanların gözünden mağdur çocukların özellikleri. *İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*.

- Çocuk Koruma Kanunu. (2005). Resmi Gazete: 15.07.2005, Kanun Numarası: 5395. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5395.pdf> adresinden erişildi.
- DePanfilis, D. (2006). *Child neglect: A guide for prevention, assessment, and intervention*. US Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families, Administration on Children, Youth and Families, Children's Bureau, Office on Child Abuse and Neglect.
- Dereobalı, N., Karadağ, S. Ç., & Sönmez, S. (2013). Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin çocuk istismarı ihmali şiddet ve eğitimcilerin rolü konusundaki görüşleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 14(1), 50-66.
- Derneği, İ. H. (2008). *Çocuk ihmali ve istismarını önleme öğretmenler ve aileler için eğitim kılavuzu*. Ankara: Berkay Ofset. https://ihd.org.tr/images/pdf/cocuk_ihmalini_ve_istismarini_onleme_ogretmenler_ve_aileler_icin_egitim_klavuzu.pdf
- Dervişoğlu, S. (2012). *Çocuk istismarı ve ihmali açısından sokakta çalışan çocuklar ve Avrupa Birliği uygulamaları*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi] İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dilsiz, H., & Mağden, D. (2015). Öğretmenlerin çocuk istismar ve ihmali konusunda bilgi ve risk tanıma düzeylerinin tespit edilmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*.
- Dünya Sağlık Örgütü (WHO), ISPCAN. (2006). *Preventing child maltreatment: A guide to taking action and generating evidence*. http://whqlibdoc.who.int/publications/2006/9241594365_eng.pdf adresinden erişilmiştir.
- Erdoğan, Y. (2019). *Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili algıları*. [Yüksel lisans tezi]. Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Ergündüz, Z. Ş. (2010). *Çocuk suçluluğunda çocuk istismarı olgularının değerlendirilmesi*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Erkman, F. (1999), "Çocukların duygusal ezimi", Çocuk İstismarı ve İhmali, Çocukların Kötü Muameleden Korunması 1. Ulusal Kongresi, Derleyenler; Esin Konanç, İpek Gürkaymak, Ayten Egemen, Ankara: Gözde Repo Ofset.
- Erkut, Z., & Gözen, D. (2019). Hemşirelerin gözünden fiziksel istismar: ipucu bulguları nasıl tanırız?. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 16(1), 54-59.

- Erlandson, D. A., Harris, E. L., Skipper, B. L., & Allen, S. D. (1993). *Doing naturalistic inquiry: A guide to methods*. Sage.
- Erol, D. (2007). *Okulöncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin, çocuklardaki fiziksel istismar belirtilerine ilişkin farkındalıkları (Eskişehir il örneği)*. [Doctoral dissertation]. Anadolu University (Turkey).
- Gander, M. J., Gardiner, H. W., Onur, B., & Dönmez, A. (1993). *Cocuk ve ergen gelisimi*. Imge kitabevi.
- Garbarino, J., Guttman, E., & Seeley, J. W. (1986). *The psychologically battered child*. San Francisco, Jossey-Bass Publishers.
- Garip, E. (2007). *Sokak çocuklarının korunması ve rehabilitasyonu*. [Yüksek Lisans Tezi]. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Geçkil, E. (2017). Çocuklarda fiziksel istismar ve hemşirelik yaklaşımı. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(1), 129-139.
- Goldman, J. D. (2005). Student teachers' learning about child sexual abuse strategies for primary school: An exploratory study of surface and deep learning. *Sex Education*, 5(1), 79-92.
- Göç ve İnsani Yardım Vakfı. (2020). *İnternet medyası çocuk hak ihlali izleme raporu*. Diyarbakır: GİYAV.
- Güner, Ş. İ., Güner, S., & Şahan, M. H. (2010). Çocuklarda sosyal ve medikal bir problem; istismar. *Van Tıp Dergisi*, 17(3), 108-113.
- Hergüner, S. (2011). Duygusal istismar ve ihmal, çocuk hakları açısından çocuk ihmali ve istismarı. *İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları*.
- Herman, B. E., Makoroff, K. L., & Corneli, H. M. (2011). Abusive head trauma. *Pediatric emergency care*, 27(1), 65-69.
- ILO. (2019a). *Tackling child labour: 100 years of action*. International Labour Organization, Fundamental Principles and Rights at Work Branch (Fundamentals), Geneva.
- Irmak, Y. T. (2008). *Çocuk istismarı ve ihmalinin yaygınlığı ve dayanıklılıkla ilişkili faktörler*. [Doktora Tezi]. İzmir: Ege Üniversitesi.
- İbiloğlu, A. O., Atlı, A., Oto, R., & Özkan, M. (2018). Çocukluk çağı cinsel istismar ve ensest olgularına çok yönlü bakış. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10(1), 84-98.

- İnanç, B. Y., Bilgin, M., & Atıcı, M. K. (2007). *Gelişim psikolojisi: çocuk ve ergen gelişimi*. Pegem Akademi.
- İş Kanunu. (2003). Resmi Gazete: 25134, Kanun Numarası: 4857. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4857-20030522.pdf>
- Jessee, S. A. (1995). Orofacial manifestations of child abuse and neglect. *American family physician*, 52(6), 1829-1834.
- Kanak, M., & Çelik, M. (2018). Türkiye'de duygusal istismar üzerine yazılan lisansüstü tezlerin değerlendirilmesi. *Electronic Turkish Studies*, 13(27).
- Kansu, M. (2012). *Çocuk istismarı ve ihmali üzerine bir derleme. Psikiyatrik sosyal hizmetler*. <https://www.yumpu.com/en/document/read/53352809/cocuk-istismari-ve-ihmali-uzerine-bir-derleme-istanbul-2012> (06.09. 2021).
- Kara D. S. (2012). *0-14 yaş çocuğu olan annelerin çocuklarına yönelik fiziksel ve duygusal istismar/ihmal durumu*. [Yüksek Lisans Tezi]. Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Karabulut, A. G. (2018). *Okul öncesi eğitimine devam eden 5-6 yaş çocukların sosyal becerileri ile ebeveynlerinin ihmalcı davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Karakoç, F. (2017). *Öğretmenlerin Çocuk İhmal ve İstismarına Yönelik Farkındalık Düzeyleri*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Karaman, Y. (1993). *İlkokul öğretmenlerinin gözlemlerine göre çocukların aileleri tarafından istismarı ve ihmali*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Kaya, A., Karadayı, B., Uygun, S., Karadayı, Ş., & Afşin, H. (2015). Acil servislerde ısırik izlerinin çocuk istismarı açısından değerlendirilmesi. *Medical Bulletin of Haseki/Haseki Tip Bulteni*, 53(3).
- Kaya, M. (2017). *Okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk istismarı ve ihmali konusundaki bilgi düzeylerinin ve çocuk istismarı ve ihmalinin önlenmesi konusundaki görüşlerinin incelenmesi*. [Master's thesis]. Eastern Mediterranean University EMU-Doğu Akdeniz Üniversitesi (DAÜ).
- Kefeli, H. (2016). *Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmali davranışları ile kurum personelinin konuya ilişkin görüşleri*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.

- Kempe, C., Silverman, F.N., Steele, B.F. et al. (1962) The battered child syndrome. *Journal of the American Medicinal Association*, 181, 105-112. [10.1001/jama.1962.03050270019004](https://doi.org/10.1001/jama.1962.03050270019004)
- Kenny, M. C. (2001). Child abuse reporting: Teachers' perceived deterrents. *Child abuse & neglect*, 25(1), 81-92.
- Kenny, M. C. (2004). Teachers' attitudes toward and knowledge of child maltreatment. *Child abuse & neglect*, 28(12), 1311-1319.
- Kılıçoğlu, A. G. (2010). *Cinsel istismar mağduru çocuk ve ergenlerin travmaya tepkileri ile anne-babaların tepkilerinin karşılıklı incelenmesi*. [Yayınlanmamış uzmanlık tezi]. Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Kınay, G. E. (2020). *Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk ihmali ve istismarına yönelik farkındalık düzeylerinin belirlenmesi (Bitlis il örneği)*. [Yüksek lisans tezi]. Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Koca, M. (2012). Çocuk istismarında ihbar yükümlülüğü. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(1), 113-128.
- Kocaer, Ü. (2006). *Hekim ve hemşirelerin çocuk istismarı ve ihtimaline yönelik farkındalık düzeyleri*. [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Koçtürk, N. (2018). Çocuk ihmali ve istismarını önlemede okul çalışanlarının sorumlulukları. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 38-47.
- Kürklü, A. (2011). *Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik farkındalık düzeyleri*. [Yüksek Lisans Tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon.
- Lincoln, Y. S., Guba, E. G., & Guba 19.-2008, E. G. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Sage.
- Münevver, C. Y., Kızıltepe, G. İ., & Kandır, A. (2014). Preservice Teachers' Awareness Levels Regarding the Signs of Physical Abuse in Children. *Journal of Theoretical Educational Science*, 7(3), 286-303.
- O'Toole, R., Webster, S. W., O'Toole, A. W., & Lucal, B. (1999). Teachers' recognition and reporting of child abuse: a factorial survey. *Child abuse & neglect*, 23(11), 1083-1101.
- Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, (2015). *Rehber öğretmen el kitabı*. Ankara: MEB. https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/55437/mod_resource/content/0/%C5%9Eiddet%20E1%20Kitab%C4%B1.pdf

- Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, (2018). *Çocuk ihmal ve istismarı hakkında genel bilgi*. MEB. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_04/05104328_1.Yocuk_Yhmal_ve_YstismarY_HakkYnda_Genel_Bilgi.pdf
- Pala, B. (2011). *Geleceğin öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmali konusunda bilgi ve farkındalık düzeyleri*. [Yayımlanmamış tıpta uzmanlık tezi]. Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Pehlivan, G. T. (2016). *Hemşirelik öğrencilerinin çocuk istismarı ve ihmali konusundaki farkındalık düzeylerinin belirlenmesi ve bu konuda verilen planlı eğitimin etkinliğinin değerlendirilmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Polat, O. (2007). *Tüm boyutlarıyla çocuk istismarı*. Seçkin.
- Polat, O. (2018). Türkiye’de çocuk istismarı raporu–2 basın özeti. *İstanbul, Asuma & İmdat*. https://cohun.giresun.edu.tr/Files/ckFiles/cohun-giresun-edu-tr/RAPOR-%C3%87OCUK-%C4%B0ST%C4%B0SMARI-tam_v2_cleancopy.pdf
- Polat, O. (2019). *Tüm boyutlarıyla çocuk istismarı 1: tanımlar (3. basım)*. Ankara: Seçkin.
- Reece, R. M., & Jenny, C. (2005). Medical training in child maltreatment. *American journal of preventive medicine*, 29(5), 266-271.
- Saadet Öğretmen Çocuk İstismarı ile Mücadele Derneği, (2021). *Cinsel istismara maruz bırakılan çocuklara yönelik hak ihlallerini izleme raporu*. UÇİM. https://etkiniz.eu/wp-content/uploads/2021/12/ucim_reportRW1.pdf
- Sağır, M. (2013). *Okul öncesi ve sınıf öğretmenlerinin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik görüşleri ve farkındalık düzeyleri*. [Yüksek Lisans Tezi]. Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Sanay, B. (2020). *Kardeşini doğurmak Türkiye’de enest gerçeği*. İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık ve Yapımcılık. 11. Baskı.
- Sarıbaş, A., K. (2013). *Okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarına yönelik farkındalıklarının belirlenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Çanakkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Çanakkale.
- Schumacher, J. A., Slep, A. M. S., & Heyman, R. E. (2001). Risk factors for child neglect. *Aggression and violent behavior*, 6(2-3), 231-254.

- Semerci, U., P., Müderrisoğlu, S., Karatay, A., Ekim, A. B., Kılıç, Z., Oy, B., & Uran, Ş. (2012). *Eşitsiz bir toplumda çocukluk: çocuğun "iyi olma hali" ni anlamak: İstanbul örneği*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Serin, H. (2019). Sosyal medyada çocuk hakları ihlalleri: ebeveynler ve öğretmenler farkında mı? *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 1005-1031.
- Sözduyar, H. (1989). *İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin, çocuk istismarı konusundaki görüşlerinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Sürsavur, L. & Demirel, M. (2018). Okullarda çocuk ihmal ve istismarı. *Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği*, 63-73.
- Şahin, F., & Beyazova, U. (2001). Çocuğun şiddetten korunma hakkı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151, 90-94.
- T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2019). *Türkiye aile yapısı araştırması, 2016*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Tahiroğlu, A. Y., Çelik, G. G., Bahalı, K., & Avcı, A. (2010, January). Medyanın çocuk ve gençler üzerine olumsuz etkileri; şiddet eğilimi ve internet bağımlılığı. In *Yeni Symposium* (Vol. 48, No. 1).
- Taner, Y., & Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: psikiyatrik yönleri. *Acta Medica*, 35(2), 82-86.
- Taşçı, Aİ. (2017). *Cinsiyet eğitimi*. İstanbul: Betim Kitaplığı.
- TCK. (2004, 09 26). Türk Ceza Kanunu-Mevzuat. 08 03, 2022 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237>. pdf adresinden alındı
- TDK, (2021). *Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük*. <https://sozluk.gov.tr/>
- Tok, Ş. (2009). *Öğretme-öğrenme stratejileri ve modelleri*. Öğretim İlke ve Yöntemleri, 4:129-157. Pegem Akademi.
- Topdemir, C. (2016). İstismar mağduru çocuğun korunmasında bir uygulama: çocuk izlem merkezi (ÇİM). *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, (43).
- Tor, H. (2010). Türkiye'de çocuk işçiliğinin boyutları. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 2(2), 25-42.

- Toros, K., & Tiirik, R. (2016). Preschool teachers' perceptions about and experience with child abuse and neglect. *Early Childhood Education Journal*, 44(1), 21-30.
- Tugay, D. (2008). *Öğretmenlerin çocuk istismarı ve ihmaline yönelik farkındalık düzeyleri*. [Doctoral dissertation]. Marmara Üniversitesi (Turkey).
- Tuncer, N. (2000). Çocuk ve internet kullanımı. *Türk Kütüphaneciliği*, 14(2), 205-212.
- Turhan, E., Sangün, Ö. & İnandı, T. (2006). Birinci basamakta çocuk istismarı ve önlenmesi. *STED/Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 15(9), 153- 157.
- TÜİK (2019). *İstatistiklerle çocuk 2018*. Türkiye İstatistik Kurumu. Ankara.
- TÜİK (2020). *İstatistiklerle çocuk 2019*. Türkiye İstatistik Kurumu. Ankara.
- TÜİK (2021). *İstatistiklerle çocuk 2020*. Türkiye İstatistik Kurumu. Ankara.
- Ulusoy, A., & Bostancı, M. (2014). Çocuklarda sosyal medya kullanımı ve ebeveyn rolü. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 28(1), 559-572.
- UNICEF. (2004). *Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesi*.
- UNICEF. (2010). *Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması. Özet Raporu*.
- UNICEF. (2015). *Toward a world free from violence: Global survey on violence against children. New York: UNICEF, Office of the Special Representative of the Secretary-General on Violence against Children*.
- UNICEF. (2017). *Tanıdık bir yüz: Çocukların ve ergenlerin yaşamında şiddet*.
- Uslu, G. (2019). *Çocuk ihmal ve istismarı alanında çalışan profesyonellerin sunulan hizmetlere ilişkin değerlendirmeleri*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Başkent Üniversitesi, Ankara.
- Üstün G., B. (2020). *Cinsel istismar mağduru çocuklarla adli görüşme: görüşme yöntemi ve görüşmecinin öznel deneyimi*. [Doktora tezi]. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Veenema, T. G., Thornton, C. P., & Corley, A. (2014). The public health crisis of child sexual abuse in low and middle income countries: An integrative review of the literature. *International journal of nursing studies*, 52(4), 864-881.

- Vygotsky, L. (1978). *Mind in society. The Development of higher psychological processes* (M. Cole, Çev.). Amerika: Harvard University Press.
- Walsh, K., & Farrell, A. (2008). Identifying and evaluating teachers' knowledge in relation to child abuse and neglect: a qualitative study with Australian early childhood teachers. *Teaching and Teacher Education*, 24(3), 585-600.
- Walsh, K., Schweitzer, R., & Farrell, A. (2005). *Critical factors in teachers' detecting and reporting child abuse and neglect: Implications for practice*.
- World Health Organisation (WHO) (2002). *World report on violence and health*. 57-87.
- World Health Organisation (WHO), (2013). *Child maltreatment: Administration of children and families*.
- Yaman, F. H. (2018). *Okul öncesi öğretmen adaylarının ve okul öncesi öğretmenlerinin çocuk istismarına yönelik farkındalıklarının belirlenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Kastamonu Üniversitesi.
- Yanowitz, K. L., Monte, E., & Tribble, J. R. (2003). Teachers' beliefs about the effects of child abuse. *Child Abuse & Neglect*, 27(5), 483-488.
- Yarar, F., & Yarış, F. (2011). Birinci basamakta çocuk istismarı ve ihmaline yaklaşım. *Turkish Journal of Family Practice/Türkiye Aile Hekimliği Dergisi*, 15(4).
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, G., İşiten, N., Ertan, Ü., & Öner, A. (2003). Bir çocuk istismarı vakası. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 46(4), 295-298.
- Zimmerman, F. J., Glew, G. M., Christakis, D. A., & Katon, W. (2005). Early cognitive stimulation, emotional support, and television watching as predictors of subsequent bullying among grade-school children. *Archives of pediatrics & adolescent medicine*, 159(4), 384-388.

EKLER

EK-A: Çocuklara Yönelik İstismar ve İhmale İlgili Görüşme Formu

İSTİSMAR VE İHMAL DURUMLARI

1. “6 yaşındaki Eymen, anne ve babası memur olarak çalışan, üç çocuklu bir ailenin en küçük erkek çocuğudur. Öğretmen Eymen'nin son zamanlarda içine kapanık olduğunu görmekte ve sürekli ellerini yıkadığını, üstünü başını temizlediğini fark etmektedir. Öğretmen konuşmak için Eymen'e gittiğinde çocuk: “Her defasında yıkıyorum üstümden akıp gitsin diye. Ama bir işe yaramıyor. Yine de kendimi pis hissediyorum. Kaç kere vücudumu yaktım bu yüzden...” diye açıklamada bulunur.”
2. “5 yaşındaki Elif neşeli, hareketli, sıcakkanlı, bıcır bıcır bir kız çocuğudur. Son zamanlarda okulda içine kapanmış, dalıp gitmeye, sorulara cevap vermemeye başlamıştır. Aynı zamanda öğle yemeklerinde yememeye karşı aşırı direnç göstermektedir. Elif bir gün öğretmenin sınıfta çocuklar için hazırladığı kuru meyveyi görüp hızlıca hepsini ağzına atıp, ağzını eli ile kapatarak ve yapmaması gereken bir şey yapmış gibi etrafı gözleyerek yeme davranışında bulunmuştur. Öğretmen Elif ile konuşmak istediğinde genellikle yemek yemediğini aç olduğunu düşünerek isterse ona sevdiği çilekli süttten verebileceğini söyler. Elif buna karşılık olarak “Ben çilekli süt istiyorum. İneğin sütünü istiyorum... Pipi sütü istemiyorum!” diyerek yanıt vermiştir.”
3. “6 yaşındaki Özkan sakin, ılımlı, başarılı, okulu çok seven bir erkek çocuktur. Öğretmeni ile ilişkileri iyi ve her durumda yardım sever davranmaktadır. Son zamanlarda Özkan okula yorgun ve gözleri şiş şekilde gelmektedir. Aynı zamanda oyun zamanında merkezlerde oynamak yerine bir köşede oturmaktadır. Etkinlik zamanında çok çabuk yorulmakta hatta bazı zamanlar masa üzerinde uyuyakalmaktadır.”
4. “Ada 6 yaşında olan annesi hasta yaşlı bakımında çalışan babası ise mermer ustası olan ailenin tek kız çocuğudur. Ada psikolojik olarak çok ilginç şekilde davranmakta, olağan üstü şımarık ve sürekli insanları yaralamak isteyen tavırlar sergilemektedir. Ada bir gün okulda arkadaşları ile sohbet ederken öğretmeni kulak

misafiri olur. Ada arkadaşlarına “Siz nasıl iç çamaşırları giyorsunuz? Nasıl uyuyorsunuz? Babanız sizinle neler yapıyor?” gibi sorular sormaktadır. Arkadaşları pijama giydiklerini söylemesinin ardından Ada “Ben gecelik giyiyorum. Ama artık karar verdim, yatakta kot pantolon giyeceğim. Çünkü babam kot pantolonu daha zor çıkarıyor.” diyerek yanıt vermiştir.”

5. “Melisa 4 yaşında olan anne ve babası serbest meslekte çalışan ailenin tek çocuğudur. Genellikle hafta sonu tatilinin ardından okula geldiğinde vücudunun değişik yerlerinde açıklanamayan yanıklar bulunmaktadır. Aynı zamanda okulda öğretmeni veya arkadaşları fark etmeden ne denilirse boyun eğip itaat eden tavırlar sergilemektedir.”

6. “3 yaşındaki Fırat 4 çocuklu bir ailenin en küçük erkek çocuğudur. 5 yaşında olan ablası ile aynı okul öncesi eğitim kurumuna gitmektedir. Fırat okula geldiğinde vücudunda açıklanamayan yara izleri bulunmaktadır. Öğretmeni bunu fark edip ablasının sınıfına giderek çocuğu gözlemlemiştir. Aynı şekilde Fırat’ın ablasının kollarında da benzer izler olduğunu fark etmiştir.”

7. “Ali’nin bütün gün oturduğu yeri değiştirdiğini fark ettiniz. Ona “sorun nedir” diye sorduğunuzda, o da düştüğünü ve kalçasının ağrıdığını söyledi. Onu doktora götürdünüz. Ali’nin kayışla dövüldüğünü, kalçalarında morluklar ve sırtında iyileştigine dair belirtiler olduğunu gördünüz. Bununla ilgili kendisine tekrar soru sorduğunuzda, evde gürültü yaptığında babası tarafından bazen dövüldüğünü kabul etti. Babasını aramanızdan çok korktu.”

8. “Narin 6 yaşında utangaç ve duyarlı bir kız çocuğudur. Sınıfta diğerleriyle birlikte zaman geçirirken sorun yaşamaktadır. Annesi ile bu konuyu paylaşmak için okula davet ettiniz. Annesi de kızının kaprisli olduğunu ve diğer çocukların onu sevmemelerinin şaşırtıcı olmadığını söyler. Bir gün annesinin parkta onunla alay ettiğini ve kızına değersiz ve aptal olduğunu söylediğini duyuyorsunuz. Bir sonraki hafta, sınıfınıza yeni bir kız öğrenci gelir ve Narin kızını germeye ve her fırsatta çimdiklemeye, sıkıştırmaya başlar.”

9. “6 yaşındaki Ali, anne ve babası memur olarak çalışan, üç çocuklu bir ailenin en küçük erkek çocuğudur. Ali’nin kayıt için getirdiği formda aşlarının eksik olduğunu fark edilmiştir.”

10. “5 yaşındaki Asya evin tek çocuğu olup, anne ve babası öğretmen olan bir kız çocuğudur. Annesi Asya’yı okula kendi arabası ile bırakmaktadır. Fakat annesi araba kullanırken emniyet kemeri takmamakta ve Asya’yı 5 yaşa uygun, emniyet kemeri bağlı, arka koltukta ve güvenliğini sağlar bir şekilde arabaya bindirmemektedir.”

11. “5 yaşındaki Elif neşeli, hareketli, sıcakkanlı, bıcır bıcır bir kız çocuğudur. Elif okulda yemekhaneye gittiğinde sürekli aç olduğunu söylemekte ve yiyecek bir şeyler istemektedir. Bazen de fark etmeden yemek almakta ve hızlı şekilde onu tüketmeye çalışmaktadır.”

12. “5 yaşındaki Aslı hareketli, neşeli ve okulunu çok seven bir kız çocuğudur. Aslı okula sürekli yorgun gelmekte olup etkinliklerde dikkatini toplayamamakta, öğretmenini bir görev verdiğinde bunu tek başına yapamamakta ve sürekli birilerinden yardım istemektedir. Bazı zamanlar uyuyakalmakta, öğrenme de güçlük göstermekte olup, okula devamlı gelmemektedir. Nedeni sorulduğunda ise sürekli olarak kardeşine bakmak zorunda olduğunu annesinin onunla ilgilenmediğini söylemektedir.”

13. “4 yaşındaki Hüseyin, anne ve babası memur olarak çalışan, 2 çocuklu bir ailenin en küçük erkek çocuğudur. Hüseyin okula gelirken genellikle yanında tabletini getirmektedir. Buna karşı çıkıldığında da ağlama krizine girmektedir. Okulda arkadaşlarına karşı olumsuz davranışlar sergilemektedir. Genellikle arkadaşlarına karşı bir şeyleri diretmekte ve istediği olmadığı zaman zorbalığa başvurmaktadır. Ailesi ise bu konu karşısında uyku düzeni olmadığı, düzenli bir şekilde yemek yemediğini ve günde en az 5 saatini tabletle geçirdiğini söylemektedir.”

14. “6 yaşındaki Mehmet 5 çocuklu ailenin dördüncü çocuğudur. Babası işsiz ve annesi çalışamayacak kadar hastadır. Mehmet genel olarak okula tek başına gelmekte, bazı günler okula geç kalmakta ve çoğu zaman okula gelmemektedir. Öğretmen Mehmet’e bu konu ile ilgili soru sorduğu zaman sessiz kalmayı tercih etmektedir.

Öğretmen bir gün okula gelirken tesadüfen Mehmet'in yaşına uygun olmayan bir yerde çalıştığını görmüştür. “

İSTİSMAR VE İHMAL SORULARI

- Bu durumda bir olumsuzluk sezdimiz mi?

EVET İSE;

1. Sizce bu durumdaki olumsuzluk nedir? Bu sorunu tanımlar mısınız?
2. Bu problemi çocuğun hangi davranış ya da kelimelerinden anladınız?
3. Çocuğun yaşadığı bu durum sizde neler hissettirdi?
4. Bu olumsuz duruma bir çözüm bulmak için hangi yolları izlediniz?
5. Çocuğun yaşadığı bu durumda yanında olur muydunuz? Evet ise ne kadar süre takipte kaldınız, açıklayınız. Hayır ise nedenini açıklayınız?
6. Bununla ilgili yükümlülüklerinizi biliyor musunuz?
7. Bu konu ile ilgili eğitim aldınız mı? Aldıysanız hangi kurumdan ve hangi dersleri aldınız?

HAYIR İSE;

1. Geçmişte öğretmenlik hayatınızda bu duruma benzer bir olay yaşadınız mı?
 - a. Evet ise; kısaca olayı anlatır mısınız?
 - b. Bu size göre bu nasıl bir sorundu?
 - c. Bu sorunu nasıl çözdünüz?
- a. Hayır ise hangi kurumdan eğitim aldınız? Hizmet içi eğitim veya kurs aldınız mı? Aldıysanız bunları söyler misiniz?

EK-B: Çalışmaya Katılım Formu

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Bu formun amacı katılmanız rica edilen araştırma ile ilgili olarak sizi bilgilendirmek ve katılmanız ile ilgili izin almaktır.

Bu kapsamda “Okul Öncesi Dönemi Çocuklarının İhmal ve İstismarı İle İlgili Öğretmenlerin Bilgi Düzeyi Ve Tutumlarının İncelenmesi” başlıklı araştırma “Servet ÖZ” tarafından gönüllü katılımcılarla yürütülmektedir. Araştırma sırasında sizden alınacak bilgiler gizli tutulacak ve sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. Araştırma sürecinde konu ile ilgili her türlü soru ve görüşleriniz için aşağıda iletişim bilgisi bulunan araştırmacıyla görüşebilirsiniz. Bu araştırmaya katılmama hakkınız bulunmaktadır. Aynı zamanda çalışmaya katıldıktan sonra çalışmadan çıkabilirsiniz. Bu formu onaylamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniz anlamına gelecektir.

Araştırmayla İlgili Bilgiler

Araştırmanın Amacı: Bu araştırmanın amacı; çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili olan çalışmalara katkı sağlamak olup aynı zamanda okul öncesi öğretmenlerinin, ihmal ve istismar durumu ile karşı karşıya kaldıklarında vermeleri gereken tepkileri, bilgi düzeylerini ve bu yöndeki tutumlarını incelemektir.

Çalışma İşlemleri: Çalışmaya katıldığınız takdirde size bir adet kişisel bilgi formu, bir adet araştırmacı tarafından hazırlanan “Çocuklara Yönelik İstismar ve İhmale İlgili Görüşme Formu” verilecektir. Görüşme esnasında toplanan veriler, daha sonra içerik analizi ile değerlendirilmek üzere cevaplarınızın ses kaydı alınacaktır. Tüm formları eksiksiz doldurmanız ve cevaplamanız beklenmektedir.

Kişisel Bilgiler: İsim, soy isim veya kimliğinizi belirleyecek hiçbir bilgi kullanılmayacak ve açıklanmayacaktır. Cevaplarınız tamamıyla gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir.

ÇALIŞMAYA KATILIM ONAYI

Katılmam beklenen çalışmanın ilgili bilgileri okudum ve gönüllü olarak çalışma süresince üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma ile ilgili ayrıntılı açıklamalar sözlü olarak araştırmacı tarafından yapıldı. Bu çalışma ile ilgili faydalar ve riskler ile ilgili bilgilendirildim.

Bu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (Islak imzası ile)

Adı-Soyadı:

İmzası:

Araştırmacının

Adı-Soyadı: Servet ÖZ

e-posta: soz@ogr.kastamonu.edu.tr

İmzası:

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Değerli öğretmenler,

Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Anabilim Dalında Okul Öncesi Eğitimi yüksek lisans öğrencisiyim. Bu çalışma Milli Eğitim Bakanlığı Kastamonu İli Millî Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı anaokullarında çalışan; Okul Öncesi Dönemi Çocukların İhmal Ve İstismara Uğrama Durumunda Öğretmenlerin Bilgi Düzeyi Ve Tutumlarının İncelenmesini belirlemek amacıyla kullanılacaktır. Paylaştığımız bilgiler sadece araştırmacı tarafından bilinecek ve gizlilik içinde tutulacaktır. Bu soruları doldurmakla herhangi bir yasal yükümlülük altına kesinlikle girilmeyecektir.

Yoğun iş programınız arasında bu ankete zaman ayırıp soruları dikkatle yanıtladığınız için teşekkür ederim.

Servet ÖZ

1. **Cinsiyetiniz :** Kadın Erkek

2. **Yaşınız :** 20-29 30- 39 40-49 50-59 60+

3. **Branşınız :** Okul Öncesi Çocuk Gelişimi Diğer

4. **Eğitim Durumunuz :** Lise Önlisans Lisans Lisans Üstü

5. **Hangi eğitim kurumundan mezunsunuz? :**

6. **Kıdem Yılıınız :** 0-3 4-6 7-9 10+

7. **Medeni Durumunuz :** Evli Bekar Diğer

8. **Anne ya da baba mısınız? :** Evet Hayır

9. **Çocuğunuz var mı? Varsa Sayısı :** Hayır 1 2 3

4+

10. **Daha önce istismar ve ihmal konusunda hizmet içi eğitim aldınız mı?**

Evet Hayır

Evet ise eğitim süresini yazar mısınız?

11. **Daha önce istismar ve ihmal ile ilgili okulda ders aldınız mı?** Evet

Hayır

12. **Daha önce cinsel eğitim ile ilgili okulda ders aldınız mı?** Evet Hayır

13. **Daha önce istismar ve ihmal ile ilgili kitap, seminer vb. gibi kaynaklardan bilgi**

edindiniz mi?: Evet Hayır

14. **Geçmiş çalışma hayatınızda karşılaştığınız ihmal ve istismara yönelik**

öykünüz/anınız var mı? (Var ise lütfen yazınız.) Evet Hayır

EK-C: Kastamonu Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etik Kurul Kararı

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ		
SOSYAL ve BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMA ve YAYIN ETİK KURUL KARARI		
Toplantı Sayısı	Karar Sayısı	Karar Tarihi
1	27	25.03.2021
<p>Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Dr. Öğr. Üyesi Muhammed SALMAN'ın Yüksek Lisans öğrencisi Servet ÖZ'ün yapmayı planladığı "<i>Okul Öncesi Dönemi Çocukların İhmal ve İstismarı ile İlgili Öğretmenlerin Bilgi Düzeyi ve Tutumlarının İncelenmesi</i>" isimli Yüksek Lisans Tezi Çalışmasının Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunca onaylanması uygun bulunmuştur.</p> <p>Bu bilgiler ışığında; Aydınlatılmış Onam Formunun gönüllülere imzalatılarak gerekli ilgilendirmelerin yapılması ve etik davranış ilkelerine uyulması şartıyla söz konusu araştırmanın yapılması Etik Kurulumuzca uygun görülmüş ve onaylanmasına toplantıya katılan üyelerin oybirliği ile karar verilmiştir.</p>		